

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Nadja Kozminčuk

**Mladoletni tujci brez spremstva v Sloveniji:
Pot od prestopa meje do končne namestitve**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Nadja Kozminčuk

**Mladoletni tujci brez spremstva v Sloveniji:
Pot od prestopa meje do končne namestitve**

Magistrsko delo

Mentor:
doc. dr. Vera Grebenc

Študijski program:
Socialno delo z družino

Ljubljana, 2017

Zahvaljujem se:

.... mentorici doc. dr. Veri Grebenc za pomoč pri izdelavi magistrskega dela.

... vsem strokovnim delavcem, ki so si vzeli čas, da so odgovorili na moja vprašanja.

...mladoletniku brez spremstva za pripravljenost sodelovati v moji raziskavi.

...vsem mojim najbližjim, za potrpežljivost, podporo in ker ste vedno verjeli vame.

*Za nekatere ljudi je mogoče težko razumeti zgodbe o begunskih otrocih.
Če želijo ostati srečni, potem nočejo slišati naše zgodbe.*

Abdoul, mladenič iz Somalije (v Kidane, 2001: 38)

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Nadja Kozminčuk

Naslov magistrskega dela: Mladoletniki brez spremstva v Sloveniji: Pot od prestopa meje do končne namestitve

Mentorica: doc. dr. Vera Grebenc

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Število strani: 115

Število prilog: 3

Število tabel: 6

Ključne besede: Mladoletniki brez spremstva, proces namestitve, mednarodna zaščita, načela dobre prakse za delo z mladoletniki brez spremstva, konvencije o otrokovih pravicah, socialno delo z begunci.

Povzetek magistrskega dela

Magistrsko delo se nanaša na temo mladoletnih tujcev brez spremstva v Sloveniji. Namen dela je bil opis procesa namestitve mladoletnikov brez spremstva, vse od prestopa meje do končne namestitve. Prav tako pa je bila raziskava namenjena preverjanju uresničevanja načel dobre prakse, kot jih je zapisala agencija SCEP in določil, kot so zapisana v različnih konvencijah o otrokovih pravicah, pravicah mladoletnikov brez spremstva in beguncev. Z raziskavo sem pridobila tudi mnenje strokovnih delavcev, zaposlenih na različnih točkah procesa namestitve mladoletnikov brez spremstva, o samem poteku procesa, primerih dobre prakse in negativnih platih procesa. V teoretičnem delu magistrskega dela opišem pomembnejše pojme, ki jih lahko zasledimo v zakonodaji, kot so tujec, begunec, subsidiarna zaščita, mednarodna zaščita, itd. Opišem tudi evropsko migracijsko politiko, pomembnejše evropske akte na tem področju. Nato opišem tudi slovensko migracijsko politiko in pomembnejše akte na tem področju v Sloveniji. Bolj podrobno opišem in opredelim tudi sam pojem in pojav mladoletnikov brez spremstva. V teoretičnem uvodu prav tako opišem Program za otroke brez spremstva, v katerega spadajo tudi Načela dobre prakse. Pomembno pa se mi je zdelo tudi našo ureditev primerjati z ureditvijo treh drugih držav, članic Evropske unije, to so Nemčija, Velika Britanija in Belgija. Na podlagi zakonodaje in literature pa opišem tudi proces namestitve v Sloveniji. Na podlagi tega sem postavila teoretični okvir, na katerem sem gradila empirični del.

Vire podatkov za raziskovalni del pričujočega dela sem zbrala s pomočjo osmih intervjujev. Sedem intervjujev je bilo narejenih s strokovnimi delavci, zaposlenimi na različnih točkah namestitve mladoletnikov brez spremstva. Eden od intervjujev pa je bil opravljen z mladoletnikom brez spremstva, za intervju sem pridobila dovoljenje njegove skrbnice. Intervjuje sem izvedla individualno in osebno. Naredila sem prepise intervjujev, ki so bili podlaga za nadaljnjo kvalitativno obdelavo gradiva. Bolj natančen opis zbiranja podatkov in analize le – teh se nahaja v opisu metodologije.

Rezultati raziskave so pokazali, da se proces namestitve ne razlikuje bistveno od tistega, ki je opisan v literaturi in zakonodaji. Določene razlike so se pokazale le v času begunske krize. Raziskava je pokazala, da primeri dobre prakse zagotovo obstajajo, veliko preveč pa je odvisno od posameznika, ki opravlja strokovno delo. Strokovni delavci in tudi

mladoletnik brez spremstva pa so omenili tudi precej negativnih plati namestitve brez spremstva. Predvsem se jim je negativno zdelo nameščanje v institucije, ki so za mladoletnike brez spremstva neprimerne, kot so azilni dom, center za tujce, itd. V raziskavi so strokovni delavci tudi predlagali mnogo izboljšav, predvsem na področju namestitev, tudi namestitev po polnoletnosti. Po njihovem mnenju je potrebna izboljšava na področju zakonitih zastopnikov in tudi skrbnikov. Veliko pa je odvisno tudi od sodelovanja nevladnih organizacij. Načela dobre prakse so do neke mere upoštevana, predvsem pa ni upoštevana prepoved omejitve gibanja, strokovnim delavcem pa je težko tudi zadovoljiti potrebo po povezanosti in stiku z družino. Dobro poskrbljeno je za osnovne potrebe in pravice mladoletnikov brez spremstva, kar je potrdil tudi mladoletnik brez spremstva sam. Zelo dobro je urejen dostop mladoletnikov do šolanja in zdravstvene oskrbe, ter ohranjanja stika s svojim etničnim in kulturnim ozadjem. Dobro poteka tudi integracija mladoletnikov brez spremstva.

Title: Separated Children in Slovenia: From Crossing the Border, to Final Accommodation.

Master's Thesis Abstract

The following master's thesis revolves around the theme of separated children in Slovenia. The intention of this work is to describe the process of accommodating separated children in Slovenia, from the moment they cross the border, to their final accommodation. The aim of my research was to check, how well the Statement of good practice, as they are described by the SCEP agency and statements from conventions on children's and refugee's rights are transferred into practice. With my research I also collected opinions from social workers, working on different points in the process, about the process itself, good practice examples and negative sides of the process. In the theoretical part of the following thesis key concepts, such as foreigner, refugee, subsidiary protection, asylum and others are described and explained. I also describe Europe's migration policy and important European legislation acts. Slovenian migration policy and important legislation is also determined and described. More detailed is the description of unaccompanied minors. The theoretical part also contains the description of the Separated Children in Europe Programme, that entails the Statement of good practice. I thought it was important to compare the process of accommodating unaccompanied minors in Slovenia to practice in other European countries, Germany, United Kingdom and Belgium. With help from legislative sources and other literature, I also describe the practice in Slovenia. By doing so, I set a theoretical frame for the empirical part of this thesis.

The source of information in the empirical part of this master's thesis are eight interviews. Seven of those were conducted with social workers, that practice their work on different points in the process of accommodating unaccompanied minors. One of the interviews was conducted with an unaccompanied minor, with the permission of his guardian. All interviews were conducted individually and personally. Transcripts of these interviews were the basis for all further analysis and interpretation of the data. In the description of the methodology of the research, there is more detail on how the data was gathered and analysed.

Research results showed, that the process of accommodating separated children is not essentially different, from the process as it is described in my theoretical research. Some differences happened in the time of the refugee crisis. Research showed that there are examples of good practice in this field, but they are all too much dependant on the person,

who happens to be doing her job at the moment. Social worker and the unaccompanied minor also described some negative practices in the process of accomodation. Mostly they had a negative perception of the institutions, that unaccompanied minors were placed in and were not suitable for their needs. Examples of the are asylum home and the center for foreigners. In the results, I also gathered some of the propositions that were mentions in the interviews. Most importantly, they proposed changes in accomodations, including some sort of accomodation for young people, when they are no longer minors. Improvement should be done in the field of legal representatived and guardianship. The process also excessivly depends on non goverment organizations. Statements of good practice are respected to a limit, mostly the statement of free movement is violated. Social workers find, that the hardest to please in the need of separated children to have contact with their families. Their basic need and rights are satisfied, the unaccompanied minor in my research also confirmed that. Access to school and healthcare is well arranged, as is the possibilty to keep contact with their ethnic and cultural background. The integration of unaccompanied minors in their communities is also well arranged.

Keywords: Separated children, process of accomodation, asylum, statements of good practice, children's rights conventions, social work with separated children.

KAZALO

1	TEORETIČNI UVOD	1
1.1	DEFINICIJE POJMOV	3
1.2	MIGRACIJSKA POLITIKA	6
1.2.1	Mednarodna zaščita beguncev	6
1.2.2	Evropska migracijska politika	6
1.2.3	Slovenska migracijska politika	9
1.3	MLADOLETNIKI BREZ SPREMSTVA	10
1.3.1	Opredelitev	10
1.3.2	Program za otroke brez spremstva	13
1.3.3	Socialno delo z otroki brez spremstva	20
1.4	UREDITEV V TREH DRUGIH DRŽAVAH	22
1.4.1	Nemčija	22
1.4.2	Velika Britanija	26
1.4.3	Belgija	31
1.5	PROCES NAMESTITVE V SLOVENIJI	35
2	FORMULACIJA PROBLEMA	39
2.1	OPREDELITEV POJMOV	40
2.1.1	Mladoletnik brez spremstva	40
2.1.2	Strokovni delavec	40
2.1.3	Postopek sprejema in namestitve	40
2.1.4	Status begunca ali subsidiarne zaščite	41
3	METODOLOGIJA	42
3.1	VRSTA RAZISKAVE	42
3.2	MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	42
3.3	POPULACIJA IN VZOREC	42
3.4	ZBIRANJE PODATKOV	43
3.5	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	44

4	REZULTATI.....	45
4.1	PROCES NAMESTITVE MLADOLETNIKOV BREZ SPREMSTVA	45
4.2	NEGATIVNE PLATI NAMESTITVE MLADOLETNIKOV BREZ SPREMSTVA.....	48
4.3	POZITIVNE PLATI NAMESTITVE MLADOLETNIKOV BREZ SPREMSTVA IN PRIMERI DOBRE PRAKSE	50
4.4	ČAS BEGUNSKE KRIZE	51
4.5	PREDLOGI ZA BOLJŠO UREDITEV	51
4.6	POTREBE MLADOLETNIKOV	52
4.7	MEJNIK POLNOLETNOSTI.....	55
4.8	(NE)UPOŠTEVANJE DOLOČIL KONVENCIJ O OTROKOVIH PRAVICAH	55
4.9	MNENJE O PROCESU NAMESTITVE MLADOLETNIKOV BREZ SPREMSTVA.....	57
4.10	VLOGA ZAKONITIH ZASTOPNIKOV IN SKRBNIKOV	58
5	RAZPRAVA.....	59
6	SKLEPI	67
7	PREDLOGI.....	69
8	SEZNAM VIROV	70
9	PRILOGE.....	73
9.1	PRILOGA 1: VODILO ZA INTERVJU.....	73
9.2	ODPRTO KODIRANJE.....	75
9.3	PRILOGA 3: OSNO KODIRANJE	110

KAZALO TABEL

Tabela 1.1: Najpomembnejša načela pri delu z otroki brez spremstva	14
Tabela 1.2: Potek namestitve mladoletnika brez spremstva v Nemčiji	24
Tabela 1.3: Potek namestitve mladostnika brez spremstva v Veliki Britaniji.....	28
Tabela 1.4: Potek namestitve mladoletnika brez spremstva v Belgiji	33
Tabela 1.5: Proces namestitve mladoletnika brez spremstva v Sloveniji	38
Tabela 3.1: Podatki o vzorcu	43

1 TEORETIČNI UVOD

Če bi nekega dne v letu 2015 v večernem času prižgali svoj televizor, bi vas preplavile informacije in slike o begunskem valu. O neskončni množici ljudi, ki preplavlja območje Slovenije. Mogoče bi ravno zasledili poročilo o še eni v nizu nesreč, ki se je zgodila na morju, o mnogih izgubljenih življenjih. V resnici pa se je kriza začela že kar nekaj let prej. Evropa je bila le v položaju, ko si je lahko zatiskala oči pred tem.

Junija leta 2014 je UNHCR v svojem poročilu zapisal, da je na svetu 50 milijonov registriranih beguncev, kar je največje število beguncev po 2. svetovni vojni. Več kot pol jih izvira iz Sirije, Afganistana, Somalije, Iraka in Sudana. Državlјanska vojna v Siriji je povzročila, da je 10 milijonov Sirijcev poiskalo zatočišče v sosednjih državah, kot so Libanon, Turčija, Jordanija, Irak in Egipt. Populacija Libanona se je tako povišala za kar 25%, posledica tega je ogromen pritisk na šole, zdravstveni sistem, pojavil pa se je tudi stanovanjski problem. Podobno se dogaja v vseh ostalih državah, ki so sprejele ogromno število beguncev. (Gatrell, 2013: IX – XI)

Okoli 5 in pol milijonov Afganistancev je zapustilo svojo domovino po državnem udaru, uperjenem proti monarhiji, še več pa jih je zbežalo pred vdorom s strani Sovjetske zveze. Poleg tega pa so leta 2001 v Afganistanu Američani začeli tako imenovano vojno proti terorju, ki je prav tako močno prizadela prebivalstvo. Iran in Pakistan, kot sosednji državi Afganistana, sta sprejeli največ razseljenih oseb. Oblasti v Iranu so begunce namestile v najbolj revne predele, ker pa niso dobili pomoči s strani UNHCR, so jih kmalu prenehali klasificirati kot begunce in jih začeli obravnavati kot ekonomske migrante. Javno mnenje Irancev je negativno usmerjeno proti Afganistancem, katerim se pogosto odrekajo možnosti za izobraževanje in delo. (Gatrell, 2013: 253 - 259)

V resnici je Evropo skozi zgodovino doletelo že kar nekaj begunskih valov. Eden takih, ki je v slovenskem prostoru bolj znan, je begunska kriza po razpadu Jugoslavije, v 90. letih, ko je na deset tisoč beguncev poiskalo zatočišče v Nemčiji in drugih zahodnih državah. (Gatrell, 2013: 253)

Gatrell (2013: 261, 262) navaja, da je bilo leta 1995 iz svojih domov izgnanih 200 000 ljudi v druge države, 350 000 ljudi pa je bilo razseljenih znotraj na novo nastale Hrvaške. Begunci, ki so bežali pred vojnimi razmerami v Bosni in Hercegovini, so poiskali zatočišče v sosednji državah, tudi na Hrvaškem in v Sloveniji, teh je bilo okoli 500 000. Dodatnih

700 000 posameznikov pa se je zateklo v Nemčijo.

Leta 2015 je evropski prostor pretresla nova begunska kriza, največja po drugi svetovni vojni. Begunska kriza ali "migracijski problem" je neločljivo povezan z vojnimi razmerami na Bližnjem vzhodu, od koder tudi prihaja največ migrantov, ki sedaj vstopajo v EU. Gre za vsesplošno državljansko vojno, ki jo zaostrujejo še zunanje intervencije. Veliko državljanov Sirije, Iraka in drugih prizadetih držav je zatočišče poiskalo v t.i. tamponskih državah, Turčiji, Jordaniji, Libanonu, Tuniziji in Egiptu, ki so na meji prenasičenosti. (Balibar, 2015: 208, 209)

Ni bilo dolgo, pa so po t.i. Balkanski poti na slovensko – hrvaško mejo prišle prve skupine beguncev. Slovenija, ki je bila le tranzitna država, saj so si begunci želeli v države še bolj zahodno, je načrtovala popoln nadzor nad prihodom beguncev in naj bi jih sprejela le 2500 na dan. Kmalu je nastal kaos. Begunce so na mejnih prehodih, brez ustrezne infrastrukture, zadrževali več ur, včasih tudi vso noč. V skupinah so morali pešaćiti osem kilometrov. V sprejemnih taboriščih je bilo preveč ljudi, ljudje so spali na golih tleh, na mrazu in v nevzdržnih pogojih. Razmere so bile tako neobvladljive, da so se v kaosu ločevale družine. Nestrpnost v javnosti pa je samo še rasla.

Po uradnih podatkih je samo od septembra do konca novembra 2015 slovenski prostor prečkalo četrta milijona ljudi. Oblasti so hitro vzpostavile t.i. "varnostne mehanizme", s pomočjo katerih so begunce prepeljali preko države na tak način, da večina slovenskih državljanov beguncev sploh ni videla. Dogajalo se je celo, da so bili samoorganizirani prostovoljci nezaželeni in so oblasti njihovo pomoč zavračale ali celo onemogočale dostop do beguncev. (Kozinc, 2015: 246 – 249)

Javno mnenje je bilo negativno uperjeno proti beguncem, naj bodo to moški, ženske ali otroci. Kaos, ki je vladal, ko je bil pritisk največji, je najverjetneje onemogočal, da bi oblasti ustrezno poskrbele za tiste, ki so med najbolj ranljivimi, to so mladoletniki brez spremstva. Sama sem se z njimi srečala, ko je bila prva skupina nameščena v krizni center za mlade, kjer sem prostovoljka. Ker je šlo za skupino štirih fantov, sem pogosto priskočila na pomoč. Po njihovih pripovedovanjih so dolgo pot prepešaćili, eden od njih je na obale Evrope prispel v majhnem gumijastem čolnu. Potovali so skupaj, najverjetneje zato, ker so bili tako manj ranljivi. Mladoletni tujci brez spremstva so namreč pogosto žrtve trgovanja z ljudmi in spolnega izkoriščanja. Prav zaradi njihovih zgodb me je začelo zanimati, kako je pravzaprav pri nas urejeno področje mladoletnikov brez spremstva, kakšna so določila in

načela, kako delati na tem področju. Zaradi zgodb o dogajanju na mejah, ki sem jih slišala, pa me je zanimalo tudi, kako je sistem deloval tudi v praksi.

1.1 DEFINICIJE POJMOV

V nalogi bom večkrat uporabljala pojme, ki se v vsakodnevni uporabi pogosto zamenjujejo. Zaradi jasnosti in doslednosti, jih bom na tem mestu razložila.

Migracija

Migracijo lahko opredelimo kot selitev ljudi. Včasih je bila migracija za ljudi nekaj običajnega, način, kako si zagotoviti osnovne pogoje za preživetje. S pojavom političnih tvorb, kot so države, pa so migracije postale predmet nadzora in omejevanja. Migracije po drugi svetovni vojni povežemo predvsem z ekonomskimi migracijami, v 60. in 70. letih pa so bile prevladujoče delavske migracije zaradi velike potrebe po delovni sili. (Bučar - Ručman, 2014: 11, 12)

Tudi Pajnik, Lesjak – Tušek in Gregorčič (2001: 29) govorijo o tem, da so bile selitve nujne za preživetje ljudi, iskanje hrane in zdravja. V današnjem času pa gre bolj za potrebo preživeti v kulturno-politični ujetosti in omejenosti.

Migrant

Migrant je v slovarju slovenskega knjižnega jezika opredeljen kot oseba, ki spreminja stalno ali začasno prebivališče, zlasti zaradi gospodarskih razlogov. Mnogi zato menijo, da migranti ne bi smeli imeti enakih pravic, kot jih imajo begunci in tudi ne prositi za azil, saj v resnici niso ogroženi. Kot piše Rakočevič (1999: 187), si slovenski zakoni prizadevajo jasno ločiti med azilom in azilno politiko ter migracijami in politiko priseljevanja. Tak sistem posameznike deli na tiste, ki so vredni in imajo razlog zaprositi za azil, torej begunce, in tiste, ki tega niso vredni, ter azilni sistem le izkoriščajo, da bi si pridobili boljši položaj, torej ekonomske migrante. (Zorn, 2005: 263)

Tujec

Zakon o tujcih tujca ali tujko, v 2. členu, opredeli kot vsako osebo, ki nima državljanstva Republike Slovenije. (Zakon o tujcih)

Begunec

V zakonu o mednarodni zaščiti je begunec opredeljen kot državljani tretje države ali oseba brez državljanstva, ki mu je priznana mednarodna zaščita. (3. člen) Status begunca se prizna državljanu tretje države, ki se zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem, temelječem na rasi, veri, narodni pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenem političnem prepričanju, nahaja izven države, katere državljani je in ne more ali zaradi takega strahu noče uživati varstva te države, ali osebi brez državljanstva, ki se nahaja izven države, kjer je imela običajno prebivališče in se zaradi utemeljenega strahu ne more ali noče vrniti v to državo. (2. člen)

Ranljive skupine oseb

3. člen Zakona o začasni zaščiti opredeli, da v ranljive skupine oseb spadajo osebe s posebnimi potrebami, zlasti mladoletne osebe brez spremstva, invalidne osebe, starejši, nosečnice, ženske brez spremstva, starši samohranilci z mladoletnimi otroki, žrtve spolnih zlorab ter žrtve mučenja ali organiziranega nasilja.

Mladoletnik

Mladoletnika Zakon o mednarodni zaščiti določa kot državljan tretje države (torej države, ki ni v evropski uniji) ali osebo brez državljanstva, mlajšo od 18 let. (3. člen)

Mladoletnik brez spremstva

Mladoletnik brez spremstva je v 3. členu Zakona o mednarodni zaščiti opredeljen kot mladoletnik, ki je na ozemlju Republike Slovenije brez staršev ali zakonitih zastopnikov. Zakon o začasni zaščiti v 22. členu določi, da se mladoletniku brez spremstva pred obravnavo mora postaviti zakonitega zastopnika. Pristojni organ je dolžan upoštevati mnenje mladoletnika, v skladu z njegovo starostjo in stopnjo njenega duševnega razvoja. Vloga za zaščito, vložena s strani mladoletnika brez spremstva, se rešuje prednostno.

Skrbnik oz. zakoniti zastopnik

Zakon o mednarodni zaščiti v členu 16. a določa, da se za določitev zakonitega zastopnika smiselno uporabljajo določbe o skrbništvu zakona, ki ureja zakonsko zvezo in družinska razmerja. Usposabljanje kandidatov za zakonite zastopnike na podlagi javnega pooblastila izvaja Fakulteta za socialno delo, odločbo o imenovanju zakonitega zastopnika pa izda

center za socialno delo, ki je krajevno pristojen za mladoletno osebo. V Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je določeno, da je skrbništvo namenjeno varstvu osebnosti mladoletne osebe, ki se uresničuje predvsem z oskrbo, zdravljenjem in usposabljanjem za samostojno življenje. (172. člen ZZDR) Skrbnik pa se postavi mladoletni osebi, ki nima staršev oz. za katero starši ne skrbijo. (201. člen ZZDR)

Zakoniti zastopnik je odgovoren za zastopanje mladoletnikov brez spremstva v azilnem procesu. Skrbnik pa je odgovoren za druge potrebe, kot so opisane zgoraj.

Mednarodna zaščita

Mednarodna zaščita pomeni, da se posamezniku dodeli status begunca ali status subsidiarne zaščite.

(Zakon o mednarodni zaščiti, 2.člen)

Subsidiarna zaščita

Status subsidiarne zaščite se prizna državljanu tretje države ali osebi brez državljanstva, ki ne izpolnjuje pogojev za status begunca, če obstaja utemeljen razlog, da bi bil ob vrnitvi v izvorno državo ali državo zadnjega običajnega bivališča, če gre za osebo brez državljanstva, soočen z utemeljenim tveganjem, da utrpi resno škodo.

(Zakon o mednarodni zaščiti, 2. člen)

Začasna zaščita

V 3. členu zakona o začasni zaščiti je le-ta opredeljena kot izredni postopek, ki v primeru množičnega prihoda razseljenih oseb iz tretjih držav, ki se ne morejo vrniti v svojo matično državo, le-tem zagotavlja takojšno začasno zaščito, zlasti če obstaja nevarnost, da azilni sistem ne bo zmožen obravnavati prihoda brez neželjenih učinkov na njegovo uspešno delovanje v korist omenjenih oseb in drugih oseb, ki prosijo za zaščito. Sklep o uvedbi začasne zaščite sprejme vlada, zaščita pa traja eno leto, podaljša pa se še največ dvakrat po šest mesecev. (10. in 11. člen)

1.2 MIGRACIJSKA POLITIKA

1.2.1 Mednarodna zaščita beguncev

- Konvencija o statusu beguncev ali Ženevska konvencija (1951)

Ta konvencija predstavlja temelj mednarodnega begunskega prava. V njej je opredeljen izraz "begunec" in določeni so minimalni standardi za obravnavo oseb, ki so upravičene do tega statusa. Sestavljena je bila po drugi svetovni vojni in se osredotoča predvsem na osebe, ki so zunaj svoje matične države in so begunci zaradi vojne. Kasneje, zaradi novih begunskih kriz, pa je bilo treba časovni in geografski obseg razširiti. To so storili s sprejetjem protokola k konvenciji, ki se imenuje Protokol o statusu beguncev.

- Konvencija proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja

Določbe v tej konvenciji zagotavljajo zaščito pred prisilnim vračanjem v razmere, kjer obstaja tveganje mučenja, zato je pomembna tudi za begunce.

- Konvencija o otrokovih pravicah

Skoraj vse države sveta so pogodbenice te konvencije. Uporablja se za vse otroke, brez razlikovanja, vključno z otroki begunci in prosilci za azil. Konvencija pa vsebuje določbo, da ima vsak otrok, ki zaprosi za status begunca, pravico do zaščite in humanitarne pomoči pri uživanju pravic, ki jih določa ta ali katera druga konvencija.

(Jastran in Achiran, 2001: 10 – 20)

- Smernice UNHCR o politikah in postopkih za ravnanje z otroki brez spremstva, ki prosijo za azil (1997)

Določa postopke za ravnanje z otroki brez spremstva, ki v državi zaprosijo za azil.

1.2.2 Evropska migracijska politika

Druga svetovna vojna kot vojna, ki je povzročila največje begunske selitve v zgodovini, je postavila tudi prvo pomembno prelomnico v evropskem migracijskem procesu. Takrat se je začelo množično priseljevanje na ozemlje današnje Evrope. EU je poskušala postaviti enotno migracijsko politiko, temelje skupni migracijski politika sta postavila

Amsterdamska pogodba in zasedanje Evropskega sveta v Tampereju. Ta dva dogodka sta vzpostavila štiri elemente skupne migracijske politike: partnerstvo z izvornimi državami, skupno evropsko azilno politiko, pravično obravnavanje državljanov tretjih držav in uravnavanje migracijskih tokov. Migracije v Evropo pa so tudi družben problem, saj procese priseljevanja spremlja močno družbeno nasprotovanje. Evropska javnost ima do beguncev in migrantov negativen odnos. Razlogi za to so strah pred spremembo lastnega ekonomskega in socialnega položaja v družbi, občutki ogroženosti lastne varnosti in strahu pred tujim in drugačnim. (Medica, Lukič, 2011: 17 – 21)

Evropska migracijska politika skuša nadzorovati priseljevanje ljudi in preprečevati migracije, ki so z zakonom določene kot ilegalne. (Pajnik, Lesjak-Tušek, Gregorčič, 2001: 120) Nadzorovanje in omejevanje Evropa uspešno opravlja preko meja. Schengenski sporazum je notranje meje odpravil, zunanje pa so poostrene. Zato pogosto zasledimo, da se Evropo opisuje kot "trdnjavo Evropo". (Zavratnik Zimic, 2003: 18)

Zavratnik Zimic (2003: 19) pravi, da je v Evropi opaziti problem strukturne kriminalizacije migracij, ki je posledica trdih in neprehodnih mej. Humphries (2005: 279) piše o tem, da tovrstna imigracijska kontrola v veliki meri temelji na rasnih konceptih o ljudeh, ki so le podprti z zamišljenimi delitvami na "domače" in "tuje". Sama zato pravi, da je zunanja kontrola meja etično nesprejemljiva.

Schengenski sporazum naj bi ljudem omogočal lažje in hitrejšo prečkanje meja. Kljub temu pa to velja le za ljudi znotraj Evropske unije. S tem sporazumom je bil znotraj evropske unije odpravljen mejni nadzor, nadzor na zunanjih mejah pa je bil dodatno poostren. Odpravljanje notranjih meja je povzročilo nastajanje močnih zunanjih meja. (Pajnik, Lesjak-Tušek, Gregorčič, 2001: 124, 125; Zavratnik Zimic, 2003: 22) Schengenski sporazum je utemeljen na dveh glavnih elementih: skupnem evropskem trgu in varovanju zunanjih meja. (Zavratnik Zimic, 2003: 22)

Nadzor zunanjih meja pa EU v veliki meri prepusti državam, ki so ob robu evropskih meja, ena izmed takih je tudi Slovenija. Tako imenovane tamponske države, ali braniki EU, so prisiljene postati predstraža trdnjave Evrope. (Humphries, 2005: 278)

Migracijska politika Evrope se vedno bolj zaostruje, Evropa se vedno bolj zapira in krepi zidove svoje trdnjave. EU je izdala direktivo, ki zaostruje kriterije za podelitev begunskega statusa. Tudi tisti, ki jim uspe priti v EU in vložiti vlogo za azil so izključeni, njihove

pravice pa pogosto kršene. Vstopijo v sistem razselitve, brez možnosti izbire prebivališča, izključeni so iz trga delovne sile, lahko jih pridržijo brez sodnega naloga ali celo elektronsko etiketirajo. Denarna pomoč, ki jim je na voljo, je pogosto pod pragom revščine. (Humphries, 2005: 279 – 280)

Leta 2015, ko je Evropo zajela nova begunska kriza, pa je ta zamajala dogovore, ki so veljali po Evropi. Schengenski sporazum, eden stebrov evropske ureditve, je padel. Nemčija je ponovno uvedla mejni nadzor z Avstrijo in s tem pokazala, da je odpiranje in zapiranje evropskih notranjih meja pravzaprav arbitrarna odločitev. Dolga leta slavljen svoboda gibanja pa je v resnici omejena. (Balibar, 2005: 208)

O padcu Schengenskega režima piše tudi Kurnik (2015: 235). Zapiše, da je Schengenski sporazum nepravilen režim in uredba, ki prenaša breme nadzora zunanjih meja in odvrčanje migrantov na tiste članice EU, ki so na zunanji meji. Uredba uveljavlja tudi selektivnost svobode gibanja, ta je na voljo le državljanom članic EU, torej privilegij višjega sloja. Dublinska uredba, tudi steber evropske ureditve migracij, določa, da lahko prosilec za mednarodno zaščito zanjo zaprosi v prvi državi podpisnici, skozi katero je vstopil v EU. To pomeni, da postanejo ujetniki te prve države in tam životarijo, ni pa dovoljeno, da bi odšli v bogatejše države EU in tam zaprosili za azil.

1.2.2.1 Pomembni pravni akti in uredbe Evropske Unije

- Dublinska uredba

Gre za Uredbo Sveta EU št. 343/2003 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vložijo državljani tretje države.

- Direktiva Sveta 2003/9/ES o minimalnih standardih za sprejem prosilcev za azil

Direktiva določa minimalne standarde za sprejem prosilcev za azil, ki naj bi zadoščali, da bi se prosilec zagotovil dostojen življenjski standard. Prav tako naj bi bili na podlagi direktive življenjski pogoji prosilcev za azil v vseh državah članicah medsebojno primerljivi.

- Direktiva Sveta 2003/86/ES o pravici do združitve družine

Direktiva določa pogoje, ki se upoštevajo pri združevanju družine za osebe s priznanim

mednarodno zaščito. Direktiva določa, da morajo države članice določbe izvajati brez razlikovanja na podlagi osebnih okoliščin. Izpostavi pomembnost družine in družinskega življenja, ter z določbami skuša uresničevati pravico do združitve družine, da bi se zavarovala družina in se ohranilo družinsko življenje.

- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, 1950

Ta evropska konvencija ureja temeljne človekove pravice in temeljne svoboščine. Sestavljena je iz dveh delov, prvi del opredeljuje pravice in svoboščine, drugi del pa vsebuje določbe o evropskem sodišču za človekove pravice. Pomembno je, da evropska konvencija pravice in svoboščine priznava vsakemu posamezniku, torej ne glede na to, ali je ta posameznik državlján ali ne.

- Resolucija EU o mladoletnikih brez spremstva, ki so državljani tretjih držav, 1997

Resolucija EU o mladoletnikih brez spremstva je bila napisana in sprejeta zaradi številnega prihoda mladoletnikov iz tretjih držav na evropsko ozemlje, zaradi nenehnih konfliktov in gospodarske krize v večjih delih sveta, raznolikih razlogov za prihod mladoletnikov brez spremstva. V resoluciji je izraženo, da otroci brez spremstva potrebujejo posebno pozornost, še posebej pa tisti, ki so žrtve trgovine z ljudmi in so v še posebej ranljivem položaju. Resolucija prepozna ranljivost te skupine in dejstvo, da se sprejem, vzgoja in varstvo mladoletnikov brez spremstva med državami zelo razlikujejo, z resolucijo pa so želeli raven zaščite poenotiti. Prav tako v resoluciji skušajo urediti in opozoriti na veliko primerov izginotij otrok iz nastanitvenih in sprejemnih centrov za prosilce za azil.

1.2.3 Slovenska migracijska politika

Migracijska politika Slovenije sledi splošno sprejetim ciljem držav članic EU. Oblast želi obvladovati priseljevanje in znižati proračunsko porabo. Mera, do katere bo država spoštovala mednarodne sporazume in dokumente o človekovih pravicah je odvisna od nacionalnih interesov. Večkrat se je pokazalo, da ko vlada razmišlja o zakonskih spremembah, le te utemeljuje predvsem z nujnostjo nadzorovanja ljudi, obvladovanja stroškov in usklajevanja z evropsko zakonodajo, ne pa z nujnostjo zagotavljanja človekovih pravic. To se je videlo tudi pri sprejemanju novele Zakona o tujcih, ki je vstop tujcev v Republiko Slovenijo le še zaostрила. Temeljni mednarodni akt, ki ga je Slovenija vključila v svojo zakonodajo, je konvencija o statusu beguncev, znana tudi kot Ženevska

konvencija. (Pajnik, Lesjak–Tušek, Gregorčič, 2001: 120, 121)

1.2.3.1 Pomembni pravni akti v Sloveniji

- Zakon o mednarodni zaščiti

Zakon o mednarodni zaščiti je bil sprejet leta 2007. Določa temeljna načela, postopek za priznanje in odvzem mednarodne zaščite, trajanje in vsebine mednarodne zaščite ter obseg pravic in dolžnosti prosilcev za mednarodno zaščito in oseb, ki so pridobile mednarodno zaščito. (1. člen ZMZ) Usklajen je z Direktivo Sveta 2003/9/ES o minimalnih standardih za sprejem prosilcev za azil in mnogimi drugimi uredbami EU.

- Zakon o tujcih

Zakon o tujcih je bil sprejet leta 2011 in določa pogoje in načine vstopa, zapustitve in bivanja tujcev v Republiki Sloveniji. (1. člen Ztuj – 2) Tudi ta zakon je usklajen oz. vsebinsko povzema mnoge direktive in sklepe Evropske unije. Določila tega zakona veljajo za tujce, kar pomeni, da ne veljajo za vse tiste, ki se odločijo zaprositi za mednarodno zaščito ali so državljani Evropske unije.

- Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb

Zakon o začasni zaščiti je bil sprejet leta 2005. V prvem členu določa, da ureja uvedbo, trajanje in prenehanje začasne zaščite razseljenih oseb. Usklajen je z Direktivo Sveta EU o najnižjih standardih za dodelitev začasne zaščite v primeru množičnega prihoda razseljenih oseb.

1.3 MLADOLETNIKI BREZ SPREMSTVA

1.3.1 Opredelitev

V času vojne in konflikta so otroci vedno žrtve. Ruxton (2000: 13, 14) piše o katastrofalnih posledicah, ki so jih imeli konflikti na otroke. Okvirne številke kažejo, da je bilo v zadnjem desetletju ubitih več kot 1.5 milijona otrok, starih manj kot 18 let, več kot 4 milijone jih je bilo težje poškodovanih. 5 milijonov otrok živi v begunskih taboriščih in več kot 12 milijonov otrok je ostalo brez svojih domov. Evropska socialna zveza pa v svojem poročilu (2005: 5) piše tudi, da vedno večjega števila mladostnikov brez spremstva po svetu ne

povzročajo le vojne, temveč k temu prispeva tudi vedno večji razkorak med razvitimi državami in državami tretjega sveta, katerih prebivalci živijo v revščini in pomanjkanju možnosti.

Otroci brez spremstva so opredeljeni kot otroci, mlajši od 18 let, ki se nahajajo zunaj svoje matične države in so brez spremstva obeh staršev oziroma zakonsko določenega skrbnika. Nekateri so popolnoma sami, drugi pa potujejo oz. živijo s sorodniki ali drugimi odraslimi osebami. Mladoletniki brez spremstva so eni bolj ranljivih skupin v Evropi. (Strategija ravnanja: 3)

Enako opredelitev otrok brez spremstva najdemo v slovenskem Zakonu o mednarodni zaščiti, ki jih opredeljuje kot državljane tretje države ali osebe brez državljanstva, mlajše od 18 let, ki so na ozemlju Republike Slovenije brez staršev ali zakonitega zastopnika. Zakon o mednarodni zaščiti otroke brez spremstva uvršča tudi v ranljivo skupino migrantov. (15. člen ZMZ)

Za otroke brez spremstva se uporablja mnogo različnih izrazov, v svojem besedilu izmenično uporabljam otrok brez spremstva in mladoletnik brez spremstva. Po Evropi raje uporabljajo izraz ločeni otroci, kot je zapisano v Načelih dobre prakse (2004: 2), saj ta bolje opiše stisko teh otrok, ki nimajo nege in zaščite svojih staršev. Zaradi boljše razumljivosti, pa se v slovenskem prostoru še vedno uporablja izraz otroci brez spremstva.

Ašanin (2003: 1) pravi, da je bilo v državah Evropske unije leta 2001 približno 13.000 otrok brez spremstva, ki so zaprosili za azil. Tisti, ki niso zaprosili za azil, pa so pogosto nevidni za pristojne organe, zato pravzaprav točnega števila ne poznamo. V letu 2001 je bilo v Sloveniji 308 otrok brez spremstva, le 53 jih je zaprosilo za azil v Sloveniji. 255 jih je bilo torej obravnavanih kot ilegalni prebežniki in so bili nameščeni v Centru za tujce. Večina otrok Slovenijo zapusti prostovoljno, saj je za njih le tranzitna država, nekatere pa policija vrne v matično državo oz. državo iz katere so prišli v Slovenijo.

Za nekatere otroke brez spremstva lahko na prvi pogled rečemo, da so v spremstvu, vendar ni nujno, da so odrasli, ki jih spremljajo, sposobni ali primerni prevzeti odgovornost zanje. (Načela dobre prakse, 2004: 2)

Otroci brez spremstva svojo državo zapustijo iz različnih razlogov, kot begunci ali kot ekonomski migranti. Lahko bežijo pred preganjanjem, zaradi oboroženih spopadov, nemirov v državi, mučenja ali ker so zaradi zlorabe svojih pravic ostali brez zaščite.

Mnogo pa jih v Evropo pride, ker so ostali brez staršev ali pa so jih ti zapustili. Razlog za prihod v Evropo je tudi življenje brez prihodnosti, huda revščina in lakota. (Uzelac, Zlatar, 2005: 48) Prihod otrok v Evropo v okviru ekonomskih migracij se povečuje, saj vedno več družin to vidi kot možnost izboljšati svojo finančno situacijo in prekiniti začaran krog deprivacije, v katerega so ujeti. (Evropska socialna zveza, 2005: 5)

Otroke starši pogosto pošljejo v Evropo, da bi dobili boljšo izobrazbo ali bili na varnem. Nekatere v Evropo vabijo sorodniki ali prijatelji, ki že bivajo tam. Nekateri mladostniki pa se odločijo za odhod proti želji njihovih staršev ali celo brez njihove vednosti. V Evropo pridejo peš, z ladjo, avtomobilom ali pa skriti v tovornjakih. (Lamb, 2005: 3) Tudi Ruxton (2003: 5) piše, da so največkrat družinski člani tisti, ki se zadolžijo, da bi lahko otrokom omogočili pot v Evropo, pogosto preko posredovanja tihotapcev. Pot do Evrope je izredno nevarna, dolgi kilometri, ki jih otroci prehodijo peš, skrivajo se v ladjah ali celo visijo pod vlaki. Neredko pa se zgodi, da se otroci na poti zlorabljeni, izkusijo lakoto, bolezen in dobijo poškodbe.

Lamb (2005: 3) zapiše, da imajo otroci ob prihodu le redko svojo usodo v svojih rokah. V trenutku prihoda vse postane odvisno od države in organizacije, ki je prevzela odgovornost za njih. Mnogi otroci ne razumejo jezika ali celo ne vedo, v kateri državi so pristali. Ne poznajo pravic, ki jih imajo, in ne vedo na koga se obrniti za pomoč. Strah jih je, da bodo aretirani in deportirani. Mnogi, ki se odločijo zaprositi za azil, doživljajo proces kot nerazumljiv in travmatičen. V proces prošnje za azil so pogosto vključeni intervjuji s strani neusposobljenih uradnikov, jemanje prstnih odtisov in invazivni medicinski pregledi. Otroci so lahko celo pridržani v raznih centrih, ki niso primerna namestitve zanje. Skozi celoten proces pa ni nujno, da pridobijo podporo skrbnika ali zakonitega zastopnika, mogoče celo nimajo dostopa do primerne hrane, namestitve, izobrazbe, zdravstvenih in socialnih storitev. Poleg tega pa se morajo še soočiti z občutki strahu, izgube, krivde in nesigurnosti. Ne le zase, temveč tudi za prijatelje in družino, ki so jih pustili za seboj. Poleg vsega tega pa lahko kaj hitro ugotovijo, da njihov sprejem v Evropo ni tako pozitiven, kot so si to predstavljali. Večina jih bo najverjetneje izkusila rasistično vedenje in pripombe s strani prebivalstva. (Ruxton, 2003: 5, 12 - 13)

Humphries (2005) piše, da se kljub vsem konvencijam o spoštovanju pravic otroka vse prevečkrat dogaja, da so otroci najprej obravnavani kot prosilci in prosilke za azil, šele potem kot otroci.

”Torej je imigracijska zakonodaja nad pravicami otrok, pravno načelo, ki na prvo mesto postavlja otrokovo največjo korist, se ne uresničuje.” (Humphries, 2005: 282)

Težave nastajajo tudi pri postopkih, s katerimi se določa otrokova starost, kadar je otrok brez ustreznih dokumentov. V Veliki Britaniji potem imigracijski uradniki in socialne delavke sami ocenijo njihovo starost. Humphries (2005: 282) pravi, da gre tu pravzaprav za ”kulturo nejevernosti”, saj uradniki najprej pomislijo, da otrok laže in pogosto ne presodijo v korist mladoletnika. Pediatri pa opozarjajo na to, kako težko je v resnici oceniti starost, napake v oceni se lahko namreč gibljejo do 5 let v obe smeri.

Otroci brez spremstva so pogosto izkoriščani na različne načine. Nekatere izmed teh oblik so tudi občasna in slabo plačana dela, prisilno beračenje, kraja in žeparjenje. (Gole Ašanin, 2003:8)

1.3.2 Program za otroke brez spremstva

Program SCEPT oziroma Separated Children in Europe Programme je skupna pobuda organizacije ”International Save the Children Alliance” in Visokega Komisariata Združenih narodov za begunce (UNCHR). UNCHR je zadolžen za zagotavljanje zaščite begunskih otrok in tistih, ki prosijo za azil. Skrb organizacije ”International Save the Children Alliance” pa se trudi doseči polno uresničevanje pravic vseh otrok. (Načela dobre prakse, 2004: 2)

V organizaciji SCEPT trenutno sodelujejo naslednje evropske države: Avstrija, Belgija, Bolgarija, Češka republika, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Irka, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarskam Nizozemska, Nemčija, Norveška, Poljska, Potrugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska, Švica in Združeno kraljestvo. (Načela dobre prakse, 2004: 3)

1.3.2.1 Načela dobre prakse

Načela dobre prakse razvija program za otroke brez spremstva SCEPT. Namenjena so posredovanju poročila o strategijah in praksah, ki so potrebne za spodbujanje in zaščito pravic otrok brez spremstva v Evropi. V načelih so navedena mednarodna, regionalna zakonodaja, politike in smernice. Najbolj pa načela slonijo na Kovenciji ZN o otrokovih pravicah in dveh drugih dokumentih: Smernice UNCHR o strategijah in postopkih pri

obravnavi otrok brez spremstva, ki prosijo za azil iz leta 1997 in stališču Evropskega sveta za begunce in izgnance o otrocih iz leta 1996. Dokumenti so bili sicer sprejeti že pred kar nekaj leti, načela pa SCEP vedno znova posodablja. Zadnja izdaja je že tretja izdaja, ki je izšla leta 2004. (Načela dobre prakse, 2004: 2 - 3)

Kot navaja sama organizacija SCEP: "Načela dobre prakse niso le seznam standardov, temveč okvir za delovanje in zagovorništvo, na katerem lahko gradimo v prihodnje." (Načela dobre prakse, 2004: 3)

1.3.2.2 Najpomembnejša načela pri delu z otroki brez spremstva

V Načelih dobre prakse so najprej zapisana najbolj pomembna načela, ki morajo biti prisotna v vseh fazah varstva otrok brez spremstva.

Tabela 1.1: Najpomembnejša načela pri delu z otroki brez spremstva

Povzeto po Načelih dobre prakse, 2004: 7 – 11.

ŠT.	Načelo	Vsebina
1	Najboljše koristi	Najboljše koristi so glavno vodilo pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki.
2	Nediskriminacija	Otroci brez spremstva so upravičeni do enakega ravnanja in pravic kakor otroci, ki so državljani ali imajo stalno prebivališče. Najprej in predvsem jih je treba obravnavati kot otroke. Vsi pomisleki glede njihovega priseljskega statusa bi morali biti drugotnega pomena.
3	Pravica do sodelovanja	Mnenja in želje otrok brez spremstva je treba ugotoviti in upoštevati, kadar koli se sprejemajo odločitve, ki jih zadevajo. Vzpostavljeni morajo biti ukrepi za njihovo lažje sodelovanje, v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo.
4	Spoštovanje kulturne identitete	Otroci brez spremstva imajo pravico ohraniti svoj materni jezik, vezi s svojo kulturo in veroizpovedjo. Paziti je treba, da se ne ohranijo tisti vidiki kulturne tradicije, ki so za otroke škodljivi in jih diskriminirajo.
5	Razlaga	Otrokom brez spremstva morajo biti ob zaslišanju ali dostopanju do storitev in pravnih postopkov na razpolago ustrezno usposobljeni tolmači, ki govorijo jezik, v katerem želijo otroci komunicirati.
6	Zaupnost	O otroku brez spremstva ne smejo biti razkrite informacije, ki bi lahko ogrozile njegove družinske člane v njegovi domovini. Preden se tovrstne občutljive informacije razkrijejo organizacijam in posameznikom, je potrebno na primeren način pridobiti dovoljenje otroka. Informacije se ne smejo uporabljati za nobene druge namene kakor za tiste, za katere so bile posredovane.
7	Informacije	Otrokom brez spremstva mora biti zagotovljen dostop do informacij o njihovih pravicah, razpoložljivih storitvah, procesu pridobivanja azila, iskanju družine ter o stanju v izvorni državi.
8	Sodelovanje med organizacijami	Organizacije, vladne službe in strokovnjaki, ki so vključeni v obravnavo otrok brez spremstva, morajo med seboj sodelovati in s tem zagotoviti večje in bolj zaščitene pravice otrok brez spremstva, potreben je celostni pristop.

9	Usposabljanje osebja	Osebe, ki delajo z otroki brez spremstva, morajo biti ustrezno usposobljeni in poučeni o potrebah in pravicah otrok brez spremstva. Osebje, ki se ukvarja s priseljevanjem in osebje obmejne policije bi moralo biti usposobljeno za vodenje razgovorov, ki so otrokom prijazni.
10	Trajnost	Pri odločitvah glede otrok brez spremstva je treba kar najbolj upoštevati dolgoročne koristi in blaginjo otroka.
11	Časovna primernost	Vse odločitve glede otrok brez spremstva morajo biti sprejete v primernem času, pri čemer se upošteva otrokovo dojemljanje časa.

1.3.2.3 Dobra praksa

V načelih dobre prakse je prav tako zapisana dobra praksa ravnanja z otroki brez spremstva, vse od prihoda na ozemlje, do sprejetja dolgoročne odločitve glede otrokove prihodnosti.

Pri **dostopu na ozemlje** je najbolj pomembno, da otrokom brez spremstva, ki iščejo zaščito, nikakor ni zavrnen vstop v državo in otroci niso vrnjeni na mesto vstopa. Otrok brez spremstva se prav tako ne sme nikdar pridržati. Načela dobre prakse pa določajo tudi, da organi za priseljevanje otrok na mestu vstopa ne smejo podrobno zaslišati. Otroci brez spremstva so ena najbolj ranljivih skupin beguncev in migrantov. (Načela dobre prakse, 2004: 12)

Na poti jim grozi mnogo nevarnosti, ena od njih je **trgovina z ljudmi**. Trgovina z otroki za prostitucijo, proizvodnjo otroške pornografije in drugo izkoriščanje je tudi v Evropi resen problem. Zato morajo vse države sprejeti protiukrepe za preprečevanje in zaustavitev trgovine in tudi ravnanje uradnikov za priseljevanje, policije, socialnih delavcev in drugih strokovnjakov mora biti skladno z načeli o varstvu otrok, ki morajo prevladati nad vprašanji priseljevanja in preprečevanja kriminala. (Načela dobre prakse, 2004: 13)

Nekateri otroci brez spremstva so begunci, ki bežijo pred grozotami vojn. Nekateri otroci brez spremstva pa iščejo rešitve pred revščino, pomanjkanjem in stisko in potujejo sami, kot **otroci brez spremstva - migranti**. Kljub temu, da migranti po zakonu ne uživajo enakih pravic kot begunci, pa je v načelu dobre prakse (2004: 14) zapisano:

”Otroci brez spremstva- migranti, ki jih pristojni organi opazijo, ne smejo biti nikoli odstranjeni iz države brez predhodne temeljite ocene razmer v izvorni državi. Imeti morajo pravico prositi za azil in/ali dovoljenje za bivanje.”

Prav tako kot otroci brez spremstva, ki so begunci, morajo tudi migranti imeti dostop do

socialnega varstva, izobraževanja in zdravstvenih storitev.

Organi za priseljevanje so dolžni na mestih vstopa sprožiti postopke za **ugotavljanje identitete otrok brez spremstva** in te otroke predati ustreznim organom socialnega skrbstva. Če je otrok v spremstvu odrasle osebe, je treba ugotoviti v kakšnem razmerju sta otrok in odrasla. Včasih odrasla oseba namreč ni v nikakršnem razmerju z otrokom, ali pa je nekakšen neuraden skrbnik, ki pa ni primeren za to, da bi skrbel za otroka. Včasih se zaradi pomanjkanja sodelovanja med organizacijami sploh ne ugotovi, da je otrok v resnici brez spremstva in mu ni zagotovljeno primerno varstvo. (Načela dobre prakse, 2004: 15)

Starše in družinske člane otrok brez spremstva je potrebno poiskati čim prej, vendar le, če to ne ogroža otroka. Otroci brez spremstva imajo pravico biti o procesu iskanja ustrezno obveščeni, z njimi se je treba posvetovati in upoštevati njihova mnenja. (Načela dobre prakse, 2004: 15)

Ko je otrok prepoznan kot otrok brez spremstva, je potrebno **imenovati neodvisnega skrbnika**. Odgovornosti skrbnika so naslednje: zagotoviti, da so vse sprejete odločitve v korist otroka, da ima otrok ustrezno varstvo, nastanitev, izobraževanje, jezikovno podporo in zdravstveno oskrbo, otrok mora biti pri urejanju statusa ali prošnje za azil ustrezno pravno zastopan, z otrokom se je treba posvetovati in mu svetovati, prispevati k iskanju trajne rešitve, prispevati k povezovanju otroka z različnimi organizacijami, zastopati otroka, preučiti možnost za iskanje družine in ponovno združitev, pomagati ohranjati stike z njegovo družino. Skrbniki morajo biti imenovani v enem mesecu od trenutka, ko so ustrezni organi obveščeni o otroku. Posamezniki so sicer lahko predstavniki različnih strok, morajo pa imeti ustrezna strokovna znanja o varstvu otrok. (Načela dobre prakse, 2004: 16)

Da bi bili dolgoročni interesi otrok brez spremstva zaščiteni, sta ključni **registracija in dokumentacija**. Opravi se z "dvostopenjskim" postopkom zaslišanja, ki pa mora biti omejeno na zbiranje osnovnih podatkov o otrokovi identiteti in opravljen ob prisotnosti otrokovega skrbnika, pravnega svetovalca ali druge pooblaščen osebe. Vsi, ki intervjuje opravljajo, pa morajo biti za zasliševanje otrok brez spremstva tudi ustrezno strokovno usposobljeni. (Načela dobre prakse, 2004: 17)

Pri otroku brez spremstva je potrebno tudi ugotoviti starost, če pri sebi nima ustreznih dokumentov. **Proces ugotavljanja starosti** mora upoštevati fizične, razvojne, psihološke

in kulturne dejavnike. Opraviti ga mora neodvisen strokovnjak z ustreznim strokovnim znanjem in poznavanjem otrokovega etničnega/kulturnega porekla. Pomembno je, da pregledi niso vsiljeni ali kulturno neprimerni. Ugotavljanje starosti je nezanesljivo in so možne velike napake. Če obstaja dvom, je potrebno verjeti otroku. Nekdo, ki trdi, da je mlajši od 18 let, naj se do nadaljnjega tudi kot tak obravnava. (Načela dobre prakse, 2004: 18)

Za otroke brez spremstva velja **prepoved odvzema prostosti** zaradi njihovega migrantskega statusa. (Načela dobre prakse, 2004: 18)

Otroci brez spremstva imajo **pravico do sodelovanja**, zato je potrebno pri sprejemanju odločitev, ki jih zadevajo, upoštevati in ugotoviti njihovo mnenje in želje. Dostopni morajo biti ukrepi za njihovo lažje sodelovanje, v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo. Pravico imajo sodelovati pri vseh pravnih postopkih, sami ali prek pravnega zastopnika oz. skrbnika, pravico imajo tudi izraziti svoje skrbi in pritožbe glede nege in skrbništva, izobraževanja, zdravstvenih storitev ter pravnega zastopanja. (Načela dobre prakse, 2004: 19)

Za otroke brez spremstva, ki pridejo v državo, je potrebno v čim krajšem času poiskati varno namestitev in jim priskrbeti **začasno varstvo**. Službe morajo pozorno oceniti potrebe otrok, ureditev pa je potrebno redno preverjati. Pomembno je, da ni dovoljeno, da bi bili otroci brez spremstva, starejši od 16 let, obravnavani kot odrasle osebe in nastanjeni samostojno, brez pomoči odraslih. Otroci, ki so začasno nastanjeni v državi, imajo pravico do enakega dostopa do zdravstvenega varstva, kot otroci države gostiteljice. Otroci brez spremstva pa so upravičeni do posebne pozornosti za zdravstvene potrebe, ki izhajajo iz preteklega telesnega pomanjkanja in psiholoških posledic zaradi nasilja, težkih doživetij, izgube, rasizma in ksenofobije, s katerimi se srečajo v tujini; mnogi potrebujejo terapevtsko pomoč. Prav tako morajo države gostiteljice zagotoviti otrokom brez spremstva **možnost enakega obveznega izobraževanja** kakor otrokom države gostiteljice. Šole so dolžne imeti do otrok brez spremstva prilagodljiv in odprt pristop ter jim zagotoviti pomoč pri učenju drugega jezika. Starejšim otrokom brez spremstva pa mora biti na razpolago tudi poklicno in strokovno usposabljanje, kar jim lahko izboljša možnosti po vrnitvi v domovino. (Načela dobre prakse, 2004: 20 – 23)

Otrokom brez spremstva, ne glede na njihovo starost, ne sme biti zavržen **dostop do azilnega postopka**. V vseh fazah azilnega postopka, vključno z morebitnimi pritožbami ali

revizijami, imajo pravico do pravnega zastopnika, ki jim tudi pomaga zaprositi za azil. Pravni zastopniki morajo biti otroku na razpolago brezplačno, morajo pa biti strokovno usposobljeni za to delo. To pomeni, da morajo imeti strokovno znanje o azilnem postopku, morajo biti pa tudi usposobljeni za zastopanje otrok. Otroci, katerih prošnja je zavrnjena, imajo pravico do pritožbe, ki mora biti prednostno obravnavana, da otrokom ni treba dalj časa čakati. Zlasti pri mlajših otrocih in tistih, ki trpijo zaradi psihične travme je priporočljivo, da neodvisni izvedenec oceni otrokovo zmožnost izraziti utemeljen strah pred preganjanjem in ugotovi kakršne koli težave, ki jih ima lahko otrok pri pripovedovanju o mučnih dogodkih ali razkrivanju občutljivih podatkov. Ob potrebi po zaslišanju je nujno, da so ti opravljeni s strani uradnikov, ki so za to primerno usposobljeni. Otroka mora spremljati njegov pravni zastopnik in, če otrok to želi, tudi kakšna druga odrasla oseba. Omogočeno jim mora biti, da lahko pričajo na različne načine, ustno, preko risb, pisnih oblik in videoposnetkov. Pri merilih za odločanje o otrokovi prošnji morajo za to zadolženi organi upoštevati, da je možno, da otroci svoje strahove izražajo drugače kot odrasli in je njihovo poznavanje razmer v njegovi izvorni državi omejeno. Prav tako morajo biti organi pozorni na to, da lahko škodljiva dejanja, ki pri odraslih veljajo za nadlegovanje ali diskriminacijo, pri otrocih predstavljajo preganjanje. Pri preučitvi teh prošenj morajo zato organi upoštevati tudi nekatere objektivne dejavnike in se tudi na podlagi teh dejavnikov odločiti, ali se lahko domneva, da ima otrok upravičen strah pred preganjanjem. Zelo pomemben del dobre prakse določa, da so otroci brez spremstva, ki med postopkom pridobivanja azila postanejo polnoletni, še naprej upravičeni do enakih posebnih postopkov, kot če ne bi bili polnoletni. Država pa je dolžna odpraviti nepotrebne zamude, zaradi katerih lahko otrok med trajanjem postopka postane polnoleten. (Načela dobre prakse, 2004: 24 -27)

Ko je otrok brez spremstva prepoznan kot begunec ali oseba, ki potrebuje zaščito, lahko **ostane v državi gostiteljici oz. državi azila**. Evropske države se morajo potruditi in spodbujati združitev otrokove družine v državi, kjer bodo izpolnjene njegove najboljše koristi. Otroku brez spremstva, ki mu je bilo dovoljeno ostati v državi, je potrebno urediti **dolgoročno namestitev v skupnosti**. Socialne službe morajo zato pozorno oceniti njegovo stanje, to pomeni, da upoštevajo otrokovo starost, spol, preteklo oskrbo, umsko in telesno zdravje, izobrazbo in razmere v družini v izvorni državi. Z otrokom se je treba o namestitvi tudi posvetovati, šele nato se lahko natančneje uredi. V načelih dobre prakse (2004: 29) je zapisano:

”Na splošno je priporočljivo, da za otroke, mlajše od 15/16 let, skrbijo rejniške družine, ki izhajajo iz istega kulturnega okolja kakor otrok. Za starejše otroke je lahko bolj zaželeno/primerno bivanje v manjši skupini v domovih. V teh domovih mora delati ustrezno usposobljeno osebje, ki pozna kulturne potrebe otrok brez spremstva.”

Prav tako je pomembno, da se otrokom brez spremstva, ki so postali polnoletni, ponudi pomoč, ki jim pomaga pri prehodu v samostojno življenje. (Načela dobre prakse, 2004: 29)

V načelih dobre prakse je zapisano, da je **posvojitev** redko primerna rešitev za otroka brez spremstva. Prav tako morajo države otrokom brez spremstva pomagati **pridobiti državljanstvo**, če ga nimajo. (Načela dobre prakse, 2004: 30)

Glede **vračanja otroka brez spremstva v izvorno državo** so v načelih dobre prakse podana zelo podrobna navodila, ker, kot pravijo sami, *”gre za zelo zapleteno področje”*. Otroka brez spremstva je dovoljeno vrniti v izvorno državo le, če je vrnitev v njegovo največjo korist. Vsi ostali razlogi, kot je na primer tudi boj proti nezakonitemu priseljevanju, morajo biti drugotnega pomena. Da bi sledili načelom dobre prakse je potrebno, da države sledijo naslednjim pravilom:

- skrbno oceniti kako varno je, da se otrok vrne v njegovo domovino, pri čemer se upošteva tveganje, da bo otrok preganjan, mu grozi nasilje, zloraba in izkoriščanje
- oseba, ki skrbi za otroka in skrbnik v državi gostiteljici soglašata, da je vrnitev v otrokovo korist
- skrbno se oceni položaj družine v domovini
- skrbno se oceni dostop do hrane, nastanitve, zdravstvenega varstva, izobraževanja, poklicnega usposabljanja in možnosti zaposlitve v domovini
- otrokovi starši, sorodniki in drugi odrasli skrbniki soglašajo, da bodo otroku omogočili dolgoročno varstvo
- otrok je o vseh fazah procesa celovito obveščen, vprašan za mnenje in dobi ustrezno pomoč
- pred vrnitvijo se okrepi stike med otrokom in njegovo družino
- otroka med vračanjem spremlja ustrezna oseba
- ustrezni organi ali agencije učinkovito nadzorujejo situacijo otroka po njegovi vrnitvi

Načela dobre prakse določajo, da naj se otroka brez spremstva ne vrača v izvorno državo, če se država gostiteljica najprej ne prepriča, da se otrok vrača v varno okolje. (Načela

dobre prakse, 2004: 31, 32)

1.3.3 Socialno delo z otroki brez spremstva

Zorn (2003: 303) piše o sodobnem rasizmu. Ta ni več utemeljen na vrednotenju in segregaciji ras, temveč na nepremostljivosti kulturnih razlik. Gre torej za rasizem, ki ni več utemeljen na biološkosti, temveč na raznolikosti kultur. Zorn piše, da je današnji rasizem sovražno ravnanje dominantne skupine do etnične manjšine. (2003: 304)

Pri socialnem delu težava nastane, ko se rasizem začne pojavljati na institucionalni ravni. Rasizem se v institucijah, še posebej očitno je to pri tujcih in prosilcih za azil, pojavlja v obliki segregacije. Prosilci za azil in tujci so nameščeni v posebnih centrih, na robu mesta. Prav tako ljudje pogosto prejmejo manj kvalitetne storitve ali pa jih sploh ne prejemejo. Centri za socialno delo so navadno tisti, ki ne nudijo pomoči tujcem, saj jim po zakonu ne pripada. (Zorn, 2003: 305 – 306)

Socialno delo in socialne delavke morajo zato delovati antirasistično. Zornova (2003: 307) pravi, da je pomembno, da ozaveščamo rasizem, torej prepoznamo, na kakšen način se pojavi tudi pri socialnih delavkah, kljub temu, da si navadno ne predstavljamo socialnih delavk kot tistih, ki zatirajo.

Pri delu z otroki pa je še posebej pomembno, da poleg antirasistične usmerjenosti, socialne delavke ne pozabijo spoštovati načela otrokove največje koristi, ki velja za vse otroke, ne glede na njihove osebne okoliščine. Humphries (2005: 282, 283) namreč opozarja, da kljub temu, da obstaja konvencija o otrokovih pravicah, so nekatere države precej daleč od spoštovanja načel, ki jih konvencija vsebuje. Posledica tega je, da so otroci brez spremstva najprej obravnavani kot prosilci za azil, šele potem pa kot otroci, z vsemi pravicami, ki jim pripadajo. Pri delu z mladoletnimi tujci brez spremstva se to pogosto pokaže pri oceni starosti. Na tem področju strokovni delavci večkrat pomislijo, da posameznik laže in opustijo načelo koristi otroka, presodijo v njihovo škodo. Prav zato tudi Humphries piše o zatiralski praksi socialnih delavk. Sprememba je potrebna na mnogih področjih, pri delu z mladoletniki je potreben ozaveščen in etični strokovni pristop. Strokovna delavka na tem področju mora nujno razumeti imigracijsko politiko tega časa kot rasistično in v nasprotju s strokovnostjo, je potrebno zagovarjati odprte meje. Strokovne delavke se morajo prav tako upreti politiki izključevanja in vsiljeni nadzorovalni vlogi. Potrebno je upoštevanje

etičnih in moralnih implikacij imigracijskih praks in zakonodaje, prav tako pa je dolžnost strokovnih delavk, da se informirajo o imigracijski politiki in potrebah prosilcev za azil, prav tako tudi beguncev. Za uspešno strokovno in tudi etično delo na področju mladoletnikov brez spremstva pa je pomembno, da strokovni delavci obravnavajo otroke, ki so tujci in zaprosijo za azil, najprej kot otroke. Pomembno je tudi, da strokovni delavci priznajo dvom o starosti mladoletnikov, kot sem že napisala, je namreč to le ocena in se napake gibljejo lahko tudi po pet let v vsako smer, zato je potrebno razsoditi v otrokovo korist in verjeti njihovim zgodbam.

Jelka Zorn (2003: 308) tudi našteva metode socialnega dela z begunci, ki so nujne tudi pri socialnem delu z mladoletniki brez spremstva. To so predvsem individualno svetovanje, individualno in skupinsko zagovorništvo, načrtovanje novih služb in projektov, izdelava in uporaba individualnih načrtov za življenje v novi državi za vsakega begunca posebej. Poleg tega poudarja, da je potrebno zagotoviti, da so službe in usluge uporabnikom dostopne.

Individualni pristop zagotavlja uporabnikom da storitve, ki jih prejemajo, tudi ustrezajo njihovim potrebam. Ob uporabi individualnega pristopa bi tudi mladostniki postali naši aktivni sogovorniki, ki bi skupaj s strokovnimi delavci načrtovali storitve in bi bili podprti na tistem področju in na način, kot to želijo. Preko individualnega pristopa je možno tudi načrtovanje novih služb in projektov, ki so prilagojene vsakemu posamezniku posebej. (Zaviršek, Zorn, Videmšek, 2002: 30 - 32)

Definicija **zagovorništva** je "govoriti v korist drugega". Uporabniki zagovorništvo pogosto potrebujejo, ker je med njimi in institucijami veliko nesorazmerje moči. Navadno se izvaja v okolju, ki je nepravilno ali v sistemu, ki se ne odziva na pravice in potrebe uporabnikov.

Temeljne naloge zagovorništva so:

- opolnomočiti uporabnika, to pomeni ga informirati, naučiti novih spretnosti, iskati nove možnosti zanj, pomagati pri uresničevanju pravic iz socialnega varstva, izdelati individualni načrt in še mnogo drugih stvari,
- zavzemati se za uporabniške cilje,
- povzročiti spremembe v širšem okolju, med drugim odpraviti diskriminatorne prakse, spremeniti javno mnenje, se zavzemati za spremembe v zakonodaji, itd.

(Zaviršek et al., 2002: 80 – 84)

Pomemben je tudi **proces individualnega načrtovanja**. Bistvena lastnost tega procesa je, da se zgodi premik moči od strokovnih služb k uporabnikom. Pri pisanju individualnega načrta uporabnik močno sodeluje in v njem je zapisano samo tisto, kar posameznik želi. Sam proces pa tudi ustvarja okoliščine, v katerih ima uporabnik možnost prepoznavati svoje želje in potrebe ter iskati rešitve. (Zaviršek et al., 2002: 149 – 150)

Pomembno pa je tudi **opolnomočenje oz. krepitev moči uporabnika**. Opolnomočenje pomeni krepitev moči uporabnika, da zmore vse bolj sam odločati o svojem življenju in odločitve v svojem življenju tudi uresničiti. (Zaviršek et al., 2002: 60 - 62) S pomočjo opolnomočenja ali krepitev moči posameznik začne ponovno zaupati vase in okrepi lastne vire moči. Lamovec (1998, v Videmšek, 2008: 214) našteje bistvene elemente krepitev moči posameznika, ki so ozaveščanje, učenje spretnosti in posredovanje v okolje. Zagotovo je tako krepitev moči pomemben koncept dela z mladostniki brez spremstva. Mladostnike brez spremstva je potrebno ozaveščati, še posebno o pravicah, ki jih imajo, o poteku postopka in o vseh ostalih zadevah, ki se jih tičejo, pa pogosto ne dobijo dovolj informacij. Pomembno je tudi učenje spretnosti, predvsem tistih, preko katerih bi se mladostniki brez spremstva bolje znašli v tem novem in neznanem okolju. Zagotovo pa je izrednega pomena tudi posredovanje v okolje, predvsem v smislu stika z lokalno skupnostjo in vključevanje v aktivnosti v skupnosti.

Videmšek (2008: 214) govori tudi o delovnem odnosu, ki omogoča proces krepitev moči, torej odnosa med strokovnim delavcem in uporabnikom, ki temelji na zaupanju, sodelovanju, medsebojnem spoštovanju, odprti komunikaciji, zavezništvu in neformalnosti. Poudari tudi, da je pomembno, da strokovni delavci ne delujejo na distanci. Mladostnikom brez spremstva, kot eni bolj ranljivih skupin, ki pridejo v Slovenijo z zelo majhno ali skoraj neobstoječo socialno mrežo, bi odnos, pri katerem bi v strokovne delavcu dobili zaveznika, ki bi mu lahko zaupali, zagotovo zelo koristil.

1.4 UREDITEV V TREH DRUGIH DRŽAVAH

1.4.1 Nemčija

Angenendt (2000, v Huegler, 2005: 5) pravi, da kljub temu, da v Nemčiji obstaja precej natančna, centralizirana zbirka podatkov, nimajo zbranih statističnih podatkov o otrocih brez spremstva. Uradne številke obstajajo le za otroke brez spremstva, ki so stari manj kot

16 let. Le teh naj bi bilo v Nemčiji leta 2001 1,075, leta 2002 pa 873. Največ jih izvira iz držav kot so Afganistan, Vietnam, Angola, Etiopija in Irak.

Tudi v Nemčiji so v zadnjem času uvedli restriktivna določila k že obstoječi zakonodaji, še posebej vplivna in kontroverzna je bila sprememba k zakonu, ki uravnava osnovno pravice do azila, iz leta 1993. Ta sprememba onemogoča pridobitev azila posameznikom, ki izhajajo iz t.i. varne države izvora ali preko varne tretje države. (Huegler, 2005: 7)

Največje težave v Nemčiji in hkrati tudi kršitve načel dobre prakse, kot sem jih opisala zgoraj, so v tem, da Nemčija otrokom brez spremstva že pri 16 in 17 letih prizna, da so legalno "zreli", torej sposobni samostojno sodelovati v azilnem postopku. Mladoletniki brez spremstva, ki prispejo v Nemčijo, z zelo malo ali pa brez znanja o tem, kako pridobiti azil, so tako pod ogromnim stresom, saj nimajo niti pravice do pravne pomoči. Pogosto pa otrokom brez spremstva niti ne določijo skrbnika, kljub temu, da je to predpisano po nemškem pravu in tudi po mednarodnih konvencijah. Zaradi teh razlik pri starosti mladoletnikov brez spremstva so nastale tudi težave pri ocenjevanju starosti mladoletnikov brez spremstva. Praksa ocenjevanja starosti na podlagi obveznih zdravstvenih pregledov je bila ukinjena zaradi etičnih razlogov, zato po sedanji praksi o starosti mladoletnikov presojuje strokovni delavci na podlagi njihovega videza. Če mladoletnik trdi, da je mlajši, kot to ugotovijo strokovne službe, je on tisti, ki mora dokazati svojo resnično starost.

Določitev starosti otroka brez spremstva je v Nemčiji tako pomembna, ker mladoletnike, ki so stari manj kot 16 let, namestijo v začasno varstvo, ki ga ureja strokovna služba za mlade. Mladostniki brez spremstva, za katere se določi, da so stari več kot 16 let, pa so navadno nameščeni v državne azilne centre, kjer so nameščeni odrasli. Izjema pa so mladoletnice brez spremstva, stare več kot 16 let, ki so vedno nameščene v prilagojene namestitve, namenjene mladostnikom. Namestitve za odrasle, kamor so nameščeni tudi mladoletniki brez spremstva, stari 16 in 17 let, so pogosto zelo polne, v njih je več sto ljudi, več ljudi si deli eno sobo. Pogosto v njih ni veliko podpore s strani strokovnih delavcev, saj lahko ena socialna delavka vodi primere do 200 prosilcev za azil. Prav zato je Neodvisna komisija za imigracijo, naj zvišajo starost opravilne sposobnosti v azilnem postopku na 18 let in naj bodo vsi mladoletniki, stari pod 18 let, nameščeni v prilagojene namestitve. (Huegler, 2005: 8, 9)

Tabela spodaj prikazuje potek namestitve mladostnika brez spremstva v Nemčiji, vse od prihoda v državo do končne namestitve. Tabela je povzeta po Huegler (2005: 18).

Tabela 1.2: Potek namestitve mladoletnika brez spremstva v Nemčiji

Povzeto po Huegler, 2005: 18.

SPREJEM

Mladoletniki brez spremstva pridejo na sprejemni center za prosilce za azil.

OCENA STAROSTI

Uradniki ocenijo starost mladoletnika brez spremstva, navadno na podlagi zunanjega videza.

Mladoletnik je star manj kot 16 let.

Odgovornost za mladoletnika prevzame Urad za mladoletnike (Jugendaamt). Pred začetkom azilnega postopkase mladoletniku določi zakoniti zastopnik.

Mladoletnik je star več kot 16 let.

Mladoletnik je pri 16 opravilno sposoben in lahko sam zaprosi za azil brez dovoljenja zakonitega zastopnika.

Urad za mladoletnike bi moral po uradni dolžnosti prevzeti skrb za vse mladoletnike brez spremstva, stare manj kot 18 let. V resnici pa so mladoletniki stari več kot 16 let največkrat spregledani s strani oblasti.

- V Münchnu so razvili dve stanovanjski enoti, ki sta prilagojeni mladim fantom brez spremstva, starim od 16 – 21 let. Tam dobijo tudi dodatno podporo in pomoč pri socialni integraciji.
- Skrbnika se določi mladoletnikom brez spremstva preko Združenja skrbnikov ali skrbniške pisarne.

Pri **sprejemu mladoletnika brez spremstva** so navadno otroci, stari manj kot 16 let, nameščeni v posebne namestitve prilagojene mladim, tisti, ki so starejši, pa so nameščeni v državne azilne centre, kjer so nameščeni odrasli prosilci za azil in družine. Po 2 do 3 mesecih so razporejeni po različnih začasnih namestitvah, ki so izven mest, včasih pa jih tudi razporedijo po različnih krajih po Nemčiji. Od julija 2003 pa so uvedli nov projekt, ki

je uredil ločene namestitve za mladoletnike, znotraj azilnih centrov. (Huegler, 2005: 17)

Na sami točki sprejema navadno **ocenijo starost mladoletnika** brez spremstva. Starost ocenijo uradniki za priseljevanje in navadno le na podlagi zunanjega videza mladostnika. Sporno je, da ob tem procesu ni prisotnega ne skrbnika ali zakonitega zastopnika, hkrati pa ni utemeljen na nikakršnem medicinskem, psihološkem ali pedagoškem strokovnem znanju. (Huegler, 2005: 18)

Prosilci za azil, tudi tisti, ki so stari več kot 16 let, so navadno **začasno nameščeni v azilne centre**. Zaradi velikega števila prosilcev za azil je pogosto psihosocialna pomoč težko dosegljiva, ena socialna delavka je pogosto odgovorna za do 200 prosilcev za azil. Začasna namestitve nudi le minimalne standarde bivanja, v sobah so nameščeni trije in več stanovalci, mladoletniki brez spremstva bivajo v sobah z drugimi, ki jih ne poznajo. Tudi ni nujno, da so mladoletniki v sobi z drugimi mladoletniki, lahko so v sobi z odraslimi moškimi. V azilnem centru mladoletniki brez spremstva dobijo hrano, higienske pripomočke, oblačila in le 41 eur gotovine mesečno.

V primeru, da so v takih centrih, z drugimi odraslimi, nameščene tudi **mladoletnice brez spremstva**, se lahko pojavijo primeri zlorabe in prostitucije. Prav zato, so začeli razvijati projekte, ki bi nudili **začasno namestitev prilagojeno mladoletnikom brez spremstva, ki so stari več kot 16 let**, kjer bi jim lahko nudili več podpore. (Huegler, 2005: 19 – 21)

V nekaterih primerih mladoletnike brez spremstva lahko **namestijo pri svojcih**, ki morda bivajo v azilnih centrih. Kljub temu, da je država pričakovala, da bodo svojci skrbeli za mladoletnike se je izkazalo, da tovrstno združenje družine zahteva ogromno pomoči, tudi s strani strokovnih delavcev.

Mladoletniki, ki potrebujejo **skrbnika**, jim je ta dodeljen preko sodišča. Strokovni delavci pravijo, da je to dolgotrajen proces. V Münchnu obstaja združenje skrbnikov, ki jo financira večje prostovoljno združenje, ki nudi skrbništvo prav mladoletnikom brez spremstva. Skrbnik lahko skrbi tudi za 36 otrok.

Mladoletnikom brez spremstva mora biti zagotovljen **dostop do izobraževanja**. V Nemčiji je omogočeno osnovno izobraževanje, ker pa so si mladostniki tako različni strokovni delavci pravijo, da je to kar težka naloga. Predznanje mladostnikov je zelo raznoliko, vse od visoko izobraženih mladostnikov, do tistih, ki so nepismeni. Dostop do sekundarne izobrazbe oz. srednješolske izobrazbe je zato marsikomu onemogočen. V marsikaterem

namestitvenem centru pa je mladostnikom omogočeno vsaj učenje nemščine. Težava pri poklicnem izobraževanju v Nemčiji je, da skoraj vse izobraževanje poteka v obliki pripravništva. To je že neke vrste delo, kar je, sicer odvisno od njihovega statusa, marsikateremu prosilcu za azil prepovedano. (Huegler, 2005: 21 – 25)

V namestitvenih centrih je število strokovnih delavcev in tudi finančnih sredstev zelo omejeno. Strokovni delavci imajo zato težave pri **nudenju čustvene podpore in pomoči** mladostnikom brez spremstva. Tudi skrbniki, ki skrbijo za večje število mladostnikov imajo dovolj časa, da poskrbijo le za osnovne potrebe mladostnika v njihovi oskrbi. Strokovni delavci se zato trudijo, da bi vsaj tiste mladostnike, za katere ugotovijo, da imajo večje težave ali so imeli v preteklosti hude travmatične izkušnje, napotili k terapevtom, ki imajo pa tudi zelo dolge čakalne vrste.

Kar se tiče **socialne integracije v skupnost** strokovni delavci pravijo, je to težka naloga. Težava je v tem, da imajo mladostniki preprosto premalo možnosti, da bi se srečali z vrstniki izven svoje etnične skupine. Strokovni delavci opozarjajo, da integracija prosilcev za azil v nemško družbo ni nujno zaželjena in zato mogoče tudi ni dovolj programov, ki bi nudile možnost za integracijo mladostnikov brez spremstva.

Mladostniki brez spremstva, stari manj kot 16 let, dobijo pomoč, ko želijo **zaprostiti za azil**. Na voljo jim je brezplačna pravna pomoč, s katero si lahko pomagajo. Tisti, ki pa so stari nad 16 let in so opravilno sposobni, pa so dolžni sami zaprositi za azil, brez pomoči, največkrat nimajo finančnih sredstev, da bi si priskrbeli pravno pomoč. Skrbnik pri tem nima vloge, lahko jim nudi podporo, toda v ključnem momentu vse leži na mladostniku brez spremstva, da predstavi svoj primer, brez da bi bili na to posebej pripravljeni.

Kaj se zgodi ko **mladostnik napolni 18 let** je odvisno od tega, v kakšni vrsti namestitve je bil prej. Če je že tako v azilnem centru, to zanj ne predstavlja velike razlike. Če pa biva v prilagojeni namestitvi, pa ima na voljo programe, ki nudijo trimesečno prehodno obdobje, v katerem se mladostnik lahko pripravi na bolj samostojno bivanje. (Povzeto po Huegler, 2005: 25 – 28)

1.4.2 Velika Britanija

Statistike notranjega ministrstva Velike Britanije kažejo na to, da je bilo v letu 2002 v Veliki Britaniji 6200 otrok brez spremstva. Države izvora otrok brez spremstva so bile

Irak, Afganistan, Federativna Republika Jugoslavija in Somalija. (Huegler, 2005: 5)

Huegler (2005: 7) prav tako piše o restriktivnih dodatkih k zakonodaji, ki so jih v zadnjem času uvedli v Veliki Britaniji, da bi s tem omejili vstop migrantom in prosilcem za azil, še posebej tistim, ki so prišli iz t.i. varne države izvora ali preko varne tretje države.

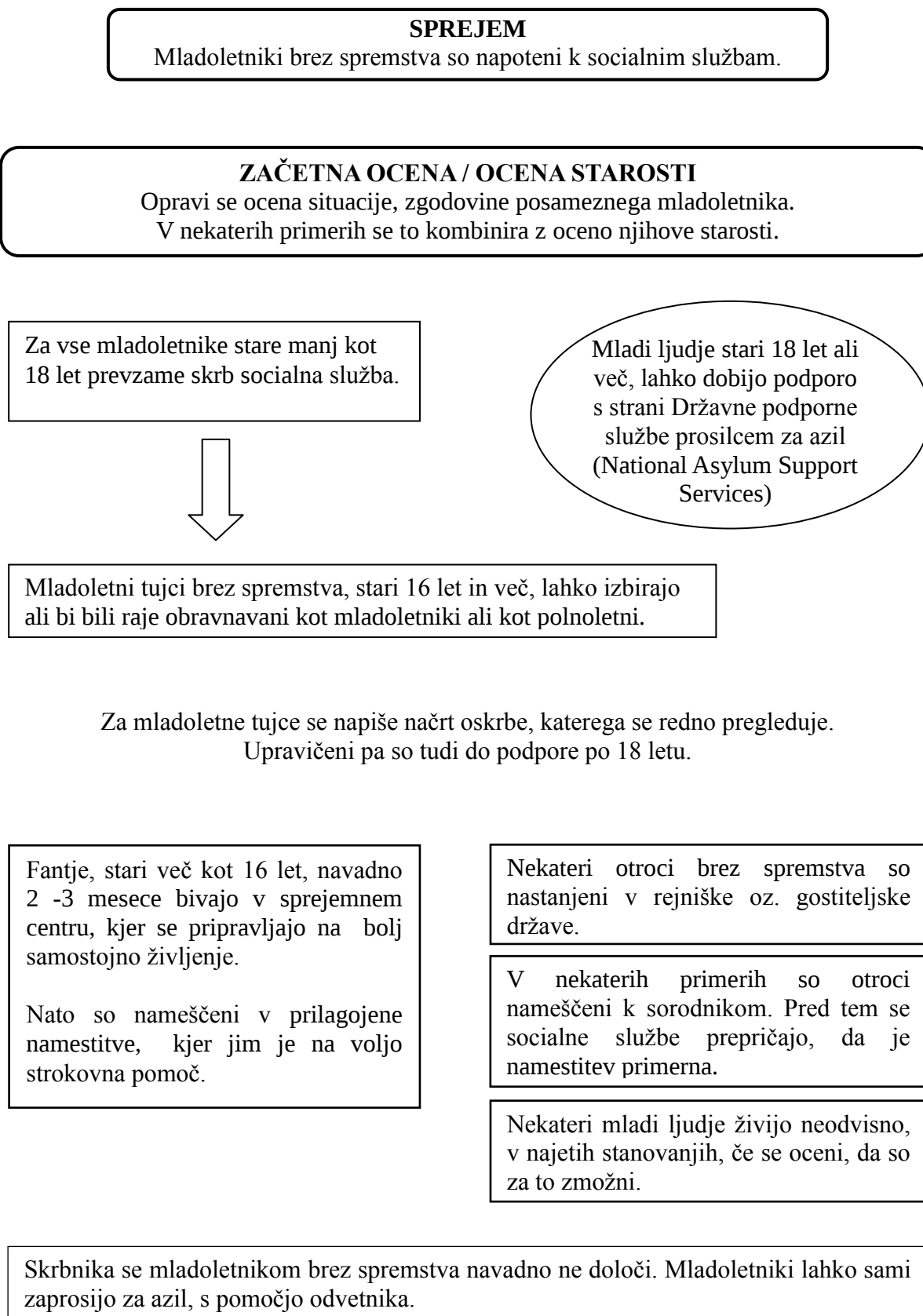
V Veliki Britaniji je veliko mladoletnikov, katerih starost je ocenjena kot višja, v resnici pa še niso stari 18 let. Posledica tega je, da je v Veliki Britaniji ogromno 16 in 17 letnikov, katerih potrebe niso ustrezno ocenjene in zadovoljene. (Huegler, 2005: 10) Razlikujejo tudi med mladostniki, ki so brez spremstva in tistimi, ki so bili ločeni od svojih družin. Otroci, ki so v spremstvu odraslih oseb, se ne upoštevajo kot otroci brez spremstva, prav tako pa odraslih oseb ne preverjajo, če so otrokom zmožni nuditi primerno skrb in varstvo. (Stanley, 2001, v Huegler, 2005: 10)

Ayotte in Williamson (2001, v Huegler, 2005: 10) pišeta tudi o težavah, ki jih povzroča neorganiziranost sistema skrbnikov za otroke brez spremstva. V Veliki Britaniji namreč ni sistema, po katerem bi otrokom brez spremstva dodelili skrbnika. Obstaja le sistem pomoči in zagovorništva, ki pa je bolj prostovoljen in omejen s sredstvi, ki jih imajo na voljo. To pomeni, da veliko otrok ostane brez zagovornika.

Podobno kot v Nemčiji pa se dogaja, da se starejše mladoletnike brez spremstva obravnava kot odrasle, ne več kot otroke. Manj verjetno je, da jim bo dodeljen strokovni delavec in bodo nameščeni v začasno skrb, ki ni podprta s strani strokovne službe, kar pomeni, da bodo živeli sami z odraslimi prosilci za azil. Prav tako ni predvidenega programa, ki bi mladoletnim tujcem pomagal pri prehodu v odraslo življenje, ko napolnijo 18 let. Največkrat se takrat socialna pomoč mladoletnim tujcem kar konča. (Huegler, 2005: 10)

Tabela 1.3: Potek namestitve mladostnika brez spremstva v Veliki Britaniji

Povzeto po Huegler, 2005: 10.



Ob prihodu so mladoletniki brez spremstva **napoteni k socialnim službam**. Tudi v Veliki Britaniji se dela razlika med mladostniki starimi 16 let in več, ter tistimi starimi manj kot 16. Zakonodaja Velike Britanije loči dva člena v Zakoniku o otrocih, to sta 17. in 20. člen. Fantje, stari manj kot 16 let in dekleta do 18. leta so bili deležni podpore in pomoči, kot jo predvideva 20. člen. To pomeni, da se naredi podroben načrt skrbi, ki se ga redno preverja. Za mladostnika se določi socialna delavka, ki je odgovorna za primer in mladostnika tudi redno obiskuje. V navadi je bilo, da so mladostniki brez spremstva, fantje stari več kot 16 let, spadali pod skrb, kot jo predvideva 17. člen. Le ta pa, po besedah socialnih delavk, nudi več svobode in neodvisnosti, toda ne popolnoma brez podpore. Ključna razlika je v tem, da tisti pod 17. členom niso upravičeni do storitev in podpore po 18. letu, česar so tisti pod 20. členom deležni. Nova ureditev pa nudi vsem mladoletnikom brez spremstva da izberejo, kakšno skrb bi sami želeli. (Huegler, 2005: 27, 28)

Zaradi majhnega števila mladoletnic brez spremstva, ki so še bolj ranljive, so te pogosto **nameščene v rejniške družine**, do svojega 18. leta. Tudi mladoletniki, za katere socialne službe ocenijo, da so bolj ranljivi in potrebujejo več podpore, so nameščeni v rejniške ali gostiteljske družine, torej v družinsko okolje.

Tisti, ki niso nameščeni v rejniške družine, oziroma si raje izberejo drugo namestitev, so **nameščeni v delno samostojne bivalne enote**, ki si jih delijo z drugimi mladoletniki. V teh enotah je na voljo strokovna pomoč, strokovne delavke pa so odgovorne za 15 do 20 mladih ljudi.

V nekaterih primerih so mladostniki **nameščeni tudi s člani razširjene družine**. Socialne službe prej dobro preiščejo kakšne so razmere in ali bodo lahko tam nudili mladoletniku primerno skrb. Posebno previdni morajo biti pri takih namestitvah tudi zaradi nevarnosti trgovine z belim blagom.

Socialna služba je sicer tista, ki odgovarja za mladoletnika brez spremstva, **nimajo pa uradne funkcije skrbnika**, razen če tako odredi sodišče. Svet za begunce ima sicer Odbor za svetovanje otrokom, ki svetuje mladoletnikom brez spremstva ali jim nudi zagovorništvo. Njihovo delo je najbolj intenzivno v prvem obdobju prihoda mladoletnikov brez spremstva, ko mladoletniki potrebujejo pomoč, da bi zaprosili za azil in pravice, ki jim pripadajo. (Huegler, 2005: 28 – 30)

Šolanje v Veliki Britaniji vidijo kot ključno področje, ki pomembno prispeva k

vključenosti in integraciji mladostnikov v skupnost. V sprejemnih centrih mladostnikom nudijo učenje jezika, treninge socialnih veščin in osnovne informacije o življenju v Veliki Britaniji. Tovrstno izobraževanje naj bi mladostnikom pomagalo pri samostojnem življenju v skupnosti. Nekatere šole nudijo tudi programe, ki so izoblikovani prav za mladostnike brez spremstva, da bi dobili primerno izobrazbo in prakso za opravljanje poklica. (Huegler, 2005: 30)

Travmatične izkušnje iz preteklosti in težave s katerimi so se mladostniki soočali, lahko v sedanjosti povzročijo tudi agresivno vedenje. O svojih izkušnjah lahko mladoletniki tudi zelo težko govorijo. Strokovni delavci iz Velike Britanije poročajo, da je vedno potrebno videti mladoletnike brez spremstva najprej kot otroke, kljub zrelosti, ki jo mogoče kažejo na zunaj. Prav tako pa pravijo, da ne smemo vseh mladoletnikov videti kot travmatiziranih, saj s tem lahko spregledamo njihove potenciale in odpornost. **Načrt oskrbe je treba utemeljiti na emocionalnih potrebah mladostnika**, tem potrebam pa je jutri treba zadostiti. Posebne terapevtske storitve za mladostnike v Veliki Britaniji so redke, tako za mladoletne tujce, kot tudi za mladoletne državljane, poročajo strokovni delavci. (Huegler, 2005: 31, 32)

V Veliki Britaniji strokovne službe močno poudarjajo, da je potrebno poleg **socialne integracije** mladoletnikom brez spremstva omogočiti, da ohranjajo stike s svojo kulturo in vero, tako da jih namestijo znotraj skupnosti, ki jim to omogoča. Socialni delavci pa so poročali o tem, da večina mladih ljudi raje posnema oblačenje in vedenje britanskih mladoletnikov, saj ne bi radi izstopali. V nekaterih predelih so mladoletniki naleteli na rasizem, ki ga je samo razpihovalo pristransko poročanje medijev. (Huegler, 2005: 33, 34)

Podpora, ki jo mladoletniki dobijo, ko **napolnijo 18 let**, je odvisna od tega, kakšen status imajo. Tisti, ki spadajo pod 17. člen, ob polnoletnosti niso več deležni pomoči socialne službe. Če njihov azil še ni bil odobren ali zavrnjen, potem se morajo preseliti v azilni center in dobivajo finančno podporo, enako kot odrasli prosilci za azil. Tisti, ki imajo začasno ali stalno dovoljenje za bivanje, pa si lahko poiščejo delo in dobijo socialno podporo, kot bi jo ostali britanski državljani, vključno s pomočjo pri najemninah. Žal se pogosto dogaja, da dobijo mladoletniki le začasno dovoljenje za bivanje, do svojega 18. leta. Tisti, ki spadajo pod 20. člen, pa imajo pravico do osebnega svetovalca in načrta pomoči do dopolnjenega 21. leta. (Huegler, 2005: 34,35)

1.4.3 Belgija

Mladoletni tujci brez spremstva v Belgiji so skupina beguncev, s katero so se začeli ukvarjati v devetdesetih. V Belgiji, kot tudi v drugih državah, v zvezi z njihovo obravnavo izstopa ena nejasnost, ali je treba v ospredje postaviti njihov begunski status in jih obravnavati kot ostale begunce, ali je treba v ospredje postaviti njihov mladoletni status in jih obravnavati kot ostale mladoletne osebe v Belgiji. (Derluyn, Broekaert, 2005: 313)

V Belgiji je število mladoletnikov brez spremstva hitro naraslo, leta 2001 se je spremenila tudi zakonodaja, ki ureja področje prosilcev za azil. Zaradi te spremembe in povečanega pritiska na običajen sistem, zaradi večjega števila mladoletnikov brez spremstva se je razvil vzporeden sistem pomoči za mladoletnike brez spremstva. Novi sistem ima več skupnega z azilskim sistemom za odrasle, kot z običajnim sistemom pomoči za mlade. Delno tako v Belgiji poznajo dva različna sistema pomoči mladim beguncem brez spremstva, ki se ločita glede na njihov pravni status. Tisti, ki zaprosijo za azil, dobijo pomoč, ki ga nudi zvezna vlada. Mladoletniki, ki pa se ne odločijo zaprositi za azil, pa dobijo pomoč s strani lokalnih vlad flamske in francoske oblasti, ki je odgovorna tudi za običajen sistem mladostnikov. (Derluyn, Broekaert, 2005: 314)

Leta 2004 je bilo v Belgiji registriranih 599 mladoletnih prosilcev za azil in 1732 mladoletnikov, ki niso zaprosili za azil. Med tistimi, ki so zaprosili za azil, je največ starih 17 let, med tistimi, ki niso v azilnem postopku, pa 11 – 15 let. Vedno bolj pa med mladoletniki brez spremstva narašča število deklic. Veliko število mladoletnikov brez spremstva, ki niso zaprosili za azil v Belgiji pa lahko pripišemo temu, da veliko mladoletnikov ustavi policija na poti v Veliko Britanijo. (Derluyn, Broekaert, 2005: 314)

Dovoljenje za bivanje ali azil lahko mladoletniki brez spremstva v Belgiji pridobijo z enim od štirih postopkov. Prvi postopek je povezan z azilnim postopkom, ki je tudi v primeru mladoletnikov enak kot za odrasle. V azilskem postopku mora posameznik dokazati, da ustreza definiciji begunca, kot je zapisana v ženevski konvenciji iz leta 1951. To pomeni, da mora dokazati, da ima utemeljen strah pred preganjanjem v svoji državi. V Belgiji ima **azilni postopek** tri faze. V prvi urad za tujce razišče, ali je Belgija odgovorna za obravnavo azilske vloge po dublinski konvenciji. V drugi fazi urad razišče, ali je vloga za azil dopustna, torej če posameznik ustreza definiciji begunca po ženevski konvenciji. V tretji fazi pa urad razišče argumentacijo vloge ter pri tem upošteva kriterije ženevske

konvencije. Prosilec za azil ima pravico do pritožbe v vseh treh fazah. V času trajanja azilnega postopka ima prosilec začasno dovoljenje za bivanje. Če je njegova vloga odobrena, pridobi status begunca. V primeru, da je vloga zavrnjena, izgubi tudi pravico do bivanja v Belgiji, razen v posebnih primerih. Eden takih posebnih okoliščin je tudi mladostnost prosilca za azil, v tem primeru pa se začne **poseben postopek za otroke brez spremstva**, ki niso več prosilci za azil.

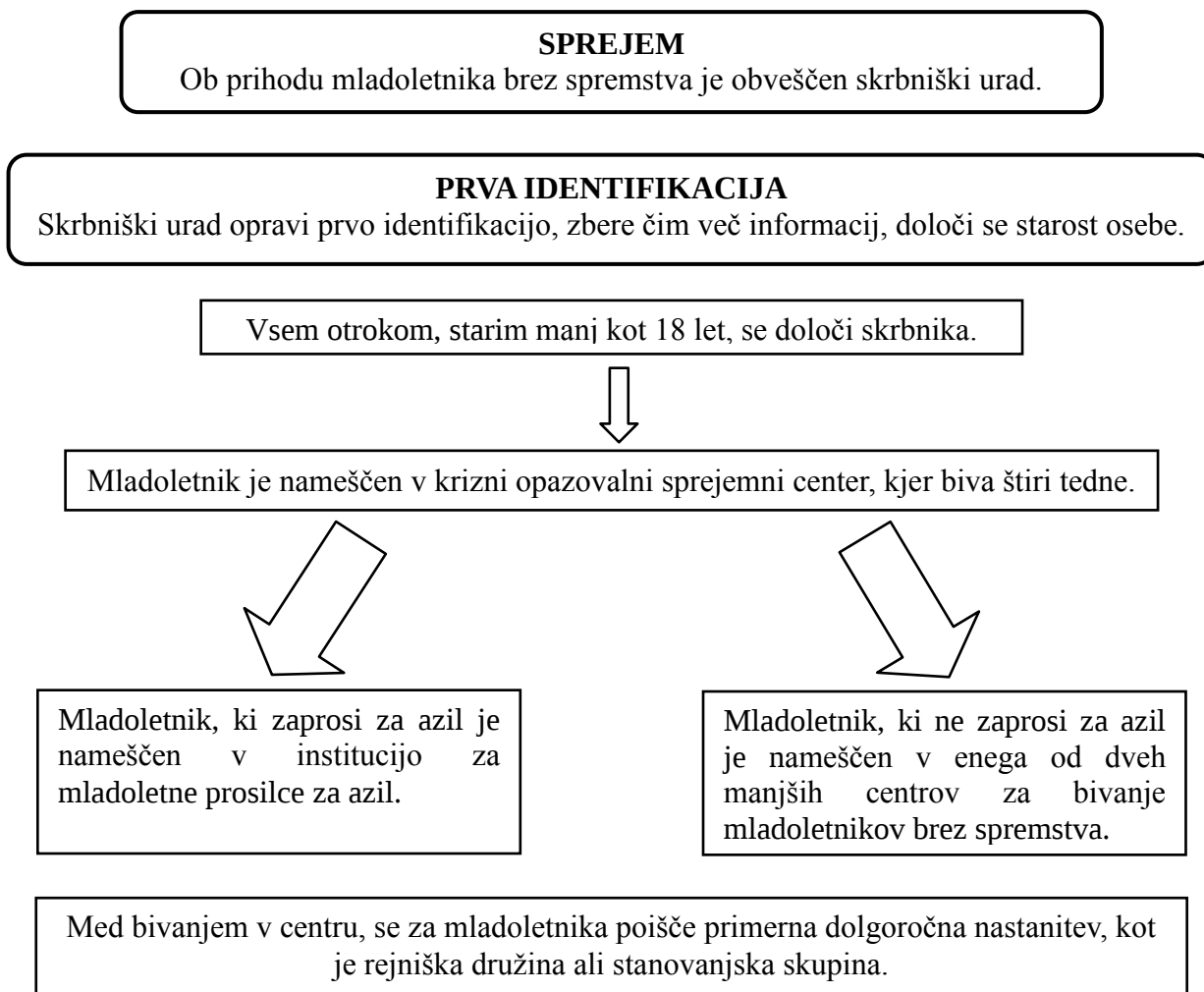
Ta poseben postopek je drugi način, kako pridobiti dovoljenje za bivanje. Do tega postopka so upravičeni tisti mladoletniki, ki niso zaprosili za azil ali pa so zaprosili in je bila njihova prošnja zavrnjena. Do tega postopka, preko katerega lahko mladoletniki dobijo dovoljenje za stalno bivanje, so upravičeni po treh letih in če je takrat oseba še vedno mladoletna.

Tretja možnost, preko katere lahko mladoletniki pridobijo dovoljenje za bivanje je preko **statusa žrtve trgovine z ljudmi**. Ta status lahko pridobijo odrasli in otroci, ki so žrtve trgovine z ljudmi oziroma ekonomskega ali spolnega izkoriščanja. Status se da pridobiti preko posebnega postopka s strogimi kriteriji. Zapustiti morajo okolje izkoriščanja, podati relevantno izjavo proti izkoriščevalcu in sprejeti pomoč enega od centrov, ki so temu namenjeni.

Četrta možnost je **ureditev bivanja za odrasle brez statusa in otroke zaradi posebnih razlogov**, kot so humanitarni razlogi, dolgotrajen azilni postopek ali zdravstveni razlogi. (Derluyn, Broekaert, 2005: 316)

Tabela 1.4: Potek namestitve mladoletnika brez spremstva v Belgiji

Povzeto po Derluyn, Broekaert, 2005: 313 – 320.



Ko mladoletnik pride v Belgijo, ali ga na ozemlju Belgije ustavi policija, le ta najprej kontaktira skrbniški urad. **Skrbniški urad** je tisti, ki se odloči, kaj se bo zgodilo z mladoletnikom. Skrbniški urad navadno mladoletnika najprej namesti in opravi prvo identifikacijo. **Prva identifikacija** zajema informacije o mladoletnikovem imenu, narodnosti, družinskih razmerah in starosti. Določitev starosti se lahko po navodilih skrbniškega urada opravi preko medicinske ocene. Če je oseba prepoznana kot mladoletna, se ji **določi skrbnika**.

Od leta 2004 namreč v Belgiji velja zakon, po katerem mora vsak mladoletnik brez spremstva čim hitreje dobiti pravnega skrbnika. Naloga skrbnika je, da varuje interese otroka na vseh področjih, tako pri pridobitvi dovoljenja za bivanje, azilnem postopku, namestitvi, podpori in izobraževanju. Mladoletnika tudi zastopa v vseh pravnih zadevah, to

je na primer pri spremstvu in podpori pri intervjujih v azilnem postopku. (Derluyn, Broekaert, 2005: 316, 317)

Zvezna vlada je prav tako organizirala **sprejemni krizni opazovalni orientacijski center** za vse mladoletnike brez spremstva. Namen centra je čim bolj poskrbeti za otroke brez spremstva, takoj ko pridejo v Belgijo. Center sodeluje s skrbniškim uradom in zbira informacije o mladoletnikovi identiteti, da bi skupaj ugotovili, kam bi lahko mladoletnika dolgoročno namestili. Po tem začetnem obdobju bivanja v centru, ki je omejen na štiri tedne, je mladoletnik premeščen v **dolgotrajnejšo obliko bivanja**. Kakšna bo ta oblika bivanja je odvisno od vrste dovoljenja za bivanje, ki ga pridobi mladostnik. Če vloži vlogo za pridobitev azila, je mladoletnik nameščen v institucijo za mladoletne prosilce za azil. Če ne vloži vloge za azil, je nameščen v enega od dveh manjših centrov. Zaradi omenjenega števila mest se lahko zgodi, da morajo mladoletniki dolgo časa čakati v kriznem sprejemnem centru, nekateri pa od tam sploh niso premeščeni.

V času, ko so mladoletniki brez spremstva nameščeni v krizni center ali begunski center je pomembno, da se zanje čimprej poišče **dolgoročna namestitvev in podpora**. Primerna nastanitev sta na primer rejniška družina ali avtonomno bivanje z vodenjem v stanovanjskih skupinah. Vendar, kot sem že omenila, je število mest v takih namestitvah premajhno, zato morajo mladoletniki brez spremstva čakati dolgo časa, da so nameščeni v sistem podpore.

V Belgiji se dogaja, da veliko število mladoletnikov brez spremstva izgine, ko jih zajame policija in so nameščeni v sprejemni krizni center. Najverjetneje poskusijo zopet priti do Velike Britanije, nekateri pa so zagotovo prisilno vrnjeni v okolja, kjer so bili izkoriščani. S tem, ko izginejo, pa so zagotovo izpostavljeni zlorabam in izkoriščanju. (Derluyn, Broekaert, 2005: 317, 318)

Vse mladoletne osebe imajo **pravico obiskovati šolo**. To pravico imajo tako tudi mladoletniki brez spremstva. Ob začetku svojega bivanja navadno obiskujejo intenzivne jezikovne tečaje nizozemščine oz. francoščine, po enem letu pa se vključijo v redni šolski program. Kot sem omenila že pri opisovanju nemškega sistema, imajo mladoletniki različno predznanje, nekateri sploh niso hodili v šolo ali pa so nepismeni. Zaradi jezika, ki je pogosto ovira, so mladoletniki v nižjih razredih, kot bi jih obiskovali v državi izvira. (Derluyn, Broekaert, 2005: 318)

Mladolletniki brez spremstva so izredno ranljiva skupina, ki kaže veliko tveganje za razvoj čustvenih in vedenjskih problemov. Pogosti so napadi panike, težave s spanjem, motnje koncentracije, nočne more, depresija, različne oblike tesnobe, občutki krivde, posttravmatski stresni sindrom, nizka samozavest, zloraba substanc, nasilno vedenje in drugo. Ni dvoma, da torej mladolletniki zagotovo potrebujejo **psihosocialno pomoč**. Ob iskanju pomoči pa naletijo na številne ovire. Te so lahko napačno diagnosticiranje, jezikovne ovire, neprimerna udeležba tolmačev, pomanjkanje sredstev, neprimerne metode obravnave in pomanjkanje kulturno ozaveščenih intervencij. V belgijskih begunskih centrih skoraj ni storitev na področju duševnega zdravja. Med običajnimi službami za duševno zdravje, ki so namenjene državljanom, pa so le redke specializirane in dostopne tudi mladolletnikom brez spremstva. (Derluyn, Broekaert, 2005: 318 – 319)

Otroci in mladolletniki brez spremstva imajo zagotovljeno skrb in podporo, ampak le do 18 leta. **Ko napolnijo 18 let** pa jim dovoljenje za bivanje izteče. To pomeni, da se morajo preseliti v državo izvora ali tretjo državo, lahko pa le dobijo odločbo, da morajo zapustiti Belgijo. Z 18 leti njihovo bivanje v Belgiji postane nelegalno. (Derluyn, Broekaert, 2005: 319 - 320)

1.5 PROCES NAMESTITVE V SLOVENIJI

Slovenija je za večino mladolletnih tujcev brez spremstva le tranzitna država, kar pomeni, da za azil redko zaprosijo in si želijo nadaljevati svoje potovanje. Njihovi razlogi za prihod v Slovenijo so zelo različni, Slovenska filantropija (2009: 10, 11) jih razdeli v tri skupine. Prva skupina zajema mladolletnike, ki so svojo domovino zapustili zaradi revščine, pomanjkanja in malo možnosti za zaposlitev. Ob prijetju s strani policije navadno izberejo, da se bodo vrnili v državo izvora.

Druga skupina je sestavljena iz mladostnikov brez spremstva, ki prihajajo iz azijskih in afriških držav, po prijetju zaprosijo za azil zaradi vojaških spopadov, socialne in življenjske ogroženosti, diskriminacije, preganjanja in novačenja v vojsko. Večinoma so bili namenjeni v skandinavske države, Nemčijo, Francijo in Veliko Britanijo. Tretja skupina je zelo specifična in sicer gre za mladolletna romska dekleta, ki jih njihove družine prodajo v RS, kjer se poročijo po romskih običajih in živijo v romskih naseljih.

60. člen Zakona o tujcih določa, da je mladolletnega tujca, ki je **nezakonito vstopil ali**

nezakonito prebiva v Republiki Sloveniji takoj vrniti v državo iz katere je prišel oz. izročiti predstavnikom države, katere državljan je. Če to ni mogoče pa mora policija takoj obvestiti center za socialno delo, ki mora mladoletniku postaviti skrbnika za poseben primer. Mladoletni tujec je začasno nastanjen v Centru za tujce (v nadaljevanju CT), na posebnem oddelku za mladoletnike.

Zakon o tujcih določa tudi, da je za opravljanje mejne kontrole pristojna policija. (64. člen)

Mladoletniki brez spremstva, ki niso zaprosili za mednarodno zaščito, so največkrat nameščeni v Center za tujce, ki je institucija zaprtega tipa, kljub priporočilom organizacij, ki pravijo, da se mladoletnikom ne sme omejevati gibanje. (Gornik, 2009: 130) V Centru za tujce obstaja poseben oddelk za mladoletnike brez spremstva, mogoče pa je mladoletniku zagotoviti tudi drugo nastanitev, če policija oceni, da je za mladoletnika koristnejša nastanitev pod nadzorstvom organa socialnega varstva. To pa se v praksi redko uresničuje, saj druge primerne nastanitve ni. (Slovenska filantropija, 2009: 17, 18)

Mladoletniki brez spremstva imajo **pravico do skrbnika**, po Zakonu o začasni zaščiti. V Sloveniji so skrbniki največkrat zaposleni pri Slovenski filantropiji ali so tam prostovoljci. Trudijo se zagotoviti, da bi vse sprejete odločitve koristile otroku, da ima otrok ustrezno varstvo in oskrbo ter je v azilnih postopkih ustrezno zastopan. (Gornik, 2009: 132)

Skrbnika za poseben primer otroku dodeli pristojen center za socialno delo, ki kasneje vse naloge prepusti skrbniku. Skrbniki svoje dolžnosti opravljajo prostovoljno. (Slovenska filantropija, 2009: 18)

Psihosocialna oskrba je na voljo le tistim posameznikom, za katere se pri zdravniškem pregledu ugotovi, da to potrebujejo. V praksi je mladoletnikom, ki so v preteklosti doživeli travmatizirajočo izkušnjo, na voljo posebno 24-urno varstvo.

Osnovnošolsko izobraževanje v Sloveniji je omogočeno le tistim mladoletnikom, ki imajo dovoljenje za začasno zadrževanje. Tudi tisti, ki jim je ta možnost omogočena, jo le redko izkoristijo. Ena od težav je slabo znanje slovenskega jezika, težave povzroči tudi pomanjkljivo predhodno znanje in visoka starost prosilcev za azil, ki bi jih bilo težko vklopiti v osnovne šole. V Sloveniji ni bilo organizirane prilagojene šole, ki bi bila namenjena izključno mladoletnikom brez spremstva in jim omogočila tudi kakšno poklicno in strokovno usposabljanje. (Gornik, 2009: 134)

Mladolletniki brez spremstva, ki se odločijo zaprositi za mednarodno zaščito, prošnja zanje v njihovem imenu vloži skrbnik. Mladolletniki, ki za mednarodno zaščito zaprosijo že na policijski postaji, pa to storijo sami. Mladolletnikom, ki so starejši od 14 let, se odvzamejo prstni odtisi. Prav tako ni predvidenega postopka o ugotavljanju starosti, pristojni organ pa lahko zahteva in dobi izvedensko mnenje. (Slovenska filantropija, 2009: 20, 21) Ko se odločijo **zaprostiti za azil**, imajo mladolletni migranti po slovenski zakonodaji pravico, da je njihova prošnja obravnavana prednostno, to pomeni, da je rešena v čim krajšem času. Gornik (2009: 128) piše, da se v praksi dogaja, da lahko v primeru pritožb postopki trajajo tudi do dve leti.

Osebi se pred pričetkom postopka postavi **zakoniti zastopnik**, ki ga imenuje pristojni center za socialno delo. Zakoniti zastopnik je lahko sorodnik oz. spremljevalec mladostnika brez spremstva ali pa predstavnik organizacije, ki dela z otroki in mladostniki. Naloga zakonitega zastopnika je zastopati mladolletno osebo v postopku pridobitve mednarodne zaščite in ščititi njegove pravice in koristi.

Otrok brez spremstva, ki je zaprosil za azil, je nameščen v sprejemne prostore azilnega doma, v oddelek za mladolletnike brez spremstva. Če je možno, se mu lahko zagotovi nastanitev v ločeni sobi, čeprav to zakonsko ni določeno.

Mladolletniki brez spremstva imajo pravico do **osnovnošolskega izobraževanja**, do poklicnega in srednješolskega pa pod pogoji, ki veljajo za državljane RS. Lahko se vključujejo tudi v formalne in neformalne oblike učenja slovenščine.

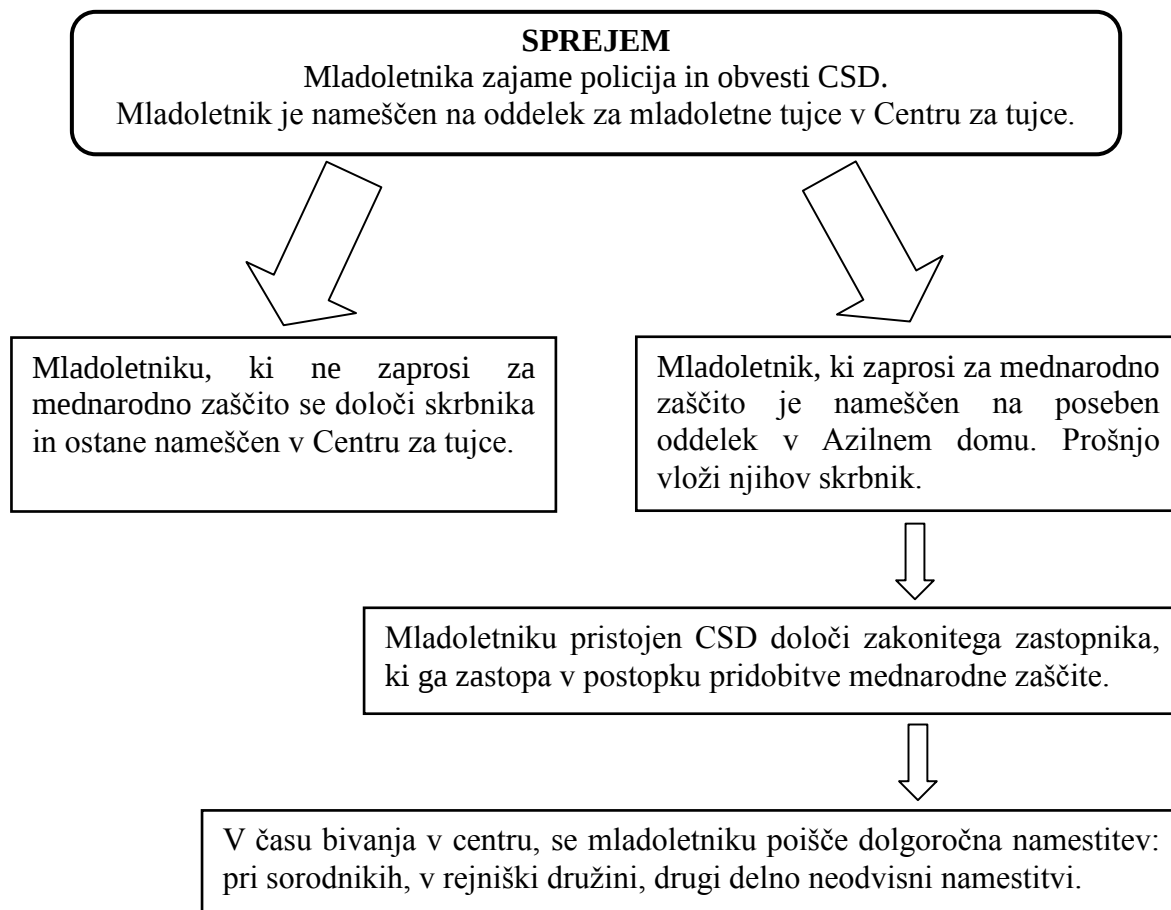
Prav tako je v Azilnem domu vsak dan prisotna **psihosocialna služba**, ki obravnava mladolletnike brez spremstva. (Slovenska filantropija, 2009: 21 – 25)

Mladolletniki brez spremstva, ki jim je bila prošnja za mednarodno zaščito odobrena, dobijo **status begunca**. Takrat se začne njihova **integracija v skupnost**. Pomoč pri vključevanju v okolje dobivajo največ tri leta od pridobitve statusa begunca. Pomoč zajema pripravo osebnega integracijskega načrta, tečaje slovenskega jezika in slovenske zgodovine, kulture in ustavne ureditve. Pri mladolletnikih pa je pomoč še malo širša in zajema delo z drugimi službami, s centri za socialno delo in šolami. Mladolletniku pa pristojni CSD tudi postavi **skrbnika**.

Mladolletniku se poišče **dolgoročna namestitve**. Primerne namestitve so odrasli sorodniki, rejniška družina in posebni centri za nastanitev mladolletnikov brez spremstva. V Sloveniji

so starejši mladoletniki pogosto nastanjeni v dijaških domovih ali stanovanjskih skupnostih, torej gre za delno neodvisne namestitve. (Slovenska filantropija, 2009: 25, 26)

Tabela 1.5: Proces namestitve mladoletnika brez spremstva v Sloveniji



2 FORMULACIJA PROBLEMA

V času t.i. begunske krize sem se tudi sama srečala z mladoletniki brez spremstva, ki so bili nameščeni v kriznem centru. Kljub temu, da se mi je zdelo, da je bilo za njih ustrezno poskrbljeno, sem opazila, da je sam proces, ki so ga v Sloveniji doživeli dolgotrajen, včasih precej kompliciran in birokratski, predvsem pa se mi je včasih zdelo, da tudi tisti na oblasti niso čisto točno vedeli kaj bi naredili z mladoletiki brez spremstva. Sama sem se v tistem času srečala z z en skupino mladostnikov, le na eni točki procesa, ki so ga doživljali. Začela sem se spraševati, kaj se v resnici dogaja z mladoletniki brez spremstva vse od trenutka, ko prestopijo mejo.

Mladoletniki brez spremstva so povsod označeni kot ena najbolj ranljivih skupin, kljub temu pa smo se s to temo med študijem bolj malo srečali. Proces sprejema in nameščanja je seveda v Sloveniji že dolgo v zakonodaji opredeljen, sistem je bil uspešen, ko je v Slovenijo prišlo majhno število mladoletnikov. V času, ko pa je prišlo v Slovenijo veliko večje število mladoletnikov, pa sistem takega števila ni prenesel.

Namen moje raziskave bo tako raziskati, kako je potekal proces namestitve mladoletnikov brez spremstva. Pridobiti želim informacije z različnih točk procesa, zato se bom skušala srečati s strokovnimi delavci na različnih področjih, ki so imeli v tistem času različne naloge. Zanimalo me bo, kako sam postopek sprejema in namestitve poteka, vse od trenutka, ko mladostniki brez spremstva pridejo v Slovenijo. Zanimalo me bo, katere ustanove in strokovnjaki sodelujejo v postopku ter kakšen se strokovnim delavcem zdi postopek. Prav tako se mi zdi pomembno raziskati primere dobre in slabe prakse, kot so jih pri svojem delu strokovni delavci doživeli. Pomembno področje so tudi potrebe otrok brez spremstva. Kljub temu, da so določene potrebe zapisane že v zakonih in konvencijah me bo zanimalo, kako se uresničujejo v praksi. Namen imam tudi preveriti, do katere mere sistem sledi uresničevanju načel dobre prakse za delo z otroki brez spremstva in uresničevanju pravic, kot so zapisane v konvenciji o otrokovih pravic. Z raziskavo želim predstaviti proces namestitve mladoletnikov zato menim, da potrebujem tudi perspektivo samih mladoletnikov brez spremstva in njihovo doživljanje in mnenje.

Cilj moje raziskave je opisati proces namestitve mladoletnikov brez spremstva iz različnih zornih kotov, tako strokovnih delavcev kot tudi mladoletnikov. Opozoriti želim na razlike med procesom, kot je opisan v zakonodaji in kot se izvaja v praksi. Prav tako upam, da bo

moja raziskava opozorila na pomanjkljivosti, ki se kažejo v procesu samem in pomagala pri izboljšavah, ki bodo potrebne.

Vprašanja, ki si jih bom v raziskavi zastavljala so:

- Kako poteka postopek sprejema in namestitve mladoletnikov brez spremstva?
- Kako strokovni delavci doživljajo postopek sprejema in namestitve mladoletnikov brez spremstva?
- Kako se razlikuje obravnava starejših mladoletnikov brez spremstva od mlajših mladoletnikov brez spremstva?
- Kateri so primeri dobre prakse v slovenski ureditvi?
- Kateri so primeri slabe prakse v slovenski ureditvi?
- Kako je bilo poskrbljeno za potrebe mladoletnikov brez spremstva, kot so opredeljene v načelih dobre prakse?
- Kako so upoštevana določila konvencij o otrokovih pravicah?

2.1 OPREDELITEV POJMOV

2.1.1 Mladoletnik brez spremstva

Mladoletna oseba, ki nima slovenskega državljanstva in je na ozemlju Republike Slovenije brez staršev ali zakonitih zastopnikov.

2.1.2 Strokovni delavec

Oseba, ki je za svojo delo primerno usposobljena in ima zanj ustrezno izobrazbo. V mojem primeru so to strokovni delavci in delavke, ki so svoje delo opravljali na katerikoli točki procesa sprejema in namestitve mladoletnikov brez spremstva.

2.1.3 Postopek sprejema in namestitve

Postopek, ki se začne, ko mladostnik brez spremstva pride v Slovenijo. Gre za celoten postopek njegove obravnave, vse od prve namestitve, določitve skrbnika, prošnje za azil, namestitve zakonitega zastopnika, vse do končne namestitve mladoletnika brez spremstva. Postopek obravnave mladoletnika brez spremstva se pri nas konča, ko posameznik napolni 18 let.

2.1.4 Status begunca ali subsidiarne zaščite

Status, ki ga pridobi posameznik po tem, ko zaprosi za azil. Status begunca dobijo posamezniki, ki se zaradi utemeljenega strahu ne morejo vrniti v državo, kjer so prebivali prej. Status subsidiarne zaščite pa dobijo posamezniki, ki ne izpolnjujejo pogojev, da bi pridobili status begunca, toda še vedno obstaja utemeljen razlog, da bi bil ob vrnitvi v državo izvora izpostavljen tveganju za resno škodo.

3 METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Raziskava v tej nalogi je glede na stopnjo v procesu spoznavanja *eksplorativna*, saj sem proces namestitve mladoletnikov brez spremstva v Sloveniji spoznavala na novo in opisovala le osnovne značilnosti procesa. Za lastne raziskovalne namene sem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo, zato je glede na odnos do neposrednega izkustvenega gradiva raziskava *empirična*. Raziskava je *kvalitativna*, saj sem na ta način obdelala podatke, ki so bili zbrani s pomočjo intervjujev in podani v obliki besednih opisov. (Mesec, 2009: 79 - 86)

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Merski instrument, s pomočjo katerega sem pridobivala podatke, je bilo vodilo za intervju. Vodilo za intervju je bil v obliki polstrukturiranega vprašalnika, s pomočjo katerega sem opravila delno strukturiran intervju. Vprašalnik sem strukturirala po temah, pri vsaki temi pa sem imela pripravljena še podvprašanja. Teme so se nanašale na sam proces namestitve mladoletnikov, dobre in slabe plati ureditve v Sloveniji, zadovoljevanje potreb mladoletnikov brez spremstva in upoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah in načel dobre prakse. Vodilo za vprašalnik je bil drugačen za strokovne delavce in za mladoletnike brez spremstva. Vodilo sem sestavila sama in je na voljo v prilogi naloge.

Izvedla sem deset individualnih intervjujev, osem od teh sem izvedla s strokovnimi delavci, zaposlenimi na različnih področjih dela z mladoletniki brez spremstva, dva pa sem izvedla z mladoletnikoma brez spremstva.

Viri podatkov za raziskovo v tej nalogi so bili v celoti pridobljeni z izvedbo intervjujev.

3.3 POPULACIJA IN VZOREC

Populacijo predstavljajo strokovne delavke in delavci v Republiki Sloveniji, ki delajo z mladoletnimi tujci brez spremstva ali so bili z njimi v stiku. Prav tako populacijo predstavljajo mladoletni tujci brez spremstva, ki so nameščeni v Republiki Sloveniji in tu bivajo v letu 2017.

Iz populacije sem izbrala sedem strokovnih delavcev in enega mladoletnika brez spremstva, na podlagi neslučajnostnega vzorca, katerega značilnost je, da vsaka enota nima enakih možnosti za vključitev v vzorec. Vzorec je bil priložnost, saj sem intervjuje opravila s posamezniki, ki so bili na voljo in pripravljeni sodelovati. (Mesec, 2003: 90, 153) Imela sem nekaj težav s pridobivanjem intervjujev, saj kar nekaj strokovnih delavcev ni bilo pripravljenih odgovarjati na vprašanja. Prav tako so večkrat izrazili, da mladoletnike brez spremstva vedno želijo nekaj spraševati in jim želijo zagotoviti pravico do zasebnosti. Za intervju z mladoletnikom brez spremstva sem potrebovala dovoljenje njegovega skrbnika, prav zato sem uspela pridobiti le en intervju z mladoletnikom. Podrobnejši podatki o vzorcu so predstavljeni v tabeli spodaj.

Tabela 3.1: Podatki o vzorcu

Zaporedna črka	Intervju	Snemanje da/ne
A	Strokovna delavka zaposlena na Slovenski Filantropiji	da
B	Strokovna delavka zaposlena na Kriznem centru za mlade	da
C	Strokovni delavec zaposlen na projektu v Azilnem domu	da
D	Strokovna delavka zaposlena v dijaškem domu	ne
E	Strokovna delavka zaposlena na UNICEF-ovih projektih na državni meji	ne
F	Zakonita zastopnica	ne
G	Skrbnica	ne
H	Mladoletnik brez spremstva, star 17 let	ne

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Gradivo, ki sem ga pridobila v raziskavi je primarno. Mesec (2009: 155) namreč pod primarno gradivo uvršča opazovanje in spraševanje.

Intervjuje sem izvedla, da sem pridobila podatke, s pomočjo katerih sem lahko raziskala kako poteka proces namestitve mladoletnika brez spremstva v Sloveniji. Pripravila sem dva delno strukturirana vprašalnika (priloga 1), eden je bil namenjen strokovnim delavcem, ki so sodelovali v raziskavi, eden pa mladoletnikom brez spremstva. S pomočjo teh vprašalnikov sem izvedla osem intervjujev, sedem s strokovnimi delavci in enega z mladoletnikom brez spremstva. Med intervjuji sem vprašanja sproti prilagajala in po potrebi postavljala podvprašanja. Intervjuje sem opravila individualno in osebno. Z zbiranjem podatkov sem začela v mesecu maju 2017, končala pa junija 2017. Intervjuje

sem opravila na delovnih mestih strokovnih delavcev, enega pa sem izvedla v kavarni. Na začetku zbiranja podatkov sem intervjuje snemala, kasneje pa sem ugotovila, da so imeli strokovni delavci in tudi mladoletnik brez spremstva odpor do snemanja in sem si med intervjuji sproti zapisovala. Svoje zapiske sem skušala čimprej zapisati in jih oblikovati v zapis intervjuja.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Podatke, ki sem jih zbrala z izvedbo intervjujev, sem kvalitativno analizirala. Intervjuje sem najprej zapisala in jih delno parafrazirala, da so bili zapisani v knjižni slovenščini, niso pa izgubili svojega pomena. Dele besedila, ki so bili relevantni za mojo raziskavo, sem označila s poševnimi črtami in jih oštevilčila. Intervjuje sem nato označila z zaporednimi črkami, vsaki od relevantnih izjav pa sem pripisala še zaporedno številko (npr. A5, B3, G7).

Naslednji korak v analizi podatkov je bil pripisovanje pojmov relevantnim izjavam in združevanje pojmov, ki so si bili sorodni, v kategorije. Na tej točki sem za boljšo preglednost naredila tabele, ki so vsebovale izjavo, pojem in kategorijo. (priloga 2) Zadnji korak je bilo t.i. osno kodiranje, pri katerem sem kategorije, podkategorije in relevantne izjave uredila, da so bile bolj pregledne. (priloga 3) Nazadnje pa sem oblikovala še rezultate, kjer so kategorije zapisane s krepko pisavo. Rezultate in svojo teorijo v njih pa sem podkrepila z izseki intervjujev, ki so zapisani z ležečo pisavo.

4 REZULTATI

4.1 PROCES NAMESTITVE MLADOLETNIKOV BREZ SPREMSTVA

Mladoletniki brez spremstva so bili najprej zajeti na ozemlju Republike Slovenije. V postopkih jih najprej obravnava policija, v kakšnih primerih lahko pride celo do vračanja mladoletnika na podlagi meddržavnih sporazumov. *(/Najprej ga obravnava policija, običajno na policijski postaji, kakšni gredo takoj v postopke vračanja v sosednjo državo.../ (A3))* Na meji se je navadno naredilo presojo na podlagi načela največje koristi otroka. V primeru, da se je ugotovilo, da je nadaljevanje poti za otroka varno in tudi v njegovo največjo korist, je mladoletnik lahko nadaljeval svojo pot. *(/Za vsak primer se je naredilo presojo "Best interest of a child". V kolikor se je mladostnik v skupini s katero je potoval počutil varnega in zaščenega je pot lahko nadaljeval./ (E1))* Delo z mladoletniki brez spremstva na mejah so močno zaznamovale nevladne organizacije, strokovna delavka, zaposlena na UNICEF-u je našela mnogo svojih delovnih obveznosti, ki so bile zagotovo mladoletnikom v korist. *(/Oblikovanje, načrtovanje in vzpostavitev Otrokom prijaznih UNICEF-ovih prostorov za begunske otroke/ (E2), /Načrtovanje in izvajanje programov za otroke.../ (E3))* Pri tem delu, še posebej v času begunske krize, je bilo izredno pomembno medsebojno sodelovanje nevladnih organizacij in državnih institucij. *(/Tedenski koordinacijski sestanki z policijo, civilno zaščito, UNCHR, vojsko, RKS, Karitas, WAHA, ekipo prve pomoči, Slovensko Filantropijo in IOM./ (E4), /Teno sodelovanje z mednarodnimi strokovnjaki UNICEFA in Združenih narodov./ (E5))*

Mladoletniki brez spremstva so se najprej registrirali v registracijskem centru v Dobovi, nekateri so bili nameščeni v namestitveni center Šentilj, nekateri pa so bili takoj nameščeni v Center za tujce. Mladoletniki, ki so nameščeni v prej naštete namestitve so tisti, ki še niso ali ne želijo zaprositi za mednarodno zaščito v Sloveniji. *(/Če te vloge ne podajo so nameščeni v Center za tujce/ (C3), /Najprej sem prišel v Postojno, so me namestili v Center za tujce./ (H1))* Mladoletniki potem zaprosijo za mednarodno zaščito v Sloveniji. *(/Ko sem bil v Postojni so me tudi vprašali ali bom ostal v Sloveniji, tam sem potem tudi dal prošnjo za azil./ (H7))* Predpisi zapovedujejo kako ravnati tudi, ko mladoletnik že na policijski postaji zaprosi za mednarodno zaščito. *(/V primeru, da mladoletnik zaprosi za mednarodno zaščito že na policijski postaji, bi načeloma morali otroka takoj odpeljati v azilni dom./ (A5))* Po podani prošnji za mednarodno zaščito so mladoletniki premeščeni v Azilni dom.

(/Ko podajo namero, da bodo zaprosili, najprej naredijo zdravniški pregled, pregledajo osebne dokumente, potem pa imajo prvi intervju, ki je v bistvu vloga za mednarodno zaščito./ (C2)) V obdobju, ko mladoletniki čakajo na status, jih v postopkih pridobivanja mednarodne zaščite zastopa zakoniti zastopnik. (/Dobil sem zakonitega zastopnika./ (H4)) Tim strokovnih delavcev z mladoletniki brez spremstva opravi intervju. (/Za status so morali na zaslišanja v azilni dom, zato so nas poklicali ali zakoniti zastopniki, azilni dom ali pristojen CSD./ (B11), /Pri razgovoru so bili prisotni prevajalec, zakoniti zastopnik, strokovni delavec./ (B13), /Tam sem imel intervju, ker sem zaprosil za status.../ (H3)) V postopkih pridobivanja mednarodne zaščite je izredno pomembna tudi prisotnost prevajalca. (/Pri prvem pogovoru je veliko odvisno tudi od tolmača.../ (F8)) V Azilnem domu so mladoletniki nameščeni na poseben oddelek, namenjen le njim. (/Jaz sem bil prisoten le od te točke procesa, ko so že opravili pregled in podali vlogo ter bili nameščeni na oddelku za mladoletnike brez spremstva./ (C4), /Tam (op.a. v Centru za tujce) sem bil le en teden, potem sem šel v Ljubljano, v Azilni dom./ (H2)) Po opažanjih strokovnega delavca, ki je svoje delo opravljal v Azilnem domu, tudi mladoletnike ob prvem prihodu najprej namestijo na zaprt oddelek. (/V Azilnem domu je tako, najprej ko pridejo gredo v enoto, ki je zaprta. Tam čakajo, da gredo na pregled. Mislim, da tudi če so mladoletni, vsaj za nekaj časa./ (C1)) Po končanem postopku, mladoletnik dobi odločbo. Večina mladoletnikov pridobi subsidiarno zaščito. (/Tisti, ki so ostali, to sta bila dva od sedmih, sta dobila subsidiarno zaščito./ (B10)) Ob pridobitvi statusa mladoletniki niso več tujci in so torej premeščeni iz Azilnega doma v druge namestitve. V času begunske krize v Sloveniji ni bilo primerne nastanitve za mladoletnike brez spremstva, zato so jih namestili v Krizne centre za mlade. (/Država je priznala, da v azilni dom se jih absolutno ne more namestiti in so jih začeli nameščati tudi v krizne centre./ (A13), /...ker ne vem kam drugam bi jih lahko država takrat sploh namestila, glede na starost otrok./ (A18), /Mi smo bili samo obveščeni o tem, vprašali so nas če imamo prostor in jih bomo sprejeli, mi smo prošnjo posredovali naprej direktorici, ki je to odobrila./ (B2)) Krizni centri za mlade so se v proces vključevali zelo različno, strokovna delavka, ki je odgovarjala na moja vprašanja, je njihovo delo opisala kot skrb za otroke in sodelovanje z drugimi institucijami. (/Naše delo je bilo pa samo skrbeti za otroke in sodelovati z drugimi institucijami, CSD, ministrstvom, pa tudi z zakonitimi zastopniki, skrbniki./ (B3)) V določenem obdobju je v državo prišlo večje število mladoletnikov brez spremstva, država se je zato odločila narediti pilotni projekt namestitve mladoletnikov brez spremstva. Država je potrdila sklep od nastanitvi mladoletnikov brez spremstva v dijaške domove. (/Država je naredila korak

naprej, v smislu, da je potrdila sklep, da se otroke brez spremstva lahko nastani v dva dijaška domova, izbrana sta bila dijaški dom v Novi Gorici in v Postojni./ (A19)) Tudi mladoletniki, ki so bili prej nameščeni v kriznih centrih, so bili premeščeni v dijaške domove. (/Iz KCM so potem odšli v dijaški dom Postojna./ (B15)) Mladoletniki brez spremstva so sedaj nameščeni v dijaških domovih. (/V Postojni so nameščeni otroci mlajši od 15 let, v Novi Gorici pa starejši od 15 let./ (A21), /Pri nas so nameščeni mladoletniki brez spremstva, gre za pilotni projekt dolgoročne namestitve/ (D2)) Zaradi premajhnih kapacitet v dijaških domovih pa se kaže potreba po tretjem dijaškem domu. (/...ta skupina sedaj je kar števična in glede na kapacitete teh dijaških domov, je kar velika skupina še vedno nameščena v azilnem domu.../ (A22), /Sedaj nas je tukaj osem fantov, v Sloveniji smo že 15, 16 mesecev./ (H47)) Prav tako kot proces namestitve, je izrednega pomena tudi namestitev sama. (/...kamor se ti otroci nastanijo je izredno pomembno, ker jim da neko strukturo, vrne jim neko normalnost, če je usklajena z njihovimi potrebami./ (A1), /...vzgojitelji smo skupaj z njimi čez vikende, ob popoldnevih. Ker so brez staršev smo mi vse kar imajo./ (D6)) Ob prihodu, v katerokoli od naštetih nastanitvev, je proces zelo podoben. Veliko strokovnih delavcev je poročalo, da se mladoletnika brez spremstva najprej seznani z pravili, ki tam veljajo. (/Ko prispejo, jim s pomočjo prevajalca razložimo kakšna so pravila, kaj se od njih pričakuje, kako poteka dan./ (D3)) Nato jim dodelijo osnovne življenjske potrebščine. (/Dali so jim osnovne stvari, posteljnino, natikače, higienske pripomočke./ (C6)) V sklopu namestitve je velik poudarek tudi na pomoči pri integraciji in samostojnosti mladoletnikov brez spremstva. (/...da se otroku pomaga na poti osamosvajanja, da bo nekega dne, ko bo samostojno zaživel izven namestitve, lahko čim bolj normalno funkcioniral./ (A27)) Strokovni delavci v dijaškem domu in tudi mladoletnik brez spremstva, ki je nameščen v dijaškem domu, so opozarjali na razliko v delu in vedenju tistih mladoletnikov za katere je Slovenija le država tranzita in mladoletnikov, ki si želijo v Sloveniji ostati. (/Moram pa reči, da je veliko lažje delati s tistimi, ki ostanejo tukaj dlje časa....S tistimi, ki ostanejo le krajši čas, je veliko težje delati, saj jih resnično nič ne zanima, nimajo interesa, navadno so zelo nemirni, utrujeni. Zelo hitro gredo potem tudi naprej./ (D7), /...Tisti, ki pridejo sem in potem takoj gredo, so moteči za tiste, ki pa si želijo ostati v Sloveniji./ (G18))

4.2 NEGATIVNE PLATI NAMESTITVE MLADOLETNIKOV BREZ SPREMSTVA

Strokovni delavci, ki so odgovarjali na moja vprašanja so poročali, da je področje mladoletnikov brez spremstva v Sloveniji še zelo neurejeno. *(/V Sloveniji je to kar velik manko, je to neko področje, kjer je potrebno še veliko narediti./ (A2), /Dobra praksa se mi zdi, da je precej odvisna od tega, kaj se razvije v situaciji, ko se mladoletnik znajde v Sloveniji./ (A43), /V Sloveniji nimamo nekega absolutno prijaznega sistema./ (A61))* Strokovni delavci so opozarjali na problematičnost nameščanja mladoletnikov brez spremstva v Center za tujce, ki je po svoji strukturi zaprta, policijska ustanova. *(/...,ki je izredno problematična institucija, saj gre za policijsko institucijo zaprtega tipa, kjer je osebam omejeno gibanje in smatramo, da je neprimerna ne le za otroke in druge ranljive skupine, temveč za vse./ (A4), /Da se je mladoletnike brez spremstva kot prvi korak kar nekaj časa nameščalo v Center za tujce Postojna, ki je ustanova zaprtega tipa./ (E21))* Tudi mladoletnik brez spremstva je izrazil nezadovoljstvo nad namestitvijo v Center za tujce. *(Center za tujce, tam je grozno,.../ (H15))* Prav tako kot negativno plat namestitve mladoletnikov brez spremstva, so strokovni delavci izpostavili neprimernost azilnega doma. *(/Tudi azilni dom smatramo kot neprimerno inštitucijo, ker ni v skladu s potrebami otrok. Gre za inštitucijo ministrstva za notranje zadeve, kjer so nastanjeni tudi drugi prosilci za azil./ (A7), /Inštitucije kot so Azilni dom pa ne omogočajo tega, da otrok ostane otrok./ (A65), /Predvsem je azilni dom neprimerna namestitev za mladoletnike brez spremstva. Prostori so bili utesnjujoči, bilo jih je preveč v eni sobi.../ (C17))* Država je za namestitev mladoletnikov brez spremstva potem izbrala krizne centre za mlade, katerih primarna funkcija je kratkotrajno bivanje mladoletnikov v stiski. Strokovna delavka iz kriznega centra je poročala o stiski, ki so jo doživeli ob namestitvi mladoletnikov brez spremstva, za katero niso bili primerno usposobljeni in je trajala več mesecev. *(/Tudi to, da so jih dali v krizne centre, ki v resnici niso temu namenjeni./ (B57), /Niso nas vprašali če zmoremo, pomembno je bilo le to, da jih imamo. Nismo bili primerno usposobljeni kako delati z begunci, kakšni so postopki, kako ravnati glede jezikovnih ovir, nihče nam ni dal teh informacij./ (B58))* Sklep o namestitvi mladoletnikov brez spremstva je bil sicer dobrodošel, kot nova, boljša možnost dolgoročne namestitve mladoletnikov brez spremstva. Kljub temu pa so intervjuvanci poročali tudi o problematiki pri tej možnosti namestitve. Predvsem so se strokovni delavki zdela sporna stroga in rigidna pravila, ki veljajo v dijaškem domu. *(/Pri starejših mladoletnikih pa se dogaja, da je struktura*

dijaškega doma pri nekaterih fantih lahko že kar preveč toga./ (A28)) Vsak mladoletnik brez spremstva pride v Slovenijo s svojo specifično zgodbo in edinstvenimi izkušnjami. Vsak torej tudi potrebuje malo drugačno namestitve, nemogoče je, da bi ena ustrezala vsem. (/...če pa že govorimo o idealnem, bi bilo najboljšo, da bi država zagotovila različne možnosti namestitve./ (A23))

Poleg same namestitve so strokovni delavci izpostavljali težave tudi v postopkih nameščanja. Težave v postopkih nastanejo, ker se otroke obravnava le glede na status, *(/Problem obravnave teh otrok pri nas je predvsem to, da se jih ne obravnava kot otroke. Primarno se jih obravnava glede na status./ (A45))*, tudi status subsidiarne zaščite, ki je mladoletnikom največkrat dodeljen le za obdobje mladostnosti, nudi premalo pravic in varnosti. *(/Potem težava je tudi sama zaščita, večina otrok dobiva subsidiarno zaščito, ki je zelo omejena. Skoraj vedno se sedaj daje za obdobje mladostnosti./ (A48))* Neurejeno je tudi področje skrbništva, *(/Potrebno bi bilo izboljšati sistem skrbništva./ (A72))* prav tako pa se kaže potreba po dodatnem usposabljanju strokovnega kadra. *(/...tudi strokovni kader, ki prihaja v stik z mladostniki brez spremstva bi bilo potrebno dodatno usposobiti./ (A73))* Obravnava mladostnikov brez spremstva je tudi vse prevečkrat skupinska, enaka za vse. *(/Tudi ni bilo individualne obravnave, obravnavali so jih v paketu, vse skupaj./ (B51))* Neurejen je tudi sistem dostopa do prevajalcev, ki jih največkrat priskrbijo nevladne organizacije. *(/Prav tako imajo pogosto na voljo prevajalce, ki pa jih pogosto priskrbijo nevladne organizacije./ (C13), /Drugače pa se preobremenjeni, izkoriščajo jih za vse. Ne le za prevajanje v postopkih, ampak tudi za prevajanje v neformalnih okoliščinah./ (F28))* Prav tako se je pogosto zgodilo, da so se v celotnem procesu pogosto zanašali na pomoč prostovoljcev. *(/Zanašanje na pomoč prostovoljcev, kar se je velikokrat izkazalo kot izgorelost ali neprimeren kader za tovrstno delo./ (E22))* Izpostavljena pa je bila tudi slaba praksa v drugih državah, kar je problematično takrat, ko se to izkažejo kot trendi, ki pridejo tudi v Slovenijo. *(/Prej je veljalo, da se mladostnikov ne deportira, sedaj evropske države na veliko deportirajo tudi mladostnike. Tako da samo čakamo, kdaj se bo Slovenija začela zgledovati po drugih evropskih državah./ (A84). /Ena naših strokovnih delavk je trenutno v Belgiji na izobraževanju in pravi, da je na Nizozemskem tako, da jih čez vikend pustijo kar same./ (D41))*

4.3 POZITIVNE PLATI NAMESTITVE MLADOLETNIKOV BREZ SPREMSTVA IN PRIMERI DOBRE PRAKSE

Pozitivno v postopkih namestitve mladoletnikov brez spremstva se je vprašanim zdelo uvajanje inštituta zakonitega zastopništva. (*/Potem pa se je razvil institut zakonitega zastopništva, ki po Zakonu o mednarodni zaščiti zahteva, da more biti oseba za to usposobljena in je za to potem tudi nekaj plačana. V preteklosti je le Slovenska filantropija izvajala skrbništvo oz. zakonito zastopništvo, potem pa smo rekli, da ne zmoremo več./* (A40)) Dobro v Sloveniji je tudi določilo, da se v primeru dvoma o starosti posameznika, le tega obravnava kot mladoletnika. Izpostavljena je bila tudi dobra praksa drugih držav. (*/Mislim, da skandinavske države, ker imajo že tako boljši socialni sistem, da potem tisti otroci, ki pridejo v sistem, so veliko bolje obravnavani./* (A88)) Strokovna delavka je zelo pohvalila tudi standardne operativne postopke v primerih ogroženosti osebe in PAC program, ki se ukvarja z informiranjem ranljivih oseb o pasteh trgovine z ljudmi. V procesu namestitve je bila zelo pozitivna tudi prisotnost nevladnih organizacij. (*/Dobra praksa je predvsem prisotnost nevladnih organizacij, ki nudijo popoldanske aktivnosti./* (C11), */Prisotnost UNICEF-a na terenu, z vsem strokovnim znanjem o zaščiti otrok in otrokovih pravic, ter opozarjanjem na njihove kršitve./* (E16)) Ob negativnih aspektih namestitve mladoletnikov v dijaške domove pa so se pokazali tudi pozitivni aspekti. (*/Kljub temu pa je tudi dijaški dom dobra namestitev, saj tukaj vsaj niso izolirali, niso v neki hiši čisto posebej ampak so med svojimi vrstniki./* (D43)) Zadovoljstvo nad dijaškim domom je izrazil tudi mladoletnik, ki je tam nastanjen. (*/Tukaj je šest vzgojiteljev, nam pomagajo pri šoli, skupaj gremo kupiti hrano, oblačila, vse imamo./* (H43)) Mladoletnik, s katerim sem opravila intervju, je izrazil zadovoljstvo tudi nad kriznim centrom, kamor je bil nameščen, preden je prišel v dijaški dom. (*/V kriznem centru sem se dobro počutil. Všeč mi je bilo, da so bili vsi zelo prijazni, imel sem svojo sobo. Imel sem dovolj hrane in oblačil./* (H13)) Ostale pozitivne plati namestitve v Sloveniji so strokovni delavci videli v dobrem sodelovanju med strokovnjaki. (*/Nekateri sodelujoči so zelo prijazni, pomagajo tudi zakonitemu zastopniku, povedo kam naj se obrne, na koga naj se obrne./* (F10)) Pohvalili so tudi prisotnost prevajalcev v postopkih in dostopnost psihosocialne pomoči. (*/Veliko vlogo so odigrali tudi prevajalci, ki so imeli smisel za delo z ranljivimi skupinami mladostnikov./* (E20), */Zadnje čase je otrokom brez spremstva dostopno več psihosocialne pomoči./* (F18)) Prav posebej pa sta bila omenjena dva primera dobre prakse na področju mladoletnikov brez spremstva. Omenjen je bil primer mladoletnika brez spremstva, ki je

diplomiral in pridobil slovensko državljanstvo in pa primer mladoletnika, ki je bil dolgo časa brez volje in pasiven, ob vključitvi v nogometni klub pa je zaživel.

4.4 ČAS BEGUNSKE KRIZE

Slovenija je imela izoblikovan sistem nameščanja mladoletnikov brez spremstva, toda pred časom begunske krize je bilo takih primerov v Sloveniji malo. V času begunskega vala pa je v Slovenijo prišlo večje število mladoletnikov brez spremstva, država pa na to ni bila dobro pripravljena. *(/Meni je težko povedati, če je država že kaj prej razmišljala o tem, sicer jaz delam na tem področju že od leta 2004 in od takrat državo opozarjamo, da je treba nekaj narediti na tem področju./ (A10), /Mislim, da smo bili nepripravljeni/ (B52))* Država pa sploh ni bila pripravljena na prihod mlajših otrok brez spremstva. *(/V tistem času so v Slovenijo začeli prihajati tudi manjši otroci, torej v preteklosti je imela Slovenija izkušnje z otroci, ki so bili stari 15 let ali več./ (A11))* Tudi krizni centri niso bili pripravljene na prihod mladoletnikov brez spremstva. *(/Krizni centri, po naših informacijah so bili postavljeni pred dejstvo, da bodo otroke tja namestili./ (A14))* Veliko se govori tudi o nevarnosti trgovine z ljudmi, saj mladoletniki po celotni Evropi izginjajo iz namestitev. *(/Lani je Europol objavil statistiko, da je 100 000 otrok brez spremstva izginilo iz institucij./ (A54), pa se je še vseeno pokazalo, da se je v Sloveniji kar nekako pričakovalo, da bodo mladoletniki brez spremstva odšli naprej, v druge države. (/Pričakovalo se je, da bodo šli naprej, ven iz Slovenije./ (B59))* V času begunske krize so se na dogajanje dobro odzvale nevladne organizacije in prostovoljci. *(/Na splošno pa se mi zdi, da je bil v tistem času dober odziv humanitarnih organizacij, prostovoljcev in na splošno pripravljenost ljudi pomagati./ (C15))* Nevladne organizacije pa so si pri postopkih na meji pomagale tako, da so naredile sistem spremljanja mladoletnikov brez spremstva. *(/Proti koncu begunskega vala se je vzpostavil sistem, ki je temeljil predvsem na prepoznavanju takih primerov ter spremljanje njihovega okolja v katerem potujejo./ (E9))*

4.5 PREDLOGI ZA BOLJŠO UREDITEV

Vprašani so predlagali predvsem ureditev različnih možnosti namestitve za mladoletnike brez spremstva. *(/Težko je reči, da bi bila ena namestitev primerna za vse, ker se tudi oni med seboj razlikujejo, imajo drugačne potrebe, želje./ (A38), /Želim si, da bi se uresničil načrt nevladnih organizacij in bi se ustanovil program v hiši, kjer bi bila na voljo 24 urna*

oskrba./ (F65)) Tudi mladoletnik brez spremstva je povedal, da si je želel drugačne namestitve. (/Najprej nisem hotel priti v dijaški dom, hotel sem biti s svojimi slovenskimi vrstniki./ (H45)) Kot možnost namestitve so predlagali tudi rejniške družine in stanovanjske skupine. (/...sicer bi bilo za nekatere bolje, da bi jih nekdo posvojil, še posebej za tiste, ki so ostali brez staršev in sorodnikov./ (D42)) Predvsem pa se je v dijaškem domu pokazala potreba po tem, da bi bile skupine mladoletnikov brez spremstva manjše, kar je izrazil tudi mladoletnik brez spremstva. (/Boljše bi bile manjše skupine./ (H47), /Bolje bi bilo tudi, da bi bile skupine manjše. Trenutno jih je v dijaškem domu osem, to pa pomeni, da se družijo več ali manj med seboj. Potem se tudi težje naučijo jezika, bolj so zaprti med seboj kot skupina./ (G19))

4.6 POTREBE MLADOLETNIKOV

Vprašani so poročali, da je nekatere potrebe mladoletnikov brez spremstva, ki jih izražajo, težko zadovoljiti, saj bi s tem kršili pravila namestitve ali bi jih celo ogrožali. (*To so želje, ki jih mi zaradi njihove varnosti ne moremo uresničiti. Želijo si na primer spati pod zvezdami zunaj, iti v Ljubljano, še posebej starejši si želijo srečati se s prijatelji z azilnega doma in si želijo, da bi prijatelji prišli k njim prespati.*/ (D32), *Bile so določene kulturne razlike, ki smo jim težko ugodili.*/ (B22)) Drugače pa so strokovni delavci poročali o nekaterih potrebah, ki so jih mladoletniki izražali in so bile zadovoljene, ter o nekaterih potrebah, ki so jih mladoletniki izražali in niso bile zadovoljene. (*Za tiste osnovne potrebe sigurno, varnost, prehrana.*/ (B23), *Vse potrebe, ki se jim lahko zadovolji so zadovoljene.*/ (G21), *Ne zdi se mi, da bi bilo za njihove potrebe poskrbljeno.*/ (C20), *Ni bilo prav dobro poskrbljeno za njihove potrebe.*/ (F30)) Mladoletnik brez spremstva pa je povedal, da meni, da so vse njegove potrebe zadovoljene. (*Ja so. Vse so zadovoljene. Vse imam kar potrebujem.*/ (H17)) Specifična potreba, ki je bila nezadovoljena, je bila predvsem potreba po povezanosti z družino. (*Težave so bile pri stikih s starši, saj mi nismo imeli možnosti jim dati telefon, preko katerega bi jih kontaktirali.*/ (B24), *Tiste potrebe, ki so čustvene, pa jih težko zadovoljimo. Predvsem potrebo po tem, da bi bili s svojimi starši.*/ (G22))

Integracija mladoletnikov v skupnost je za njihovo nadaljnje življenje v Sloveniji zelo pomembna. Nekaj jih je poročalo o negativnih izkušnjah z integracijo, naj bo to zaradi neke vrste prisilne integracije, (*Integracija dejansko ne pomeni, da ti nekoga naučiš slovenskega jezika in ga prisiliš v to...*/ (A59)) ali zato, ker mladoletnik sam ni želel

integracije. (*To je zelo odvisno od vsakega posameznika, nekateri si preprosto ne dovolijo, da bi se vklopili v družbo.* (D17)) Nekaj strokovnih delavcev pa je poročalo tudi o dobrem odzivu lokalne skupnosti in dobri vključenosti mladoletnikov brez spremstva v skupnost. (*Pri nas se je zelo dobro odzvala lokalna skupnost. Vpisali so se v tekvando klub, se družili z lokalnimi otroci na igrišču. Nič niso bili zasmehovani, povsod so bili lepo sprejeti.* (B16), *Veliko se družijo s sošolci popoldan, vključeni so v razne športne klube...* (D19), *Dobro je, da v razredih niso vsi skupaj, mislim, da sta le v enem razredu dva. Sicer se potem med odmori poiščejo in se družijo, pa še vseeno je to bolje.* (G30)) Integracija mladoletnikov brez spremstva torej najbolje poteka v šoli in med neformalnim druženjem z vrstniki po šoli. K integraciji pa veliko pripomorejo tudi nevladne organizacije, nastanitev in osebna angažiranost zaposlenih. (*Zelo odvisno od tega, kje so nastanjeni in od osebne angažiranosti ljudi, ki skrbijo za njih.* (E29))

Eno od načel dobre prakse govori o tem, kako pomembno je, da ima mladoletnik možnost ohraniti stike s svojim etničnim in kulturnim ozadjem. V procesu namestitve mladoletnikov v Slovenijo se to zagotavlja predvsem preko ohranjanja maternega jezika, preko pogovora z vrstniki in prevajalci. (*Kar so se med sabo pogovarjali in preko mobitelov.* (B38), *Zadnje čase je za to poskrbljeno malo bolje. Predvsem se mi zdi dobra praksa zaposlovanje tolmačev, ki so bili prej prosilci za azil.* (F43)) Zagotavlja se tudi preko možnosti izbire lastnih obrokov, ki je mladoletnikom nekje zagotovljena, nekje pa ne. (*Tudi hrane si ne kuhajo sami, imajo pripravljene tri obroke na dan.* (C36), *Prilagojen jedilnik...* (E31)) Prav tako se posebej za mladoletnike brez spremstva organizira praznovanja po njihovih običajev, marsikje pa imajo tudi možnost opravljanja lastnih verskih običajev, tudi obdobje posta v času ramadana. (*Tudi v prostorih dijaškega doma, smo uredili in spraznili posebno sobo, ki jo lahko uporabljajo za molitev, kar jo tudi pogosto uporabljajo.* (D25), *Na voljo so tudi druženja ob praznikih, pogostitev, praznovanje po svojih običajih.* (F44), *Sedaj je čas posta, jemo lahko od devetih do štirih, obroke imamo tako ob devetih, ob desetih gremo spat. Potem pa nas zbudijo ob pol treh zjutraj in lahko jemo do štirih.* (H31)) Mladoletnik brez spremstva, ki je odgovarjal na vprašanja pa je povedal tudi, da se v Sloveniji trudi držati slovenskih običajev. O nepripravljenosti mladoletnikov brez spremstva ohranjati stike s svojo kulturo so poročali tudi nekateri strokovni delavci. (*Ne, sedaj sem v Sloveniji in delam po slovenskih običajih.* (H29))

Dostop do šolstva je za mladoletnike brez spremstva kar dobro urejen in večina

udeležencev raziskave je z njim zadovoljna. (*/Dobro urejen je tudi dostop do šolanja pa tudi sam prevoz do šole, torej to da dobijo urbano./ (C12)*) V Sloveniji je sistem šolstva za mladoletnike brez spremstva urejen tako, da se mlajši mladoletniki vključujejo v programe osnovnih šol. Starejši mladoletniki pa so vključeni v tečaje opismenjevanja in v šole za odrasle. (*/Ovisno od starosti otroka jih kasneje vključimo v šolo. Mlajši se vključijo v osnovno šolo, tisti, ki so starejši imajo opismenjevanje. Učenje slovenščine, angleščine in podobno./ (D4)*) V času begunske krize je bil tudi šolski sistem na začetku malo nepripravljen, ponekod je bilo vključevanje za mladoletnike celo malo oteženo. (*/Bilo pa je na začetku tako, da so vse vpisovali v šolo, potem pa je bil pogoj, da so nekaj mesecev bivali v Sloveniji./ (F32)*) Večina strokovnih delavcev pa se je strinjala, da so šolski programi za mladoletnike brez spremstva preveč zahtevni. (*/Sicer so se v šoli počutili dobro sprejete ampak snovi pa niso zmogli. Še posebej zato, ker so jih v razred razporedili glede na starost, kar je bilo za njih prezahtevno./ (B31), /Težave imam tudi z zgodovino, geografijo. Ostali se to učijo že od petega razreda, zato mi je to težko./ (H18)*)

Dobro urejen je bil tudi dostop do zdravstvene oskrbe in obravnava mladoletnikov brez spremstva v zdravstveni oskrbi je bila primerna. (*/Glede zdravstvene oskrbe je vse urejeno, po navadi le sporočimo skrbnikov, potem pa jih peljemo sami k zdravniku./ (D16)*) Izpostavljeno je bilo dejstvo, da so mladoletniki z neurejenim statusom upravičeni le do nujne zdravstvene oskrbe. (*/Kar se tiče zdravstvene oskrbe pa je problem le pri tistih, ki nimajo urejenega statusa, ker so upravičeni le do nujne zdravstvene oskrbe. To pa je v neskladju z konvencijo, kjer piše da morajo imeti najvišjo raven zdravstvene oskrbe./ (A70)*) Potreba se kaže po sistemski rešitvi na področju psihosocialne podpore. (*/Potrebovali pa bi tudi sistemsko rešitev na področju psihosocialne podpore./ (A71), /Potrebovali bi tudi psihosocialno pomoč, kakšne delavnice. Lahko bi se malo manj denarja namenilo njihovi namestitvi, oblačilom in malo več denarja temu./ (G52)*) V času begunske krize se je pokazala tudi nepripravljenost zdravstvenega sistema, na voljo je bilo premalo informacij o dostopu do zdravstvene oskrbe. (*/Zobozdravnica je želela, da mi uredimo in povemo, kako naj to gre. Mi smo potem dobili kontakt z azilnega doma, kamor naj pokliče pa še vedno tega ni naredila. Ni želela sama urejati stvari, želela je, da to sami uredimo. / (B33)*)

4.7 MEJNIK POLNOLETNOSTI

Pomemben v procesu namestitve mladoletnika brez spremstva in tudi v času, ko mladoletnik že biva v končni namestitvi in je pridobil status je mejnik, ko mladoletnik dopolni 18 let. Ob tem mejniku se zgodi vrsta stvari, ki so za mladoletnika izredno pomembne. Prav zato se veliko zakonitih zastopnikov in skrbnikov na ta mejnik skrbno pripravi. *(/Glede na starost mladoletnika, katerega skrbnica sem, sva se nekaj pogovarjala o tem./ (G8))* Bivanje v dijaškem domu, torej skoraj edini obliki namestitve, ki jo v Sloveniji za to skupino poznamo, s polnoletnostjo preneha. *(/...tudi ta projekt se zaključi, sklep namreč govori o tem, da nekdo, ki napolni 18 let je v dijaškem domu lahko do konca šolskega leta, potem pa ne več./ (A36))* Če je mladoletnik v tem času še v obravnavi, od rojstnega dne naprej ni več v obravnavi kot mladoletna oseba, temveč kot polnoletna, odrasla oseba. *(/V postopkih se ga obravnava kot odraslo osebo./ (E15))* S tem dnem preneha tudi inštitut zakonitega zastopnika ali skrbnika. *(/Za tiste, ki pa imajo zaščito in potem dopolnijo 18 let pa je prva stvar, ki se zgodi, da ostanejo brez zakonitega zastopnika. Nekateri skrbniki in zakoniti zastopniki še vedno podpirajo otroka tudi po 18 letu, nekateri pa tega ne želijo več in z njimi niso več v stiku./ (A55))* V primeru, da mladoletnik biva v azilnem domu, je takrat premeščen na oddelek za odrasle. *(/V azilnem domu je to tako, da ga premestijo na oddelek za odrasle./ (C10))* Če ima mladoletnik že status begunca se ta ohrani, če pa mu je dodeljena subsidiarna zaščita pa tudi ta s polnoletnostjo preneha. Mladoletnik, ki ostane v Sloveniji, se potem lahko tudi vpiše v srednjo šolo. *(/Načrt za naprej je najprej srednja šola, potem pa bom videl./ (H9))* Marsikateri mladoletnik brez spremstva pa se še pred polnoletnostjo odpravi ven iz Slovenije, v drugo državo. *(/Nisem doživela tega, da bi mladoletnik napolnil 18 let. Večinoma so mladoletniki brez spremstva odšli naprej, v druge države./ (F16))*

4.8 (NE)UPOŠTEVANJE DOLOČIL KONVENCIJ O OTROKOVIH PRAVICAH

Vprašanci so povedali, da je bilo osnovnim pravicam mladoletnikov brez spremstva zadovoljeno. *(/Osnovne pravice ja, tisto kar je v konvenciji zapisano./ (C38))* Določene pravice mladoletnikov brez spremstva pa so bile kršene. *(/Včasih pa je bilo to zelo težko, so si raje kar zatisnili oči, predvsem centri za socialno delo./ (F50))* Predvsem je bila kršena pravica do hitrih postopkov pridobivanja statusa za mladoletnike brez spremstva, saj so bili po poročanjih strokovnih delavcev ti postopki dolgotrajni. *(/Ti postopki so lahko*

tudi zelo dolgi, kar je izredno travmatično za nekatere otroke./ (A47)) Mladolletniki brez spremstva so se v procesih počutili negotovo, pogosto niso dobili vseh informacij o poteku postopka. (/Nisem imel dovolj informacij, nisem vedel ali naj grem drugam ali naj ostanem v Sloveniji. Nič mi niso povedali. Veliko sem tudi klical domov, očeta in strica ali naj sploh ostanem in kaj naj naredim./ (H6), /Drugo pa je ta negotovost, dolgi postopki. Kako sploh jutraj vstaneš, ko ne veš, ali bo z ministrstva ali sodišča prišel negativni odgovor, mogoče celo dokončen, ko ti povedo, da v Sloveniji sploh ne moreš ostati./ (A64)) Prav tako se je v postopkih pogosto ocenjevalo starost mladolletnikov brez spremstva, kar je neetično in tudi kršitev pravic mladolletnikov. (/Pri nas je v praksi to izgledalo tako, da se je sestra ali zdravnica pogovorila z otrokom, ugotovila starost sorojencev, jih umestila v družini. Potem so ga stehali, izmerili tudi preverili poraščenost telesa. To pomeni, da se je moral fant oz. moški iz določene kulture, kjer to ni običajno, sleči pred žensko./ (A78), /Drugače pa je presoja starosti mladolletnika že tako problematična, potrebno je vzeti v račun, da gre pri njih tudi za pripadnost drugi etnični manjšini./ (F15)) Vprašanci so poročali tudi o kršitvi pravice do zasebnosti, do varnosti, primerne nastanitve, spremstva ene pomembne osebe. (/Mogoče edino to, da jih prevečkrat pridejo ljudje kaj spraševati. / (G41), /Pa tudi pravica do tega, da bi imeli ob sebi osebe, ki bi jih spremljale dlje časa. / (C41)) Gibanje mladolletnikov brez spremstva je bilo tudi pogosto omejeno. (/Drugače niso nič takega izražali, le to, da niso imeli take svobode, kot bi jo želeli./ (B25), /Nimajo toliko svobodnega gibanja, kot jih imajo njihovi vrstniki./ (D37)) Načelo najboljše koristi je bilo v nekaterih primerih spoštovano, v nekaterih pa kršeno. (/Tudi na primer načelo najboljše koristi otroka ni čisto upoštevano. To da so bili tako hitro premeščeni v dijaške domove ni bilo čisto spremljanje koristi otroka. Nekateri so se že zelo vklopili v okolje, kjer so bivali./ (C42), /Monitoring in presoja »Best interest of the child«./ (E19)) Prav tako so strokovni delavci poročali, da se je pogosto pričakovalo, da bodo mladolletniki brez spremstva za pomoč hvaležni.(/Edino to, da se je včasih čutilo nekako, kot da morajo biti hvaležni, ker so lahko tukaj./ (B49)) Kljub temu, da bi morali biti vsi posamezniki mlajši od 18 let obravnavani enakopravno, so se na določenih točkah procesa poznale razlike v obravnavi mlajših in starejših mladolletnikov. Starejši mladolletniki so bili nameščeni v azilni dom, mlajši pa so bili nameščeni v krizne centre za mlade. (/Če so prišli kakšni mlajši otroci, stari manj kot 15 let, so opravili le tiste prve uvodne zadeve, potem pa so bili nameščeni drugam./ (C8), /Zadnje čase tako mlajše nadomeščajo drugam, da imajo več varnosti, oskrbe. So opozarjali, da azilni dom že tako ni primerna nastanitev za mladolletnike brez spremstva, kaj šele za tiste, ki so mlajši./ (F14)) Razlika se je poznala tudi pri vključevanju

v šolske programe. (*/Pri nas je edina razlika to, da se tisti, ki so stari manj kot 15 let, ne vključujejo v šolo, temveč v program opismenjevanja. Tisti, ki so mlajši od 15 let, pa so vključeni v osnovnošolski program./ (D8)*) Nekaterim pa se je zdela obravnava starejših mladoletnikov bolj stroga v primerjavi z mlajšimi mladoletniki. (*/Pri mladostnikih, ki so bili recimo, starejši od 16 let je bila obravnava bolj striktna./ (F12)*, */Ponavadi, če si mlajši, so ljudje do tebe bolj prijazni. Drugače pa mislim, da ni odvisno od tega koliko si star, ampak bolj kako se obnašaš./ (H12)*) Nekaj strokovnih delavcev pa ni videlo razlik v obravnavi. (*/Ne da bi jaz zaznala. V obeh primerih se je naredilo presojo »Best interest of the child« in intervju z otrokom./ (E14)*) Obravnava mladoletnikov brez spremstva se je zdela nekaj strokovnim delavcem enaka kot obravnava mladoletnikov večinskega prebivalstva. (*/Točno taki so kot vsi ostali otroci. Nekateri imajo več težav, nekateri manj. Tudi ostali otroci prihajajo nekateri iz družin s težavami. Drugače pa čisto normalno funkcionirajo./ (G16)*) Ena od strokovnih delavk je menila, da bodo mladoletniki brez spremstva enakovredno obravnavani šele, ko bodo pridobili državljanstvo. (*/Menim, da bodo ti otroci enakopravni šele, ko bodo imeli slovensko državljanstvo./ (D30)*) Kar nekaj strokovnih delavcev pa je menilo, da so bili mladoletniki brez spremstva obravnavani drugače kot mladoletniki večinskega prebivalstva, to pa je opisal tudi sam mladoletnik brez spremstva. (*/Ja, včasih. Včasih v šoli, tudi v dijaškem domu buljijo v nas. Tudi nekaterim zaposlenim ni všeč, da smo tukaj./ (H33)*)

4.9 MNENJE O PROCESU NAMESTITVE MLADOLETNIKOV BREZ SPREMSTVA

Večina strokovnih delavcev je menila, da je kljub nekaj pomanjkljivostim proces namestitve mladoletnikov brez spremstva v Sloveniji ustrezen. (*/Se mi zdi, da je kar v redu poskrbljeno za njih./ (D40)*, */Ni predolg, tudi ni kompliciran. Jaz sem mislil, da bom moral čakati eno leto ali dve na status, pa sem moral čakati samo 6 mesecev./ (H11)*) Kar nekaj strokovnih delavcev pa je povedalo, da se jim proces namestitve ne zdi ustrezen. (*/Mislim tako, sistem ni ok. Obstajajo pa na tem področju posamezniki, ki delajo dobro in če njih ne bi bilo, bi bilo samo še slabše./ (A83)*) Proces so opisali kot zbežan, povedali so, da so imeli o procesu premalo informacij. (*/Imeli smo tudi občutek, da sta bili obe zakoniti zastopnici tudi precej izgubljeni v postopku./ (B8)*, */Predvsem pa konstantno spreminjanje sistema, pravil in usmeritev./ (E24)*) Postopek se jim je zdel preveč tehničen, formalen, namestitev mladoletnikov pa se je najprej zdela komplicirana, predolga in neprivačna.

(/Postopek se mi je zdel zelo tehničen. / (C5), /Namestitev mladostnikov brez spremstva je bila sprva zelo komplicirana, predolga in neprivlačna./ (E6), /Postopek se mi zdi preveč formalen./ (F7)) Smernice za delo z mladoletniki brez spremstva so bile nejasne. (/Preveč je tudi pošiljanja od vrat do vrat in preveč je vpletenih, ki med seboj potem ne sodelujejo dobro./ (F68))

4.10 VLOGA ZAKONITIH ZASTOPNIKOV IN SKRBNIKOV

Nekateri so imeli z zakonitimi zastopniki v procesu dobre izkušnje, nekateri pa so povedali, da so s strani zakonitih zastopnikov dobili premalo informacij in podpore. *(/Imamo dobre izkušnje, vse se za urediti. Res delajo v korist otrok./ (D39), /Tudi nismo točno vedeli mi kaj lahko pričakujemo od njih, kaj so njihove naloge oni pa tudi niso dobro vedeli kaj lahko pričakujejo od nas./ (B53), /Nekako nas niso podpirali, niso poznali naših pravil, hišnega reda./ (B55))* Nivo zastopanja mladoletnika brez spremstva je v največji meri odvisen od zakonitega zastopnika. *(/Bilo pa je zelo odvisno od zakonitega zastopnika. Nekateri so bili zelo pripravljeni sodelovati, smo se brez težav za kaj dogovorili. Nekateri pa so bili kar malo konfliktni, niso sodelovali. Včasih se bili že tako odklonilni, da s svojimi dejanji niso delovali v korist otroka. Taki so bili sicer zelo redki./ (C44))* Veliko intervjuvancev pa je povedalo tudi, da je potrebno institut zakonitega zastopništva izboljšati. *(/Mi smo bili v prvi skupini, ki je bila usposobljena za zakonite zastopnike. Sama sem bila še študentka, dobila sem veliko napačnih podatkov in informacij./ (F54), /Dobro, pri čemer jaz osebno menim, da sistem njihovih legalnih zastopnikov v Sloveniji ni zaživel na način ki so si ga zamislili./ (E34))* Vloga zakonitih zastopnikov je predvsem podpora otrokom v procesu pridobivanja mednarodne zaščite, vloga skrbnika pa je skrb za zdravje in šolanje mladoletnika brez spremstva. *(/Zakoniti zastopnik je prisoten pri pravem razgovoru z mladoletnikom brez spremstva./ (F6), /Kar se tiče pa skrbništva pa v bistvu skrbim za njegovo zdravje, šolanje. Sama sem to vzela zelo osebno, veliko se druživa, greva skupaj po nakupih. Zame je to neko prijateljstvo, pomagam mu, da bo lahko normalno funkcioniral v družbi./ (G46))* Mladoletnik brez spremstva je povedal, da je zadovoljen tako z zakonito zastopnico kot s skrbnico. *(/Z zakonito zastopnico sem bil zadovoljen, dobro sem se razumel z njo. Prišla je enkrat ali dvakrat na mesec./ (H36), /Tudi s skrbnico sem zadovoljen, dobro se razumeva./ (H38))*

5 RAZPRAVA

Raziskovanje procesa namestitve mladoletnikov brez spremstva je pokazalo, da ni veliko razlik v procesu namestitve kot je opisan v zakonodaji in procesu kot dejansko poteka. Mladoletnik je zajet na ozemlju Republike Slovenije. Na državni meji se je v času begunske krize vzpostavilo veliko varnih kotičkov za otroke, prav tako se je vzpostavil sistem spremljanja mladoletnikov, kjer se je presodilo, če je za mladoletnika varno, da nadaljuje poti in kaj je v njegovo največjo korist. Prav tako se mi je zdelo odlična praksa, da so kontaktirali starše, sorodnike in tudi na tak način presodili, kaj je v tistem primeru najbolje. Mladoletniki so nato šli skozi proces registracije v registracijskem centru Dobova, nekateri so bili nameščeni v namestitveni center Šentilj. Nekateri mladoletniki pa so bili nameščeni v Center za tujce, kar si je marsikomu zdelo zelo sporno, saj je Center za tujce zaprta, policijska ustanova, ki ni primerna za bivanje mladoletnikov brez spremstva. To zapovedujejo tudi načela dobre prakse, kjer je zapisano, da za otroke brez spremstva velja prepoved odvzema prostosti zaradi njihovega imigrantskega statusa. (Načela dobre prakse, 2004: 18) Ko mladoletnik brez spremstva zaprosi za mednarodno zaščito je premeščen v azilni dom na poseben oddelek za mladoletnike. V času, ko je mladoletnik v procesu pridobivanja statusa, ga v postopkih zastopa zakoniti zastopnik. Za pridobitev statusa mora mladoletnik opraviti nekaj intervjujev, v vseh je prisoten tudi prevajalec. Mladoletniki, sodeč po zbranih podatkih, največkrat dobijo dodeljeno subisidiarno zaščito za obdobje mladoletnosti. Subsidiarna zaščita je ožja, nudi manj zaščite kot na primer status begunca. Zato bi lahko rekla, da se s tem ne upošteva načelo pri delu z otroki brez spremstva in sicer načelo najboljše koristi otroka, ki naj bi bilo glavno vodilo pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki. (Načela dobre prakse, 2004: 7) Ob pridobitvi statusa naj bi se mladoletniki premestili iz azilnega doma. Dolgo časa v Sloveniji ni bilo primerne nastanitve za mladoletnike s statusom, saj prej po tem ni bilo potrebe. Pred begunsko krizo je bilo takih primerov manj, tudi tisti mladoletniki, ki so prej prišli v Slovenijo, so bili starejši. Država se je odločila, da bo mladoletnike namestila v krizne centre za mlade po Sloveniji. Krizni centri so se na to odločitev odzvali zelo različno. Poudariti pa moram, da niso dobili prav veliko podpore s strani države in so bili prepuščeni sami sebi. S tem je bilo kršeno načelo dobre prakse, ki pravi, da je pri obravnavi mladoletnika brez spremstva izrednega pomena tudi sodelovanje med organizacijami, ki naj bi zagotovilo boljšo zaščito otrokom. (Načela dobre prakse, 2004: 10) Nato je bil sprejet sklep o pilotnem projektu, dolgoročni namestitvi mladoletnikov brez spremstva v dva dijaška doma. Glede na število

mladoletnikov pa bi bilo potrebno razmisliti še o tretjem dijaškem domu. Mladoletniki brez spremstva so tako trenutno nameščeni v dijaški dom v Postojni in Novi Gorici, nekaj pa jih je še vedno v Azilnem domu, na oddelku za mladoletnike brez spremstva. V dijaškem domu v Postojni pa so opozorili, da prihaja do težav zaradi takojšnjega nameščanja mladoletnikov v dijaški dom kljub temu, da so v Sloveniji le krajši čas in mogoče niti nimajo namena ostati. Mladoletniki, ki nimajo namena ostati, motijo dinamiko, ki se vzpostavi v dijaškem domu med mladoletniki, ki si želijo ostati v Sloveniji. Moja raziskava je tako potrdila proces namestitve, kot sem ga opisala v teoretičnem uvodu, saj večjih neskladij med teorijo in prakso ni. Do nekaj odstopanj je prišlo le v času begunske krize zaradi večjega števila prihoda mladoletnikov brez spremstva.

Raziskava je pokazala kar nekaj negativnih plati v ureditvi področja mladoletnikov brez spremstva. Problematično je predvsem nameščanje mladoletnikov brez spremstva v Center za tujce, ki je institucija, kjer je gibanje omejeno in je to policijska ustanova. Tudi Azilni dom je problematičen, saj so mladoletniki sicer nameščeni na posebnem oddelku, toda oddelki niso tako ločeni, da bi preprečili gibanje posameznikov med oddelki. V Azilnem domu tudi ne nudijo dovolj podpore in pomoči, strokovne delavke so preobremenjene in nimajo dovolj časa da bi se mladoletnikom popolnoma posvetile. Tudi krizni centri za mlade niso bili v celoti najboljša namestitvev, saj je njihova primarna funkcija kratkotrajna namestitvev mladoletnikov v stiski. Negativno v dijaških domovih pa je predvsem stroga pravila, ki tam veljajo, saj jih je težko uveljavljati pri starejših mladoletnikih brez spremstva, ki skrbijo zase že dolgo let.

Težave so tudi v postopkih nameščanja, žal se tudi v Sloveniji dogaja, da otroci niso obravnavani najprej kot otroci, kar zapovedujejo tudi načela dobre prakse, temveč jih strokovni delavci najprej obravnavajo glede na njihov status. Prav tako je narobe to, da ni individualne obravnave mladoletnikov brez spremstva ampak je bila njihova obravnava skupinska, ni prilagojena njihovim specifičnim potrebam. Problematično je tudi dodeljevanje subsidiarne zaščite, ki ga mladoletnik dobi le za obdobje mladostnosti. Subsidiarna zaščita namreč nudi manj pravic in varnosti, kot pa recimo status begunca. Žal pa se počasi kaže tudi restriktivnost evropske politike, saj so začela hoditi poročila o deportaciji mladoletnikov brez spremstva s strani evropskih držav, ki so prej veljale za zgled. Kar se tiče vračanja otrok v izvorno državo so v načelih dobre prakse podana zelo podrobna navodila, na kakšen način se mora država prepričati, da se otrok vrača v varno okolje. (Načela dobre prakse, 2004: 31, 32). Sama menim, da večina držav članic, ki se

odloča za vračanje otrok teh podrobnih navodil ne upošteva, saj jih drugače ne bi toliko vračali.

Slovenija pa je na področju mladoletnikov brez spremstva naredila tudi kar nekaj pozitivnih sprememb. Predvsem je dobro, da se je uvedel institut zakonitega zastopništva, ki je bil prej urejen bolj neformalno. Sedaj se morajo posamezniki, ki prevzamejo to vlogo, izobraževati, prejemajo pa za svoje delo tudi plačilo. Prav tako je določilo, da se v primeru dvoma o starosti mladoletnike brez spremstva potem mladoletnika obravnava kot mladoletnika, zelo pozitivno. Prav tako to določilo zagotovo sledi načelom dobre prakse za delo z mladoletniki brez spremstva. (2004, 18) V Sloveniji so veliko dobrega naredile tudi nevladne organizacije, na tem področju sta zelo močni Slovenska Filantropija in UNICEF. Nevladne organizacije so bile tiste, ki so organizirale popoldanske aktivnosti v Azilnem domu na oddelku za mladoletnike brez spremstva. Prav tako je bil UNICEF ena od vodilnih organizacij, ki je bila v veliko pomoč pri delu na državni meji v času begunske krize. Korak v pravo smer je bil tudi pilotni projekt namestitve v dijaške domove, kjer so mladoletniki brez spremstva med svojimi vrstniki in ne v kakšni izolirani integracijski hiši. Tudi primeri dobre prakse v Sloveniji obstajajo, strokovni delavci so mi zaupali dva. Primer mladoletnika, ki je prišel v Slovenijo, zaključil visokošolsko izobraževanje in pridobil slovensko državljanstvo. To pomeni, da so odprte možnosti za mladoletnike brez spremstva, resnično pa je veliko odvisno od njihove motivacije, ciljev in želja. Zaupali pa so mi tudi zgodbo o mladoletniku brez spremstva, ki je bil nameščen v dijaški dom Postojna in je bil ob prihodu zelo pasiven, ni imel volje, motivacije. Nato pa so ga vpisali v nogometni klub. Ko je začel s treningi, se je hitro vklopil v družbo, strokovna delavka je dejala, da je bilo kot, da bi bil prerojen.

Kot marsikatera druga evropska država, se tudi Slovenija ni primerno pripravila na begunski val, ki smo ga doživeli. Nevladne organizacije so sicer opozarjale na neurejeno področje, država pa se ni odzvala na njihova opozorila. Res je, da je v Sloveniji že bil na mestu proces nameščanja mladoletnikov brez spremstva, ki je bil dokaj učinkovit za par primerov na leto, ki jih je Slovenija doživela. Mladoletniki, ki so prej prihajali v Slovenijo so bili tudi starejši. Šele v zadnjem času se je zgodilo, da so prišli tudi otroci brez spremstva, stari 10 in 11 let. V tistem času se je država znašla po svoje, uporabila vse, kar je bilo na voljo, otroke namestila tudi v krizne centre. Dobro so se odzvale tudi nevladne organizacije in prostovoljci, brez katerih dvomim, da bi bil proces namestitve mladoletnikov v času begunske krize sploh uspešen. Veliko premalo pa se govori o tem, da

mladoletniki brez spremstva izginjajo iz institucij po celotni Evropi. Potrebovali bi kakšen sistem spremljanja po celotni Evropi, s pomočjo katerega bi lahko sledili poti mladoletnikov brez spremstva in zmanjšali nevarnost trgovine z ljudmi.

V raziskavi sem odkrila kar nekaj predlogov za boljšo ureditev. Predvsem bi bilo bolje, če bi obstajale različne možnosti namestitve mladoletnikov brez spremstva. Torej ne le dijaški domovi, temveč tudi stanovanjske skupine, možnost nameščanja v rejniške družine. Pokazalo se je tudi, da bi bilo bolje, če bi bile skupine v dijaškem domu manjše. Skupine, kot so oblikovane sedaj, so namreč malo večje, to pa za mladoletnike pomeni, da se družijo samo med seboj, kar pa jih ovira tudi pri učenju slovenščine in integraciji v skupnost.

Menim, da so se strokovni delavci, ki so odgovarjali na moja vprašanja, zelo trudili zadovoljiti potrebe mladoletnikov brez spremstva, s katerimi so bili v stiku. Kot so sami poročali, vsem potrebam ni bilo mogoče ugoditi, naj bo to zaradi pravil namestitve ali tudi skrbi, da bi s tem ogrožali njihovo varnost. Osnovne potrebe mladoletnikov so bile zadovoljene, med osnovne potrebe lahko štejem potrebo po hrani, oblačilih, varnosti. Tudi mladoletnik brez spremstva je povedal, da so njegove potrebe bile zadovoljene. Potreba, ki je bila največkrat omenjena kot tista, ki je ni bilo mogoče zadovoljiti, je bila potreba po povezanosti s starši in družino. Včasih je bilo z njimi težko vzpostaviti stik preko telefona. Nekateri strokovni delavci pa so tako poudarili, da so z njimi sicer skoraj vsak dan, pa še vseeno jim ne morejo nadomestiti staršev.

Zagotovo je eden od pomembnejših procesov v življenju mladoletnikov brez spremstva, proces integracije mladoletnikov brez spremstva v skupnost. Kot je lepo povedala strokovna delavka, zaposlena na Slovenski Filantropiji, pri integraciji ne gre le za to, da mladoletnike prisilno naučiš jezika, ignoriraš pa njegovo preteklost in travmatične izkušnje, ki jih je doživel. Na podlagi pridobljenih podatkov zgleda, kot da v Sloveniji ni težav z integracijo mladoletnikov v skupnost. Lokalne skupnosti, kjer so mladoletniki nameščeni, so jih dobro sprejela medse. Otroci brez spremstva so vključeni v razne športne klube, krožke in so tam dobro sprejeti. Tudi v šolah so jih dobro sprejeli, tako učitelji, kot njihovi sošolci. Dobro se mi zdi, da je v Postojni taka praksa, da mladoletniki niso vsi v enem razredu, ampak so razdeljeni v različne razrede. Integracija mladoletnikov, na podlagi podatkov torej najbolje poteka v šoli in neformalnem druženju z vrstniki.

Zanimalo me je tudi, kako je mladoletnikom brez spremstva v Sloveniji omogočeno, da ohranijo stik s svojim kulturnim in etničnim ozadjem, s tem je upoštovano načelo dobre

prakse o spoštovanju kulturne identitete. (2004: 9) Materni jezik lahko mladoletniki ohranjajo predvsem preko pogovora s svojimi vrstniki in tudi z prevajalci. V nekaterih namestitvah je mladoletnikom omogočeno tudi, da izbirajo svoje obroke. Dobro je tudi, da je mladoletnikom omogočeno, da se držijo svojih verskih običajev. Naj bodo to praznovanja, post v obdobju ramadana ali posebna soba namenjena molitvi. Zanimivo pa se mi je zdelo, da je mladoletnik brez spremstva odgovoril, da se bo sedaj, ko je v Sloveniji, držal slovenskih običajev.

Dostop do šole v Sloveniji je za mladoletnike brez spremstva kar dobro urejen in sledi načelom dobre prakse, ki pravijo, da morajo imeti otroci brez spremstva možnost enakega obveznega izobraževanja. (2004: 22, 23) Mlajši mladoletniki brez spremstva so vključeni v osnovnošolske programe, starejši pa se vključujejo v tečaje opismenjevanja. V času begunske krize je malo trajalo, da je sistem stekel, sedaj pa vse dobro funkcioniра. Potrebna pa bi bila izboljšava glede dejstva, da je večina udeležencev raziskave poročala, da so programi za mladoletnike preveč zahtevni in jih ne zmorejo dobro opraviti. S tem pa jim je potem tudi otežen vpis v srednje šole.

Dobro urejen je tudi dostop do zdravstvene oskrbe. Težava je le, da so mladoletniki z neurejenim statusom upravičeni le do nujne zdravstvene oskrbe. V načelih dobre prakse pa je zapisano, da morajo imeti mladoletniki dostop do enake zdravstvene oskrbe kot državljani Slovenije. V tem času se je pokazala potreba po sodelovanju z moškimi zdravniki, saj je večina mladoletnikov brez spremstva fantov, ki izhajajo iz določene kulture in jim je nerodno, če jih obravnava ženska zdravnica. Potrebno bi bilo urediti področje psihosocialne podpore, saj ni dvoma, da mladoletniki brez spremstva, potrebujejo tovrstno pomoč. Morala bi jim biti lažje dostopna in dostopna za vse, ne le za tiste, pri katerih se posledice doživljanja travmatičnih izkušenj najbolj kažejo. V načelih dobre prakse (2004: 23) je zapisano, da morajo otroci brez spremstva imeti enak dostop do zdravstvenega varstva, upravičeni pa so do posebne pozornosti za zdravstvene potrebe, ki izhajajo iz preteklega telesnega pomanjkanja in psiholoških posledic zaradi doživetega. Na ta del zapisanega načela bi morali biti v Sloveniji bolj pozorni.

Pomemben del življenja vsakega mladoletnika je dan, ko napolni 18 let in ni več mladoletnik. Polnoletnost za seboj potegne vrsto pravnih posledic. To pa je še bolj očitno pri mladoletnikih brez spremstva. Veliko strokovnih delavcev s katerimi sem govorila se je zavedalo pomembnosti teh posledic in se pripravljalo na mejnik polnoletnosti. Posledica,

ki jo polnoletnost povzroči je najprej to, da mladoletnik ne more več bivati v dijaškem domu. Če je še v obravnavi za pridobitev statusa obravnavan kot polnoletna oseba to pomeni, da bo najverjetneje težje pridobil status. Mladoletnik, ki še biva v Azilnem domu pa je premeščen na oddelek za odrasle, kar zanj pomeni manj varnosti, manj oskrbe in podpore. Večini mladoletnikov brez spremstva tudi s polnoletnostjo preneha subisidiarna zaščita, kar pomeni, da si morajo ponovno urediti status. Tudi če bi imeli status begunca, ki jim s polnoletnostjo ne preneha, ostanejo brez podpore zakonitega zastopnika ali skrbnika. Prav zaradi vseh teh pravnih posledic ob polnoletnosti, se kaže potreba po tem, da bi se uredila stanovanjska skupina, v katero bi bili lahko nameščeni po polnoletnosti ter še vedno imeli dostop do oskrbe, z bolj ohlapnimi pravili. Torej neka prehodna namestitev za mladostnike, ki bi jih pripravila na samostojno življenje.

Glede pravic mladoletnika brez spremstva lahko rečem, da mislim, da se strokovni delavci trudijo, da jih ne bi kršili. Toda sistem je večino časa naravnan tako, da ni ravno najbolj prijazen do mladoletnikov brez spremstva. Predvsem se je to kazalo v tem, da so postopki trajali predolgo, kljub temu, da je določeno, da morajo biti za to ranljivo skupino postopki čim hitrejši. Prav tako so se mladoletniki v procesih namestitve počutili negotovo, niso točno vedeli kaj se dogaja z njimi, kaj se bo zgodilo, niso bili primerno informirani. S tem je bilo v Sloveniji kršeno načelo dobre prakse o informiranju mladoletnikov brez spremstva, ki pravi, da jim mora biti zagotovljen dostop do informacij o njihovih pravicah, razpoložljivih storitvah, procesu pridobivanja azila, iskanju družine ter stanju o izvorni državi. (Načela dobre prakse, 2004: 10) Meni osebno se zdi, da je bilo mnogo pravic kršenih tudi zaradi ocenjevanja starosti mladoletnika, še posebej zaradi sporne in neetične prakse, s katero se je starost ugotavljalo. Starost bi bilo potrebo ocenjevati na bolj primeren način ali se temu v procesu sploh popolnoma odpovedati. Tudi gibanje mladoletnikov se ne bi smelo omejevati, še posebej ne na način v praksi v institucijah kot sta Center za tujce in Azilni dom. Pomembna se mi zdi ugotovitev, da je kršena tudi pravica mladoletnikov, da bi imeli eno pomembno osebo. V postopku namestitve se mladoletnikom namreč večkrat zamenja ključna oseba, vse od zakonitega zastopnika do skrbnika. Potrebno bi bilo narediti tako ureditev, da bi mladoletnika v procesu spremljala ena ključna oseba, ki se ne bi zamenjala.

Iz prakse drugih držav, tudi Nemčije je razvidno, da je obravnava mladoletnikov, ki so mlajši od 15 let drugačna od obravnave mladoletnikov, ki so starejši od 15 let. Ta praksa je prišla tudi k nam, saj se razlika v obravnavi že pozna. Razlika se pozna v šolstvu, kar je

smiselno, saj starejših mladoletnikov ne morejo vključiti v osnovnošolske programe. Smiselno je tudi, da so nameščeni v različne namestitve, saj imajo različne potrebe. Ni pa smiselno, da se sama razlika pozna tudi v procesih pridobivanja mednarodne zaščite, ker, kot so to povedali v raziskavi, so se jim mlajši otroci bolj zasmilili.

Tudi to, da se obravnava mladoletnikov brez spremstva razlikuje od obravnave mladoletnikov večinskega prebivalstva je do neke mere smiselno, saj imajo drugačne potrebe in izkušnje. Strinjam pa se z mnenjem skrbnice, ki je povedala, da so to v bistvu le otroci in niso bistveno drugačni od ostalih otrok. Mladoletnik brez spremstva pa je povedal, da se mu dogaja, da ljudje buljijo vanj in ima občutek, da marsikomu ni všeč, da so nameščeni tukaj.

Mnenje strokovnih delavcev o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva je zelo različno, najverjetneje zato, ker so tudi svoje delo opravljali na različnih točkah procesa namestitve mladoletnika brez spremstva. Nekateri so tako menili, da je proces ustrezen, nekateri pa, da sistem ni v redu. Strinjali so se o nekaj stvareh, o tem, da je proces zbežan in smernice za delo z mladoletniki brez spremstva nejasne. Proces se jim je zdel tudi preveč formalen, hladen in brezoseben.

Veliko vlogo v procesu namestitve imajo zakoniti zastopniki. Zanimivo se mi je zdelo, da so se skoraj vsi intervjuvanci strinjali, da je nivo zastopanja mladoletnika brez spremstva močno odvisen od zakonitega zastopnika. Nekateri delajo dobro, spet drugi so bili konfliktni. Institut zakonitega zastopništva bi bilo tako zagotovo potrebno izboljšati. Predlog je podala zakonita zastopnica sama, ki je predlagala, da bi se uvedlo zakonito zastopništvo kot poklic, ki bi potem omogočal, da bi bilo delo kvalitetno opravljeno. Ureditev, kot jo poznamo sedaj, zakonitim zastopnikom namreč tega ne omogoča in če želijo delo opravljati kvalitetno, opravijo veliko dela neformalno in prostovoljno. Tudi sistem skrbništva bi potreboval nekaj izboljšav, saj je tudi tukaj veliko odvisno od angažiranosti vsakega skrbnika posebej. Skrbnica, ki je sodelovala v raziskavi, je bila sicer zavzeta za svoje delo in je delovala v korist posameznika, toda to je odvisno od nje kot osebe. Tudi sama je povedala, da v resnici ni točno vedela, kaj bodo njene naloge in obveznosti.

V načelih dobre prakse (2004: 16) pa do točno zapisane odgovornosti skrbnika. Njihova primarna odgovornost je predvsem to, da skrbijo, da so vse sprejete odločitve v otrokovo največjo korist.

Cilj moje raziskave je bilo opisati proces namestitve mladoletnika brez spremstva, kar mi je s pomočjo intervjujev s strokovnimi delavci na različnih točkah procesa tudi uspelo. Želela sem tudi pridobiti mnenje o procesu namestitve, negativnih in pozitivnih platih ureditve. Prav tako sem skušala preveriti koliko se načela dobre prakse in določila v konvencijah o otrokovih pravicah uresničujejo v procesu namestitve v Sloveniji. Preko intervjujev menim, da sem cilje svoje raziskave dosegla. Omejitev moje raziskave je v tem, da je bil moj vzorec premajhen. Predvsem bi bila raziskava bolj posplošena, če bi v vzorec lahko zajela več mladoletnikov brez spremstva, različnih starosti in v različnih namestitvah. Prav tako pa je bilo težko opravljati raziskavo na tem področju, saj strokovni delavci niso bili pripravljeni odgovarjati na vprašanja. Zaradi kritik o njihovem delu so postali zelo zaprti in niso pripravljeni sodelovati v raziskavah. Skrbniki so tudi zelo zaščitniški do mladoletnikov brez spremstva, marsikomu se zdi, da jih vedno hodijo nekaj spraševati, ter težko privolijo v opravljanje raziskav. Moja raziskava je tako res le poskus opisa procesa namestitve mladoletnika brez spremstva in mnenje o njem s strani strokovnih delavcev zaposlenih na različnih točkah procesa, z dodano perspektivo mladoletnika brez spremstva.

6 SKLEPI

- Proces namestitve se ne razlikuje bistveno od procesa, kot je zapisan v zakonodaji. Največ razlik se je pokazalo v času begunske krize, ko je v Slovenijo prišlo večje število mladoletnikov brez spremstva, tudi mlajših mladoletnikov. Proces namestitve, ki je do takrat deloval, je odpovedal in potrebno je bilo najti druge možnosti, kot so krizni centri za mlade in dijaški domovi.
- Strokovni delavci proces namestitve doživljajo kot preveč formalnega, ne zdi se jim, da sistem dobro funkcionira. Nekaj strokovnih delavcev je menilo, da je pri nas za mladoletnike brez spremstva dobro poskrbljeno. Tudi mladoletnik brez spremstva je povedal, da se mu zdi, da je bilo zanj vse dobro poskrbljeno.
- V času begunske krize je bil proces namestitve predvsem zbežan, nihče ni prav točno vedel kaj mora kdo narediti. Strokovnim delavcem se je zdelo, da ne dobivajo dovolj podpore s strani države. Pokazala se je nepripravljenost države na prihod mladoletnikov brez spremstva. Kljub govoru o nevarnostih trgovine z ljudmi, je država pričakovala odhod mladoletnikov v druge države. Veliko mladoletnikov se je odločilo oditi iz institucij in Slovenije drugam.
- Negativne plati procesa namestitve so predvsem problematičnost obstoječih namestitev, kot so Center za tujce, Azilni dom, krizni centri za mlade, ki niso primerne za namestitev mladoletnikov brez spremstva. Prav tako je negativno, da se mladoletnikov ne obravnava najprej kot otroke in šele nato kot prosilce za azil in da jih večina dobi le status subsidiarne zaščite za obdobje mladostnosti. Izpostavljene pa so bile tudi slabe prakse drugih evropskih držav.
- Strokovni delavci so kot pozitivne plati procesa namestitve izpostavili delovanje nevladnih organizacij, sklep o namestitvi v dijaške domove in uvajanje inštituta zakonitega zastopništva. Omenjena sta bila tudi dva primera dobre prakse, primera dveh mladoletnikov, ki sta v Sloveniji našla uspeh.
- Obravnava starejših mladoletnikov od mlajših mladoletnikov brez spremstva se razlikuje pri vključevanju v šolske programe. Mlajši so vključeni v osnovnošolske programe, starejši pa v tečaje opismenjevanja. Prav tako so bili mlajši mladoletniki nameščeni v namestitve, kjer so imeli več podpore, pomoči in varnosti. Mladoletnik brez spremstva in tudi nekaj strokovnih delavcev je povedalo, da se jim je zdelo

obravnavo starejših mladoletnikov bolj stroga v primerjavi z obravnavo mlajših mladoletnikov.

- Mnenje o zadovoljevanju potreb mladoletnikov brez spremstva je bilo zelo deljeno. Nekateri strokovni delavci so menili, da so zadovoljene vse potrebe, ki jih lahko zadovoljijo, ne da bi s tem ogrožali varnost otrok ali kršili pravila. Potrebe, ki jih ni bilo mogoče zadovoljiti, so bile potrebe po povezanosti s starši, stikih s starši. Nekateri strokovni delavci pa so menili, da razen osnovnih potreb za njihove potrebe sploh ni bilo poskrbljeno. Mladoletnik brez spremstva je povedal, da je poskrbljeno za vse njegove potrebe.
- Integracija mladoletnikov v skupnost poteka v okviru šolanja in pri neformalnem druženju s sošolci v okviru športnih klubov, krožkov. Lokalne skupnosti so jih lepo sprejele, k integraciji pa zelo pripomorejo tudi projekti nevladnih organizacij.
- Mladoletniki imajo možnosti ohraniti stik s svojim etničnim in kulturnim ozadjem. Za to je poskrbljeno preko medsebojnih pogovorov ali pogovorov s prevajalcem v maternem jeziku. Mladoletniki brez spremstva imajo možnost opravljati vse verske običaje, praznovati praznike po lastnih običajih, ponekod imajo tudi možnost prilagojenega jedilnika.
- Dostop do šolstva je primerno urejen in ni večjih težav z vključevanjem mladoletnikov brez spremstva v šolske programe. Edina težava na tem področju so pretežki šolski programi za mladoletnike brez spremstva.
- Dobro urejen je tudi dostop do zdravstvene oskrbe. Potrebna je le pazljivost pri izbiri zdravnika, saj je najbolje, da je za fante na voljo moški zdravnik in za deklice zdravnica. Potrebno pa bi bilo bolje urediti dostop do psihosocialne pomoči.
- Pomemben je mejnik polnoletnosti, ki za seboj potegne vrsto posledic. Potrebno bi bilo razmisliti o prilagojeni namestitvi za mladostnike, ki dopolnijo 18 let. Namestitev bi jim pomagala pri osamosvojitvi in pripravi na samostojno življenje v Sloveniji.
- Nekateri sodelujoči v raziskavi so menili, da je bilo zadoščeno vsaj osnovnim pravicam mladoletnikov brez spremstva. Opisali pa so nekaj pravic, ki so bile kršene. Predvsem pravica do hitrih postopkov za mladoletnike brez spremstva. Pravica do informiranosti v postopkih je bila tudi kršena. Prav tako je bilo neetično opravljeno ocenjevanje starosti mladoletnikov brez spremstva. Kršena je bila tudi pravica do spremstva ene pomembne osebe.

7 PREDLOGI

- Potrebno bi bilo urediti različne možnosti namestitve za mladoletnike brez spremstva. Vsak mladoletnik ima namreč specifične potrebe in edinstvene izkušnje, zato bi morali imeti vsaj nekaj namestitev, med katerimi bi lahko izbirali. Poleg že obstoječih namestitev bi bilo smiselno razmisliti še o stanovanjskih skupinah in rejniških družinah.
- Smiselno bi bilo mladoletnikom brez spremstva ponuditi možnost stanovanjske skupine tudi po tem, ko dopolnijo 18 let. Stanovanjska skupina bi bila namenjena pripravam na samostojno življenje.
- Skupine mladoletnikov brez spremstva v namestitvah bi morale biti manjše, da bi bila integracija v skupnost boljša in bi se mladoletniki lažje naučili tudi slovenskega jezika.
- Urediti je treba dostop do psihosocialne pomoči, ki je trenutno na voljo le tistim, ki imajo največ posledic. Morala pa biti na voljo vsem mladoletnikom brez spremstva.
- Dobro bi bilo mladoletnike brez spremstva še bolje pripraviti na šolske programe ali pa jim nuditi več učne pomoči, da bi se v njih bolje odrezali. S tem se jim tudi povečajo možnosti vpisa v srednjo šolo.
- Kvaliteta dela zakonitega zastopnika je preveč odvisna od posameznika, ki to delo opravlja. Zato bi bilo potrebno institut zakonitega zastopništva izboljšati. Tudi delo skrbnika je odvisno od posameznika, ki to vlogo prevzame.
- Predlagam tudi dodatna usposabljanja za delo z mladoletniki brez spremstva, ki bi morala biti na voljo vsem strokovnim delavcem, ki svoje delo opravljajo na tem področju. Dodatna usposabljanja bi morala biti na voljo tudi za zakonite zastopnike in skrbnike.
- Potrebna je izboljšava na področju instituta zakonitega zastopništva in skrbništva. Kvaliteta njihovega dela je preveč odvisna od vsakega posameznika, potrebno je njihovo delo izenačiti.
- Predlog zakonite zastopnice, da bi se uvedlo zakonito zastopništvo kot poklic se mi zdi smiselno. Na ta način bi bilo lahko njihovo delo bolj nadzorovano, lahko pa bi ga tudi bolj kvalitetno opravljali.

8 SEZNAM VIROV

Balibar, E. (2015), Evropa in begunci: demografska rešitev. *Časopis za kritiko znanosti*, 43, 262.

Broekaert, E., Zorn, J., Derluyn, I. (2005), Otroci in mladostniki brez spremstva v Belgiji. *Revija Socialno delo*, 44, 4/5.

Bučar – Ručman, A. (2014), Migracije in kriminaliteta: pogled čez meje stereotipov in predsodkov. Ljubljana: Založba ZRS SAZU.

Dobovičnik, V. D. (2005), *Prosilci za azil in begunci v Sloveniji*. Ljubljana: Konzorcij Živa.

Gatrell, P. (2015), *The Making of the Modern Refugee*. New York: Oxford University Press.

Gole Ašanin, S., Blomquist, Y., Plunet, C. (2003), *Otroci brez spremstva*. Ljubljana: Urad za priseljevanje in begunce.

Gornik, B. (2009), Mladoletni migranti brez spremstva in njihove pravice v slovenskem azilnem in migracijskem sistemu. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja*, št. 60.

Huegler, N. (2005), Care and Support for Young Separated Refugees aged 16 and 17 in Germany and the United Kingdom. Birmingham: British Association of Social Work, Venture Press.

Humphries, B. (2005), Kako podpreti prosilce in prosilke za azil: praksa in etična vprašanja za strokovnjake v socialnem varstvu in zdravstvu v Evropi. *Revija Socialno delo*, 44, 4/5.

Jastran, K., Achiran, M. (2001), Zaščita beguncev: Vodič po mednarodnem begunskem pravu. Ljubljana: predstavništvo UNCHR v Sloveniji.

Kohli, R., Mitchell, F. (2007), Working with unaccompanied asylum seeking children: issues for policy and practice. New York: Palgrave Macmillan.

- Kozinc, N. (2015), Dehumanizacija za rezalno žico. *Časopis za kritiko znanosti*, 43, 262.
- Kurnik, A. (2015), "Hvala, ker odpirate Evropo". *Časopis za kritiko znanosti*, 43, 262.
- Lamb, I. (2005), Unaccompanied Migrant Children: what they think. Torremolinos, Malaga: Regional Conference on "Migration of unaccompanied minors: acting in the best interests of the child."
- Leskošek, V. (2005), Globalne neenakosti. *Revija Socialno delo*, 44, 4/5.
- Medica, K., Lukič, G. (2011), *Migrantski circulus vitiosus*. Koper: Univerza na Primorskem.
- Mesec, B. (2009), Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- UNCHR (2004), *Načela dobre prakse: program za otroke brez spremstva v Evropi*. Ljubljana: Slovenska filantropija: UNCHR representation in Slovenia.
- Pajnik, M., Lesjak – Tušek, P., Gregorčič, M. (2001), *Prebežniki, kdo ste?* Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
- Pajnik, M., Zavratnik Zimic, S. (2003), *Migracija – globalizacija – Evropska unija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Rakočevič, S., Debelak, S. (1999), *Predpisi o tujcih in azili s komentarjem Slobodana Rakočeviča*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Ruxton, S. (2003), Separated Children and EU Asylum and Immigration Policy. Copenhagen: Save the Children.
- Uzelac, M., Zlatar, F. (2009), Strategija ravnanja z otroki brez spremstva v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Slovenska filantropija.
- Uzelac, M. (2009), Politike sprejema, vračanja in integracije ter število mladoletnikov brez spremstva v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Slovenska filantropija.
- Videmšek, P. (2008), Krepitev moči kot temeljno orodje socialnega dela. *Revija Socialno delo*, 47, 3/6.

Zaviršek, D., Zorn, J., Videmšek, P. (2002), Inovativne metode v socialnem delu: opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje. Ljubljana: Študentska založba.

Zorn, J. (2003), Antirasistična perspektiva v socialnem delu: kako prepoznati rasizem v vsakdanjem življenju in kulturna kompetentnost služb. *Revija Socialno delo*, 42, 4/5.

Zorn, J. (2005), Strategije izključevanja begunk, beguncev oziroma prosilcev za azil in oseb brez statusa. *Revija Socialno delo*, 44, 4/5.

PRAVNI VIRI

Zakon o mednarodni zaščiti. (2016), Ur. l. RS 16/17 (ZMZ – 1). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7103> (15.6.2017)

Zakon o tujcih. (2011), Ur. l. RS 16/17 (Ztuj – 2). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5761> (15.6.2017)

Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb. (2005), Ur. l. RS 16/17 (ZZZRO). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4176> (15.6.2017)

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. (1976), Ur.l. RS 69/04 (ZZZDR). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO40> (15.6.2017)

9 PRILOGE

9.1 PRILOGA 1: VODILO ZA INTERVJU

VODILO ZA INTERVJU S STROKOVNIMI DELAVCI

1. TEMA: Potek postopka sprejema in namestitve mladoletnika brez spremstva.
 - Kako poteka postopek? Katere so sodelujoče ustanove in strokovnjaki?
 - Kakšno je bilo vaše delo v postopku?
 - Kako ste doživeli postopek namestitve mladoletnikov brez spremstva? (enostaven, kompliciran, predolg, nepravičen,...)
 - Kakšna je bila obravnava mladoletnikov brez spremstva, ki so bili starejši? Se je kaj razlikovala od obravnave mlajših mladoletnikov? V čem se postopka razlikujeta, če se?
 - Kaj se zgodi z mladoletnikom, ki napolni 18 let?
2. TEMA: Pozitivne plati slovenske ureditve.
 - Kaj ste v procesu namestitve v Sloveniji doživeli kot dobro?
 - Kaj bi izpostavili kot dobro prakso?
 - Kaj se vam zdi, da se je v času "begunske krize" izkazalo kot uspešno?
3. TEMA: Negativne plati slovenske ureditve.
 - Kaj ste v procesu namestitve mladoletnikov doživeli kot slabo?
 - Kaj se vam zdi, da je v Sloveniji v času "begunske krize" spodletelo?
4. TEMA: Potrebe mladoletnikov brez spremstva.
 - Se vam zdi, da so bile potrebe mladoletnikov brez spremstva zadovoljene? Na podlagi česa to sklepate? Za katere potrebe je bilo dobro poskrbljeno, za katere slabše?
 - Kako se vam zdi, da je bil urejen dostop mladoletnikov do šolanja?
 - Kako se vam zdi, da je bil urejen dostop mladoletnikov do zdravstvene oskrbe?
 - Kako se vam zdi, da je poskrbljeno za integracijo mladoletnikov v skupnost?
 - Kako je bilo poskrbljeno za mladostnikovo ohranjanje stikov s svojim etničnim in kulturnim ozadjem, vključno z maternim jezikom?
5. TEMA: Upoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah in načel dobre prakse.
 - Ste kdaj doživeli, da so bile pravice otrok brez spremstva kršene? Katere pravice?
 - Ste kdaj doživeli, da so bili otroci brez spremstva obravnavani drugače, ker so bili tujci? Kdaj, kako se je to kazalo? Kdo jih je obravnaval drugače?
 - Kako bi rekli, da so bili otroci brez spremstva zastopani?
 - Kako bi rekli, da je bilo na splošno poskrbljeno za mladoletnike brez spremstva?

VODILO ZA INTERVJU Z MLADOLETNIMI TUJCI BREZ SPREMSTVA

1. TEMA: Potek postopka sprejema in namestitve mladoletnika brez spremstva
 - Kako je potekal postopek tvoje namestitve, odkar si prišel v Slovenijo in do sedaj? Kaj se je dogajalo, kdo je delal s tabo, kakšne informacije si dobil?
 - Kakšen se ti je zdel proces namestitve? (enostaven, kompliciran, predolg...) Kako se je to kazalo? Kaj si ob tem doživljal?
 - Se ti je zdelo, da te obravnavajo kaj drugače, ker si starejši/mlajši? Na kakšen način se je to kazalo? Kaj si ob tem doživljal?

2. TEMA: Pozitivne plati slovenske ureditve.
 - Kaj bi v procesu namestitve v Sloveniji izpostavil kot dobro?
 - Ti je bilo kaj še posebej všeč?

- TEMA: Negativne plati slovenske ureditve.
 - Kaj bi v procesu namestitve v Sloveniji izpostavil, da ni bilo dobro?

3. TEMA: Potrebe mladoletnikov brez spremstva.
 - Se ti zdi, da so bile vse tvoje potrebe zadovoljene? Katere potrebe da in katere ne?
 - Kako je urejeno tvoje obiskovanje šole?
 - Kako je urejena možnost obiska zdravnika?
 - Kako se srečuješ z vrstniki? Kaj delate skupaj?
 - Kako lahko uporabljaš svoj materin jezik? Kdo se pogovarja s tabo?
 - Kako se ti zdi, da si ohranil stik z navadami, ki si jih imel v državi, kjer si bival prej?

4. TEMA: Upoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah in načel dobre prakse.
 - Si kdaj doživel, da so se v procesu do tebe nesramno vedli/bili neprijazni? Kaj se je takrat zgodilo? Kdo je bil neprijazen, nesramen?
 - Se ti je kdaj zdelo, da te obravnavajo drugače, ker si tujec? Kdaj? Kaj se je zgodilo?
 - Kako si zadovoljen s svojo skrbnico? Kako si zadovoljen z zakonito zastopnico?
 - Kako si zadovoljen s krajem, kjer bivaš?
 - Kako bi na splošno rekel, da je v Sloveniji poskrbljeno zate in druge mladostnike brez spremstva?

9.2 ODPRTO KODIRANJE

Št. izjave	Pripis	Pojem	Kategorija
A1	...kamor se ti otroci nastanijo je izredno pomembno, ker jim da neko strukturo, vrne jim neko normalnost, če je usklajena z njihovimi potrebami.	Nastanitev nudi strukturo	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
A2	V Sloveniji je to kar velik manko, je to neko področje, kjer je potrebno še veliko narediti.	Neurejeno področje v Sloveniji	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A3	Če pogledamo kaj se z otrokom oz. mladostnikom naredi, ko je recimo zajet na meji ali na ozemlju RS. Najprej ga obravnava policija, običajno na policijski postaji, kakšni gredo takoj v postopke vračanja v sosednjo državo, na podlagi meddržavnih sporazumov ali Zakona o meji in ne pride do tega, da bi bili otroci pri nas nameščeni. To je že samo po sebi problematično.	Zajetje mladoletnika Vračanje mladoletnika	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
A4	Če pa se otrok ne vrača in se jih ne obravnava na ta način, potem pa jih nastanijo v Center za tujce, ki je izredno problematična institucija, saj gre za policijsko institucijo zaprtega tipa, kjer je osebam omejeno gibanje in smatramo, da je neprimerna ne le za otroke in druge ranljive skupine, temveč za vse.	Problematičnost Centra za tujce	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A5	V primeru, da otrok oz. mladostnik zaprosi za mednarodno zaščito že na policijski postaji bi načeloma morali otroka takoj odpeljati v azilni dom.	Zaprositev za mednarodno zaščito	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
A6	V Sloveniji je azilni dom na Viču, kjer je poseben oddelek, ki mu rečejo oddelek za mladoletnike brez spremstva.	Poseben oddelek za mladoletnike	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
A7	Tudi azilni dom smatramo kot neprimerno inštitucijo, ker ni v skladu s potrebami otrok. Gre za inštitucijo ministrstva za notranje zadeve, kjer so nastanjeni tudi drugi prosilci za azil.	Problematičnost azilnega doma	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A8	Ne nudi se 24urna psihosocialna podpora, to kar smatramo, da bi se morala osebi v njihovem položaju nuditi.	Problematičnost azilnega doma	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A9	V času povečanega števila prihoda beguncev v Slovenijo, se je povečalo tudi število prihodov mladoletnikov brez spremstva.	Prihod večjega števila mladoletnikov brez spremstva	Čas begunske krize
A10	Meni je težko povedati, če je država že kaj prek razmišljala o tem, sicer jaz delam na tem področju že od leta 2004 in že od takrat državo opozarjamo, da je treba nekaj narediti na tem področju.	Nepripravljenost države na prihod mladoletnikov brez spremstva	Čas begunske krize
A11	V tistem času so v Slovenijo začeli namreč prihajati tudi manjši otroci, torej v preteklosti je imela Slovenija izkušnje z otroci, ki so bili stari 15 ali več.	Prihod mlajših otrok brez spremstva	Čas begunske krize
A12	Slovenija se je takrat soočila s situacijo, kam namestiti otroke, ki so stari tudi 10 in 11 let.	Nepripravljenost države na prihod mladoletnikov brez	Čas begunske krize

		spremnstva	
A13	Država je priznala, da v azilni dom se jih absolutno ne more namestiti in so jih začeli nameščati tudi v krizne centre.	Nameščanje v krizne centre	Proces namestitve mladoletnikov brez spremlstva
A14	Krizni centri, po naših informacijah so bili postavljeni ob dejstvo, da bodo otroke tja namestili. Na to so se različno odzvali, nekateri so to lažje sprejeli, nekateri pač težje.	Nepripravljenost kriznih centrov	Čas begunske krize
A15	Koliko je za razumeti krizne centre, če upoštevamo tudi to, da je država premalo naredila za to, da bi kriznim centrom dala neke smernice oz. da bi strokovne delavce, ki delajo v kriznih centrih usposobila za obravnavo te posebne skupine.	Premalo podpore s strani države	Čas begunske krize
A16	V tisti situaciji je država naredila tisto, kar je pač lahko, to pa je bilo absolutno premalo.	Nepripravljenost države	Čas begunske krize
A17	Krizni centri že v startu niso primerna inštitucija za nastanjanje teh otrok, ker so pač namenjeni drugi populaciji otrok, zato je bilo to po eni strani že v startu nezdružljivo.	Problematičnost kriznih centrov	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremlstva
A18	Po mojem mnenju pa je bilo zelo dobrodošlo, da je ta opcija nastanjanja teh otrok v krizne centre v tistem obdobju sploh obstajala, ker ne vem kam drugam bi jih lahko država takrat sploh nastanjala, glede na starost otrok.	Namestitev v krizne centre za mlade	Proces namestitve mladoletnikov brez spremlstva
A19	Potem pa je država naredila korak naprej, v smislu, da je potrdila sklep, lani poleti, da se otroke in mladoletnike brez spremlstva lahko nastanja v dva dijaška doma, izbrana sta bila dijaški dom v Novi Gorici in v Postojni.	Sklep o nastanitvi v dijaških domovih	Proces namestitve mladoletnikov brez spremlstva
A20	neke vrste pilotni projekt, ki se izteka letos julija in v tem obdobju naj bi se ugotovilo, preko neke evalvacije, ki se zdaj dela, če je to primerna nastanitev za to skupino otrok. Preko tega pa se bo potem, upam da, odločalo o sistemski rešitvi.	Potreba po sistemski rešitvi	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremlstva
A21	V Postojni so nameščeni otroci mlajši od 15 let, v Novi Gorici starejši od 15 let.	Namestitev v dijaške domove	Proces namestitve mladoletnikov brez spremlstva
A22	Res pa je, da je ta skupina sedaj kar številčna in glede na kapacitete teh dijaških domov, je kar velika skupina še vedno nameščena v azilnem domu. Bilo je v preteklosti rečeno, da če bodo kapacitete teh dveh dijaških domov premajhne, se bo razmišljalo še o tretjem dijaškem domu, ampak ne znam ti odgovoriti zakaj se zares o tem še ne razmišlja.	Namestitev v dijaške domove	Proces namestitve mladoletnikov brez spremlstva
A23	če pa že govorimo o idealnem bi bilo najboljše, da bi država zagotovila različne možnosti namestitve.	Potreba po različnih možnostih nastanitve	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremlstva
A24	otroka nastani v stanovanjsko skupino, ker na primer zdaj v dijaških domovih, to sicer ni stanovanjska skupina, bi bilo pa super, če bi bila taka ureditev.	Potreba po stanovanjskih skupinah	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremlstva
A25	Pričakovati, da se bodo držali okvira dijaškega doma je malo težko pričakovati.	Problematičnost dijaškega doma	Negativne plati namestitve

			mladoletnikov brez spremstva
A26	Če gre za mlajšo situacijo, kot je v Postojni, rabijo otroci več intenzivne psihosocialne podpore, kot na primer drugi dijaki, ker ostajajo tam čez vikend, ker nimajo staršev.	Premalo podpore za mlajše otroke	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A27	Torej da se dejansko preko strukture, ki jo dijaški dom ali stanovanjska skupina nudi, lahko dela z njimi in pomoč pri integraciji, da se otroku pomaga na poti osamosvajanja, da bo nekega dne, ko bo samostojno zaživel izven namestitve, da bo lahko čimbolj normalno funkcioniral.	Pomoč pri integraciji in samostojnosti	Proces namestitve mladoletnikov brez spremstva
A28	Pri starejših mladostnikih pa se dogaja, da je ta struktura dijaškega doma pri nekaterih fantih lahko že kar preveč toga. Gre za fante, ki se že tako zreli in samostojni, nekateri imajo že take zgodbe za sabo in so zase skrbeli zase že od zgodnjih letih, pričeli z delom že pri 8 letih, bili že dolgo časa samostojni, navajeni samostojno odločati o svojem življenju.	Problematičnost dijaških domov	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A29	Če jih postaviš v nek dijaški dom, kjer so pravila tako toga in ni neke fleksibilnosti, je potem lahko zelo težko.	Problematičnost dijaških domov	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A30	Zato sem razmišljala, da bi bil najboljši nek diapozon različnih rešitev, če bi obstajale in potem se glede na situacijo vsakega otroka in mladostnika odločalo, kje bi bilo najboljše zanj, da se ga namesti.	Potreba po različnih možnostih	Predlogi za boljšo ureditev
A31	rejniška družina, ki more biti recimo usposobljena, ki se zagotavlja za otroka za katerega se ugotovi, da potrebuje to neko družinsko okolje in tovrstno podporo.	Usposobljene rejniške družine	Predlogi za boljšo ureditev
A32	Potem so lahko stanovanjske skupine, znotraj dijaškega doma ali pa zunaj dijaškega doma funkcionirajo.	Možnost stanovanjskih skupin	Predlogi za boljšo ureditev
A33	kakšne, ki bi nudile bolj samostojno nastanitev.	Možnost stanovanjskih skupin	Predlogi za boljšo ureditev
A34	Za njih imeti drugačna pravila, kot za ostale dijake pač ni prav.	Namestitve v dijaške domove	Proces namestitve mladoletnikov brez spremstva
A35	Za te starejše mladostnike ugotavljajo, da dijaški dom za njih ni primerna nastanitev. Za njih bi bila bolj primerna kakšna stanovanjska skupine, kjer bi bilo več poudarka na njihovi samostojnosti, da o več stvareh lahko sami odločajo, da si lahko sami kuhajo.	Možnost stanovanjskih skupin	Predlogi za boljšo ureditev
A36	To je zelo pomembno za 17, 18 letnika, ki pridobi mednarodno zaščito, tudi ta projekt se zaključi, sklep namreč govori o tem, da nekdo, ki napolni 18 let je v dijaškem domu lahko do konca šolskega leta, potem pa ne več. Prej ali slej bodo fantje soočeni s situacijo, da bodo šli živeti na svoje, v neke privatne nastanitve.	Prenehanje z bivanjem v dijaškem domu ob polnoletnosti	Mejnik polnoletnosti
A37	Razmišljali smo o nastanitvah po polnoletnosti, ki bi bile tudi v obliki stanovanjskih skupin, pravila bi se sicer še	Možnost stanovanjskih	Predlogi za boljšo ureditev

	bolj razrahljala, v smislu samostojnosti in odločanja, še vseeno pa bi dobili podporo, ki bi jo potrebovali.	skupin	
A38	Težko je reči, da bi bila ena namestitvev primerna za vse, ker se tudi oni med seboj razlikujejo, imajo drugačne potrebe, želje.	Potreba po različnih možnostih	Predlogi za boljšo ureditev
A39	Recimo ta sklep (o namestitvi v dijaške domove), glede na to kakšna je bila situacija prej, lahko rečemo da je to potem vsaj poskus koraka v pozitivno smer.	Sklep o namestitvi dijaške domove	Proces namestitve mladoletnikov brez spremstva
A40	Korak naprej v preteklosti je bila sprememba na področju zakonitega zastopništva. V preteklosti je le slovenska filantropija izvajala skrbništvo oz. zakonito zastopništvo, potem pa smo rekli, da ne zmoremo več.	Uvajanje inštituta zakonitega zastopništva	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A41	Potem pa se je razvil ta institut zakonitega zastopništva, ki po Zakonu o mednarodni zaščiti zahteva, da more biti oseba za to usposobljena in je za to potem tudi nekaj plačana. Sicer to je korak naprej ampak hkrati pa še vedno obstaja nek manko.	Uvajanje inštituta zakonitega zastopništva	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A42	Se mi zdi, da to so neki poskusi ampak hkrati to ni dovolj.	Neurejeno področje v Sloveniji	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A43	Dobra praksa se mi zdi, da je precej odvisna od tega, kaj se razvije v situaciji, ko se mladoletnik znajde v Sloveniji.	Neurejeno področje v Sloveniji	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A44	Izpostavim lahko en primer mladoletnika, ki je dobil status subsidiarne zaščite, ki smo jo tudi podaljšali. Hodil je v osnovno in srednjo šolo v šolo za odrasle Cene Štupar. Sicer to je bil kar problem narediti, ampak on je imel močno željo iti v srednjo šolo in jo je tudi dokončal. Nato se je vpisal tudi na faks, kar je do sedaj bil edini, ki je to storil. Sedaj pridno študira in je tudi dobil državljanstvo.	Mladoletnik, ki je diplomiral in pridobil državljanstvo	Primeri dobre prakse
A45	Problem obravnave teh otrok pri nas je predvsem to, da se jih ne obravnava kot otroke. Primarno se jih obravnava glede na status. Urejen status ali neurejen status.	Otroke se obravnava le glede na status	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A46	Država še vedno ni vzpostavila nekega sistema, da bi otroke brez spremstva namestila v druge institucije, še vedno je center za tujce ta prehodna točka, ki se nam zdi izredno problematična.	Problematičnost centra za tujce	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A47	Ti postopki so lahko tudi zelo dolgi, kar je izredno travmatično za nekatere otroke.	Dolgotrajni postopki pridobivanja mednarodne zaščite	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A48	Potem težava je tudi sama zaščite, večina otrok dobiva subsidiarno zaščito, ki je zelo omejena. V preteklosti se je to dodeljevalo za tri leta, sedaj večinoma, če so stari 16, 17 let, se to dodeli za obdobje mladoletnosti, oz. skoraj vedno se sedaj daje za obdobje mladoletnosti.	Omejenost subsidiarne zaščitenega Dodeljevanje subsidiarne zaščite za obdobje mladoletnosti	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva

A49	V bistvu se to naredi brez, da bi se sploh poglobljali v to, kakšni so razlogi, da mladoletnik potrebuje zaščito, v bistvu to dobijo, ker so pač mladoletni.	Dodeljevanje subsidiarne zaščite le zato ker so mladoletni	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A50	V preteklosti je Slovenija poznala humanitarni azil, sedaj ga že nekaj časa ni več, saj ga je z novim zakonom nadomestila subsidiarna zaščita, ki je ožja.	Omejenost subsidiarne zaščite	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A51	Področje skrbništva je absolutno neurejeno.	Neurejeno področje skrbništva	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A52	Otrok, ki zaprosi za mednarodno zaščito, potem če v času, ko je še vedno v postopku napolni 18 let, je to situacija, ko iz obravnave kot mladoletne osebe preide v obravnavo, kot odrasle osebe in se mu lahko zmanjša možnost za pridobitev statusa.	Prehod iz obravnave kot mladoletne osebe v obravnavo kot odrasle osebe	Mejnik polnoletnosti
A53	Tisti, ki dobijo negativen odgovor se lahko tudi odločijo zapustiti Slovenijo in to je zelo pereč problem, pa ne samo pri nas, v vseh evropskih državah, saj v resnici sploh ne vemo kam grejo.	Nevarnost trgovine z ljudmi	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A54	Lani je Europol objavil neko statistiko, da je 100 000 otrok brez spremstva izginilo iz institucij. To je za njih zelo nevarno, tako lahko postanejo žrtve raznih izsiljevanj, žrtve kriminalnih združb in trgovcev z ljudmi.	Nevarnost trgovine z ljudmi	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A55	Za tiste, ki pa imajo zaščito in potem dopolnijo 18 let pa je prva stvar, ki se zgodi, da ostanejo brez zakonitega zastopnika. Nekateri skrbniki in zakoniti zastopniki še vedno podpirajo otroka tudi po 18 letu, nekateri pa tega ne želijo več in z njimi niso več v stiku.	Prenehanje inštituta zakonitega zastopništva	Mejnik polnoletnosti
A56	V azilnem domu je to do sedaj tako potekalo, da so ga samo prestavili na drug oddelek za odrasle.	Premik na oddelek za odrasle	Mejnik polnoletnosti
A57	V dijaških domovih, če bo taka nastanitev še ostala, je pa to tudi pomemben mejnik potem. Ker tam potem lahko ostane le še do konca šolskega leta, potem pa se more preseliti.	Prenehanje z bivanjem v dijaškem domu ob polnoletnosti	Mejnik polnoletnosti
A58	Prej, ko ni bilo dijaških domov, so mladoletniki, ki so dobili status, takrat so se morali izseliti iz azilnega doma in so bili nastanjeni v integracijski hiši v Mostah. To je bilo neko obdobje, ko je bila skupina, skoraj 10 mladoletnikov, so bili sami nastanjeni v hiši.	Namestitve v integracijsko hišo	Mejnik polnoletnosti
A59	Integracija dejansko ne pomeni, da nekoga naučiš slovenskega jezika in ga prisiliš v to, ampak to pomeni, da osebi ne glede na izkušnje iz preteklosti, ki so lahko zelo hude, izkušnje vojne, smrti staršev, to so izkušnje, ki so lahko zelo travmatične.	Negativne izkušnje z integracijo	Integracija mladoletnikov v skupnost
A60	Integracija pomeni, da ti otrokom s programi pomoči in podpore pomagaš iti preko tega, da lahko normalno funkcionirajo v družbi. Ker če ti osebi, ki se v sebi ruši in ima travmatično izkušnjo, ki jo drži v krču in jo ti v bistvu siliš, da se uči slovenskega jezika, hkrati pa nima te koncentracije in jim ne nudiš podpore, to zagotovo ni prava pot.	Negativne izkušnje z integracijo	Integracija mladoletnikov v skupnost

A61	V Sloveniji nimamo nekega absolutno prijaznega sistema.	Neurejeno področje v Sloveniji	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A62	Sicer to je precej odvisno od vsakega posameznika, najbrž če vprašaš nekoga, ki biva v Postojni bo imel boljše izkušnje, kot na primer nekdo, ki je nastanjen v azilnem domu in je ne glede na to, da je mladoleten dobil negativno odločbo.	Neurejeno področje v Sloveniji	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A63	Tudi to je problematično, vso to čakanje in negotovost, tudi za tiste, ki dobijo subsidiarno zaščito.	Dolgotrajni postopki pridobivanja mednarodne zaščite	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
A64	Drugo pa je ta negotovost, dolgi postopki. Kako sploh zjutraj vstaneš, ko ne veš, a bo z ministrstva ali sodišča prišel negativni odgovor, mogoče celo dokončen, ko ti povedo, da v Sloveniji sploh ne moreš ostati.	Negotovost mladoletnikov brez spremstva v postopkih	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
A65	Inštitucije, kot so azilni dom, pa ne omogočajo tega in ne omogočajo tega, da otrok postane otrok.	Problematičnost azilnega doma	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A66	V dijaških domovih, kjer so mladoletniki sedaj nastanjeni potekajo tečaji opismenjevanja, ki potekajo v Novi Gorici, Postojni in Ljubljani. Ta program je namenjen predvsem učenju slovenskega jezika, da se potem lahko vključijo v osnovno šolo za odrasle.	Tečaji opismenjevanja za mladoletnike stare nad 15 let	Dostop do šolstva
A67	Ti fantje, še posebej starejši si želijo čim prej postati samostojni. Ti nekoga, ki je star 17 let daš v osnovno šolo, recimo v peti razred, ker v svojem jeziku ali v latinici niso pisarni. Recimo, da potem govorimo še o srednji šoli, to je potem kar nekaj let. Marsikdo od njih si tega ne more privoščiti, saj morajo skrbeti za svojo družino, predvsem če ni očeta ali so najstarejši v družini.	Možnost skrajšanega šolanja	Dostop do šolstva
A68	V tujini obstajajo neke dobre prakse, kako skrajšati čas šolanja. Seveda pa morajo biti odprte vse poti, tudi za tiste, ki pa si želijo iti skozi vsa leta šolanja.	Možnost skrajšanega šolanja	Dostop do šolstva
A69	Mlajši otroci pa so seveda vključeni v običajne programe osnovne šole.	Mladoletniki stari manj kot 15 obiskujejo osnovno šolo	Dostop do šolstva
A70	Kar se tiče zdravstvene oskrbe pa je problem le pri tistih, ki nimajo urejenega statusa, ker so upravičeni le do nujne zdravstvene oskrbe. To pa je v neskladju z konvencijo, kjer piše da morajo imeti najvišjo raven zdravstvene oskrbe.	Mladoletniki z neurejenim statusom so upravičeni le do nujne zdravstvene oskrbe	Dostop do zdravstvene oskrbe
A71	Potrebovali pa bi tudi sistemsko rešitev na področju psihosocialne podpore. Ne gre za to, da ni se spraševali ali otrok to potrebuje ali ne, moral bi vsak dobivati to pomoč. Sicer, ko dobijo status se lahko vključijo v običajen sistem, kjer pa so čakalne vrste kar zelo dolge.	Potreba po sistemski rešitvi na področju psihosocialne podpore	Dostop do zdravstvene oskrbe
A72	Potrebno bi bilo izboljšati sistem skrbništva.	Neurejeno področje skrbništva	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez

			spremistva
A73	tudi strokovni kader, ki prihaja v stik z mladoletniki brez spremitva bi bilo potrebno dodatno usposobiti.	Potreba po dodatnem usposabljanja strokovnega kadra	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremitva
A74	Velik problem so tudi postopki na mejah, kjer vračajo otroke na podlagi bilateralnih sporazumov, skrbniki niso zraven, obravnava policije je lahko nekorektna.	Problematicnost postopkov na mejah	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremitva
A75	Kar se tiče določitve starosti, mi vztrajamo na ocenitvi starosti ker pravimo, da starosti se določiti ne da. Slovenija je bila ena zadnjih evropskih držav, ki je to vpeljala.	Neetičnost ocenitve starosti	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
A76	Med drugim je problematično tudi to, da zakonodaja ne predpisuje na kakšen način naj bi se to izvajalo.	Neetičnost ocenitve starosti	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
A77	V Evropi obstaja zelo močna struja pediatrov, ki podpisujejo peticije in tega ne želijo več početi. Pravijo, da je to neetično in to zdravniki ne bi smeli početi, zdravnikovo poslanstvo je pomagati in zdraviti, to pa je v nasprotju s tem.	Neetičnost ocenitve starosti	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
A78	Pri nas je v praksi to izgledalo tako, da se je sestra ali zdravnica pogovorila z otrokom, ugotovila starost sorojencev, umestila v družini. Potem so ga stehali, izmerili tudi preverili poraščenost telesa. To pomeni, da se je moral fant oz. moški iz določene kulture, kjer to ni običajno, sleči pred žensko	Neetičnost ocenitve starosti	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
A79	Potem je izredno problematična praksa, ki mislim da se je uporabila le enkrat, ko so merili velikost testisov. To je izgledalo tako, da so vzeli nek modelček, kjer so bile nanizane kroglice različnih velikosti in so potem primerjali z velikostjo testisov in potem podala neko oceno. Gre za zelo poniževalne prakse.	Neetičnost ocenitve starosti	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
A80	Mi smo se takrat odzvali na način, da razumem, da to država izvaja in želi ter je ne bomo prepričali v nasprotno. Ker ja, kaj narediti v situaciji, ko oseba trdi, da je mladoletna, pa je recimo stara več kot 20, a jo potem nastanimo v krizni center? Seveda so dileme.	Neetičnost ocenitve starosti	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
A81	Mi smo predlagali, da bi se sestavil tim strokovnjakov, ki ne bi baziral na medicinskem sistemu. Šlo naj bi za dobro usposobljene strokovnjake iz različnih strok, torej psihologa, socialnega delavca, pedopsihiatra, pediatra, ki bi oblikovali skupinsko mnenje.	Neetičnost ocenitve starosti	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
A82	Dobro pa je to, da zakon določa, da če obstaja dvom, ali je oseba mladoletna ali polnoletna, se jo obravnava kot mladoletno.	V primeru dvoma se osebo obravnava kot mladoletno	Pozitivne plati namestitve mladoletnika brez spremitva
A83	Mislim tako, sistem ni okej. Obstajajo pa na tem področju posamezniki, ki delajo dobro in če njih ne bi bilo, bi bilo samo še slabše. Ampak to, da sistem sloni na dobri volji parih posameznikov, samo kaže na to, da je sistem slab.	Neustreznost sistema namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremitva
A84	Tudi politika sama gre v slabo smer. Prej je veljalo, da	Slaba praksa	Negativne plati

	se mladoletnikov ne deportira, sedaj evropske države na veliko deportirajo tudi mladoletnike. Tako, da samo čakamo kdaj se bo Slovenija začela po drugih evropskih država zgledovati.	drugih držav	namestitve mladoletnikov brez spremstva
A85	To se prej pač ni dogajalo, ker ti da otroka vrneš v neko okolje, je bila potrebna zelo podrobna ocena o tem ali je to res v korist otroka.	Slaba praksa drugih držav	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A86	Prej smo se lahko zgledovali vsaj po skandinavskih državah, sedaj pa so se tudi oni zelo sprostili glede tega in jih kar na veliko deportirajo.	Slaba praksa drugih držav	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A87	In mislim, da sem celo za Norveško slišala, da policija na 18 rojstni dan, ko mladoletnik napolni 18 let, policija naslednje jutro ali celo sredi noči pride in te odpelje v inštitucijo in te potem deportirajo.	Slaba praksa drugih držav	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
A88	Mislim, da skandinavske države, ker imajo že tako boljši socialni sistem, da potem tisti otroci, ki pridejo v sistem, so veliko bolje obravnavani. Tisti, ki pa izgledajo iz sistema ali vanj sploh ne pridejo, za njih pa je toliko slabše.	Dobra praksa drugih držav	Primeri dobre prakse
A89	To je dobra praksa v Sloveniji je PAC program, ki so ga v preteklosti izvajale nevladne organizacije, ki je namenjen informiranju ranljivih oseb o pasteh trgovine z ljudmi. Ranljive skupine oseb so mladoletniki brez spremstva, samske ženske, itd. Z njimi se pogovori, preveri v kakšnih okoliščinah so prišli in se jih ozavešči o trgovini z ljudmi, poda informacije kam se lahko obrnejo.	PAC program za informiranje ranljivih oseb o pasteh trgovine z ljudmi	Primeri dobre prakse
A90	Druga stvar pa so SOP, standardni operativni postopki, ki so bili pred leti podpisani s strani različnih ministrstev in mednarodnih organizacij, kot je UNHCR, nevladnih organizacij, ki delajo na tem področju in določajo kako ravnati v primerih, ko se ugotovi, da je neka oseba ogrožena. Konkretno to pomeni, da otrok, ki je nameščen v azilnem domu in se zanj opazi, da so neke sumljive okoliščine, se takoj obvesti pristojno osebo. Pristojna oseba more takoj urgentno sklicati tim. Na timu so prisotni predstavniki institucije, kjer posameznik biva, socialna služba, nevladne organizacije, CSD in na teh sestankih se potem išče rešitve.	Standarni operativni postopki v primerih ogroženosti osebe	Primeri dobre prakse

Št. izjave	Izjava	Pripis izjavi	Kategorija
B1	Pristojen CSD, to je CSD Vič, nas je poklical in obvestil, da nam bodo mladoletnike pripeljali. Naj bi jih celo pripeljala dežurna delavka, potem pa je presodila, da to ni potrebno, tako da so mladoletniki prišli sami, v spremstvu tolmačke.	Namestitev v krizne centre za mlade	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
B2	Mi smo bili samo obveščeni o tem, vprašali so nas če imamo prostor in jih bomo sprejeli, mi smo prošnjo posredovali naprej direktorici, ki je to odobrila.	Namestitev v krizne centre za mlade	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
B3	Naše delo je bilo pa samo skrbeti za otroke in sodelovati	Delo kriznega	Proces namestitve

	z drugimi institucijami. CSD, ministrstvom, pa tudi z zakonitimi zastopniki, skrbniki.	centra	mladoletnika brez spremstva
B4	Na začetku predvsem zbehan.	Zbehan proces	Mnenje o procesu namestitve mladoletnika
B5	Najprej sploh to, da ob sprejemu ni bilo strokovne delavke. Mladoletniki tudi niso bili seznanjeni sploh kam gredo, kakšna so tukaj pravila. V resnici se sploh niso strinjali s tem, da bodo prišli sem. Prvi dan ko so prišli, so želeli spati na tleh in niso hoteli oddati mobilov in osebnih izkaznic.	Premalo informacij o namestitvi za mladoletnike	Mnenje o procesu namestitve mladoletnika brez spremstva
B6	Zakonita zastopnica nam je najprej tudi rekla, da smo mi popolnoma odgovorni za njih in se izven prostorov KCM sploh ne bi smeli gibati. To tudi sploh ni v skladu s pravili in hišnim redom kriznega centra.	Delo kriznega centra za mlade	Mnenje o procesu namestitve mladoletnika brez spremstva
B7	Imeli so precej napačna pričakovanja od nas.	Napačna pričakovanja s strani sodelujočih	Mnenje o procesu namestitve mladoletnika brez spremstva
B8	Imeli smo tudi občutek, da sta bili obe zakoniti zastopnici tudi precej izgubljeni v postopku.	Zbehan proces	Mnenje o procesu namestitve mladoletnika brez spremstva
B9	Ne, je bilo kar za vse isto. Pri nas so bili nameščeni mladoletniki stari od 11 – 15.	Enaka obravnava mlajših in starejših mladoletnikov brez spremstva	Razlike v obravnavi mlajših in starejših mladoletnikov brez spremstva
B10	Pri nas smo prišli najdlje do tega, da dobi status in kakšne pravice imajo. Tisti, ki so ostali, to sta bila dva od sedmih, sta dobila subsidiarno zaščito.	Pridobitev subsidiarne zaščite	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
B11	Za status so morali na zaslišanja v azilni dom, za to so nas poklicali ali zakoniti zastopniki, azilni dom ali pristojen CSD.	Zaslišanja mladoletnikov za pridobitev statusa	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
B12	Poklicali so nas, da imajo zaslišanje in jih bodo prišli iskat.	Malo informacij za zaposlene v KCM	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
B13	Pri razgovoru so bili prisotni prevajalec, zakoniti zastopnik, strokovni delavec.	Zaslišanja mladoletnikov za pridobitev statusa	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
B14	Spraševali so jih o poti, eden je bil kar v skrbeh, še posebej pri drugem intervjuju, kjer naj bi v vmesnem času že preverili, če so se kaj zlagali.	Zaslišanja mladoletnikov za pridobitev statusa	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
B15	Iz KCM so potem odšli v dijaški dom Postojna.	Sklep o nastanitvi v dijaške domove	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
B16	Pri nas se je zelo dobro odzvala lokalna skupnost. Vpisali so se v tekvando klub, se družili z lokalnimi otroci na igrišču. Nič niso bili zasmehovani, povsod so bili lepo sprejeti.	Dober odziv lokalne skupnosti	Integracija mladoletnika v skupnost
B17	Premalo informacij v celotnem postopku, tako za nas kot za otroke.	Premalo informacij o namestitvi	Mnenje o procesu namestitve mladoletnika brez

			spremnstva
B18	Tudi sama dolgotrajnost postopka, eden od mladoletnikov je na status čakal od februarja do konca avgusta.	Dolgotrajni postopki pridobivanja mednarodne zaštite	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
B19	Premalo tudi samega pretoka informacij in obveščanja.	Premalo informacij o procesu namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnika brez spremstva
B20	Tudi šole niso bile pripravljene, je dolgo časa trajalo preden so se organizirali, tudi zdravstvo na začetku ni vedelo kako in kaj. Vsi so bili precej zbegani, niso vedeli kam se obrniti.	Nepripravljenost šolstva Nepripravljenost zdravstva	Dostop do šolstva Dostop do zdravstvene oskrbe
B21	Mislim, da v precejšnji meri ja.	Zadovoljene potrebe mladoletnikov brez spremstva	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
B22	Bile so določene kulturne razlike, ki smo jim težko ugodili.	Nekatere potrebe težko zadovoljene zaradi pravil v instituciji	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
B23	Za tiste osnovne potrebe sigurno, varnost, prehrana.	Zadovoljene osnovne potrebe mladoletnikov brez spremstva	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
B24	Težave so bile pri stikih s starši, saj mi nismo imeli možnosti jim dati telefona, preko katerega bi jih kontaktirali. Potem so nam telefon prinesli iz rdečega križa, s tam so potem lahko klicali domov, so imeli donacijo. Za telefonske klice svojcem bi jih morali voziti v azilni dom.	Nezadovoljena potreba po povezanosti z družino, svojci	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
B25	Drugače niso nič takega izražali, le to, da niso imeli take svobode, kot bi jo želeli.	Omejeno gibanje mladoletnikov	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah
B26	Pri nas so najprej le, preko našega dogovora s šolo, omogočili, da so hodili v podaljšano bivanje. Vsaj ta od mladoletnikov, ki je bil mlajši.	Postopno uvajanje v šolo	Dostop do šolstva
B27	Malo je trajalo, da je šola dobila odgovor, da ga lahko vpiše, da so ugotovili kako je glede dodatnih ur slovenščine.	Postopno uvajanje v šolo	Dostop do šolstva
B28	Najprej je hodil v podaljšano bivanje, potem smo ga vključili k predmetom kot so športna vzgoja, likovna, slovenščina. Dodatne ure slovenščine so imeli tudi posebej.	Postopno uvajanje v šolo	Dostop do šolstva
B29	Možno je, da je tako, ker je to le manjši kraj, kjer je manj takih primerov.	Majhen kraj kot razlog za otežen dostop do šolstva	Dostop do šolstva
B30	Pa tudi zato, ker se je neuradno pričakovalo, da bodo mladoletniki odšli naprej in do vključevanja v šolo sploh ne bo prišlo.	Pričakovanje odhoda mladoletnikov kot razlog za otežen dostop do šolstva	Dostop do šolstva

B31	Sicer so se v šoli počutili dobro sprejete ampak snovi pa niso zmogli. Še posebej zato, ker so jih v razred razporedili glede na starost, kar je bilo za njih prezahtevno.	Prezahtevni šolski programi	Dostop do šolstva
B32	Pri prvem srečanju je bilo to še čisto neurejeno.	Premalo informacij o dostopu do zdravstvene oskrbe	Dostop do zdravstvene oskrbe
B33	Zobozdravnica je želela, da mi uredimo in povemo, kako naj to gre. Mi smo potem dobili kontakt z azilnega doma, kamor naj pokliče pa še vedno tega ni naredila. Ni želela sama urejati stvari, želela je, da to sami uredimo.	Premalo informacij o dostopu do zdravstvene oskrbe	Dostop do zdravstvene oskrbe
B34	Bil pa je mladoletnik še vedno sprejet in primerno obravnavan. Samo prvi stik je bil malo neprijeten.	Primerna obravnava mladoletnika v zdravstvu	Dostop do zdravstvene oskrbe
B35	Stik z ostalim, splošnim zdravstvom pa je čisto v redu potekal.	Primerna obravnava mladoletnika v zdravstvu	Dostop do zdravstvene oskrbe
B36	Možno tudi zaradi tega ker je krizni center v skupnosti dobro poznan, smo že večkrat pripeljali kakšnega otroka brez kartice pa ni bilo problema s tem.	Primerna obravnava mladoletnika v zdravstvu	Dostop do zdravstvene oskrbe
B37	V šoli, v prostem času, ko smo hodili ven na igrišče, na izlete v bližnje kraje. Kasneje so bili vključeni tudi v dnevni center, mlajši je šel z nami na letovanje. So bili v okolju kar dobro poznani in lepo sprejeti.	Dobra vključenost mladoletnikov v lokalno skupnost	Integracija mladoletnikov v skupnost
B38	Kar so med sabo se pogovarjali in preko mobitelov.	Ohranjanje maternega jezika z medsebojnimi pogovori	Mladostnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
B39	V azilni dom nas niso povabili, ko so imeli dan za begunce pripravljen.	Premalo stika z drugimi institucijami, ki bi to omogočile	Mladostnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
B40	Imeli pa smo tudi prostovoljca, ki je govoril farsi in arabsko.	Ohranjanje maternega jezika s pomočjo prostovoljcev	Mladostnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
B41	Tolmači so nam šli večkrat na roko, so nam dali številko in rekli, naj pokličemo kadarkoli. Tudi takrat ko je prišlo do konflikta z mladoletnikom smo lahko poklicali, da je sprti prevedel.	Ohranjanje maternega jezika s pomočjo prevajalcev	Mladostnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
B42	Sistemske je bilo to kar slabo urejeno, je bilo to bolj na neformalni prostovoljni bazi.	Neurejen sistem dostopa do prevajalcev	Negativne plati ureditve
B43	So pa tudi imeli to možnost, da so šli z nami v trgovino, sami izbrali kaj bi jedli in to tudi skuhali.	Možnost izbire lastnih obrokov	Mladostnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
B44	Predvsem so bile kršene ker so postopki trajali toliko časa.	Dolgotrajni postopki	Neupoštevanje določil konvencije o

		pridobivanja mednarodne zaščite	otrokovih pravicah
B45	tudi to da je toliko časa trajalo, da so začeli hoditi v šolo.	Dolgotrajni postopki vključevanja mladoletnikov v šolske programe	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah
B46	Tudi žepnina, ki je znašala 18 EUR, ne vem za kaj zadostuje.	Premajhen znesek mesečne žepnine	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah
B47	Tudi omejeno gibanje.	Omejeno gibanje mladoletnikov	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah
B48	Ne vem, da so bili prav kaj drugače obravnavani.	Enaka obravnava mladoletnikov brez spremstva in mladoletnikov večinskega prebivalstva	Obravnava mladoletnikov brez spremstva v primerjavi z mladoletniki večinskega prebivalstva
B49	Edino to, da se je včasih čutilo nekako, kot da morajo biti hvaležni, ker so lahko tukaj.	Pričakovanje, da bodo za pomoč hvaležni	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah
B50	Pri nas je bilo drugače to, da jim ni bil omogočen kontakt z matično družino, kar drugim otrokom je na voljo, to smo kasneje uredili.	Nezadovoljena potreba po povezanosti z družino, svojci	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
B51	Tudi ni bilo individualne obravnave, obravnavali so jih v paketu, vse skupaj. V bistvu smo vsi nekako čakali navodila z MNZ-ja.	Skupinska obrnava mladoletnikov brez spremstva	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
B52	Predvsem so imeli od nas precej napačna pričakovanja.	Napačna pričakovanja o namestitvi v kriznem centru	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
B53	Tudi nismo točno vedeli mi kaj lahko pričakujemo od njih, kaj so njihove naloge oni pa tudi niso dobro vedeli kaj lahko pričakujejo od nas.	Premalo informacij o procesu namestitve s strani zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
B54	Zagotovo ni dovolj, da so le na vsake toliko poklicali ali prišli malo povprašati če je vse v redu.	Premalo podpore s strani zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
B55	Niso nekako nas podpirali, niso poznali naših pravil, hišnega reda.	Premalo podpore s strani zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
B56	Mislím, da smo bili nepripravljeni.	Nepripravljenost države	Čas begunske krize
B57	Tudi to, da so jih dali v krizne centre, ki v resnici niso temu namenjeni.	Problematičnost kriznih centrov za mlade	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva

B58	Niso nas vprašali, če zmoremo, kako zmoremo, pomembno je bilo le to, da jih imamo. Nismo bili primerno usposobljeni kako delati z begunci, kakšni so postopki, kako ravnati glede jezikovnih ovir, nihče nam ni dal teh informacij.	Nepripravljenost kriznih centrov za namestitve mladoletnikov brez spremstva	Čas begunske krize
B59	To pa se vse odraža na naših zmožnostih poskrbeti za njih. Pričakovalo se je, da bodo šli vsi naprej, ven iz Slovenije.	Pričakovanje odhoda mladoletnikov brez spremstva s strani države	Čas begunske krize
B60	Smo zelo v temi tavali in mislim, da se je vsak krizni center znašel po svoje. Med seboj smo nekaj izmenjevali izkušnje, ampak v resnici smo se res s tem ukvarjali vsak po svoje.	Problematičnost kriznih centrov za mlade	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
B61	Veliko so povsod pomagali prostovoljci.	Pomoč prostovoljcev v kriznih centrih	Proces namestitve mladoletnikov
B62	V tistem času tudi nismo sprejemali punc, ker smo imeli nameščenih pet fantov. Za njih pa je v bistvu skrbela ena strokovna delavka.	Problematičnost kriznih centrov za mlade	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva

Št. izjave	Izjava	Pripis izjavi	Kategorije
C1	V azilnem domu je tako, najprej ko pridejo gredo v enoto, ki je zaprta. Tam čakajo, da gredo na pregled. Mislim, da tudi če so mladoletni, vsaj za nekaj časa.	Namestitev v zaprto enoto do prvega zdravstvenega pregleda	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
C2	Ko podajo namero, da bodo zaprosili, najprej naredijo zdravniški pregled, pregledajo osebne dokumente, potem pa imajo prvi intervju, ki je v bistvu vloga za mednarodno zaščito.	Mladoletniki zaprosijo za mednarodno zaščito, opravijo pregled osebnih dokumentov in imajo prvi intervju	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
C3	Če te vloge ne podajo so nameščeni v Center za tujce.	Namestitev v center za tujce, v primeru da ne zaprosijo za mednarodno zaščito	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
C4	Jaz sem bil prisoten od te točke procesa, ko so že opravili pregled in podali vlogo ter bili nameščeni na oddelku za mladoletnike brez spremstva.	Namestitev na posebnem oddelku za mladoletne tujce brez spremstva	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
C5	Postopek se mi je zdel zelo tehničen.	Tehničnost postopka	Mnenje o procesu namestitve mladoletnika brez spremstva
C6	Nekdo, ki je tam dežuren od socialne službe, ali naj bo to socialna delavka ali tista služba, ki je tam popoldan	Razlaga pravil mladoletnikom ob	Proces namestitve mladoletnika brez

	jih je pripeljala skupaj s kakšnim varnostnikom. Dali so jim osnovne stvari, posteljnino, natikače, higienske pripomočke. Pokazali so jim sobo. Socialna delavka je z njimi opravila intervju, kakšne imajo cilje, kaj si želijo.	sprejemu Dodelitev osnovnih življenjskih potrebščin ob sprejemu	sprejemstva Proces namestitve mladoletnika brez sprejemstva
C7	Meni se je zdelo, da bi bil lahko malo bolj topel sprejem.	Hladen sprejem mladoletnikov brez sprejemstva v azilni dom	Mnenje o procesu namestitve mladoletnika brez sprejemstva
C8	Če so prišli kakšni mlajši otroci, stari manj kot 15 let, so opravili le tiste prve uvodne zadeve, potem pa so bili nameščeni drugam.	Nameščanje starejših mladoletnikov v azilni dom	Razlike v obravnavi mlajših in starejših mladoletnikov brez sprejemstva
C9	Imeli smo primer, ko je prišel fant star 12 let z bratom in je potem hotel tam ostati in so to dovolili.	Nameščanje starejših mladoletnikov v azilni dom	Razlike v obravnavi mlajših in starejših mladoletnikov brez sprejemstva
C10	V azilnem domu je to tako, da ga premestijo na oddelek za odrasle.	Premik na oddelek za odrasle	Mejniki polnoletnosti
C11	Dobra praksa je predvsem prisotnost nevladnih organizacij, ki nudijo popoldanske aktivnosti.	Prisotnost nevladnih organizacij v azilnem domu	Primer dobre prakse
C12	Dobro urejen je tudi dostop do šolanja pa tudi sam prevoz do šole, torej to da dobijo urbano.	Dobro urejen dostop do šolstva	Dostop do šolstva
C13	Prav tako imajo pogosto na voljo prevajalce, ki pa jih pogosto priskrbijo nevladne organizacije.	Neurejen sistem dostopa do prevajalcev	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez sprejemstva
C14	V povezavi z mladoletniki predvsem varni kotički na meji, UNICEF projekti, programi za delo z otroki in mladostniki.	Prisotnost nevladnih organizacij	Pozitivne plati procesa namestitve mladoletnikov brez sprejemstva
C15	Na splošno pa se mi zdi, da je bil v tistem času dober odziv humanitarnih organizacij, prostovoljcev in na splošno pripravljenost ljudi pomagati.	Dober odziv humanitarnih organizacij Pomoč prostovoljcev	Čas begunske krize Čas begunske krize
C16	Veliko je še prostora za izboljšave.	Neustreznost sistema namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez sprejemstva
C17	Predvsem je azilni dom neprimerna namestitve za mladoletnike brez sprejemstva. Prostori so bili utesnjeni, bilo jih je preveč v eni sobi, sobe so bile prezasedene. Ker je bilo tam preveč ljudi je prišlo tudi do uničevanja opreme, pretefov.	Problematičnost azilnega doma	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez sprejemstva
C18	Prav tako se mi ne zdi v redu, da so prepuščeni sami sebi ponoči in tudi ob dopoldnevih, če pač ne hodijo v šolo.	Problematičnost azilnega doma	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez sprejemstva

C19	Organizirane aktivnosti so na voljo samo popoldan.	Problematičnost azilnega doma	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
C20	Ne zdi se mi, da bi bilo za njihove potrebe poskrbljeno.	Nezadovoljene potrebe mladoletnikov brez spremstva	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
C21	Na primer, prvi teden so imeli težave z internetno povezavo, kar je njim ogromno pomenilo, da imajo dostop do telefonov in interneta, da so povezani. Preko tega imajo tudi možnost poklicati družino, svojce.	Nezadovoljena potreba po povezanosti z družino, svojci	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
C22	Tudi potreba po kvalitetnem preživljanju prostega časa,	Nezadovoljena potreba po kvalitetnem preživljanju prostega časa	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
C23	potreba se je pokazala po primernem prostoru za druženje in aktivnostih v dopoldanskem in popoldanskem času.	Nezadovoljena potreba po kvalitetnem preživljanju prostega časa	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
C24	Bilo pa je zadoščeno osnovnim potrebam, potrebi po hrani, higieni.	Zadovoljene osnovne potrebe mladoletnikov brez spremstva	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
C25	Vprašljiva je tudi varnost, pred oddelkom je varnostnik, toda to nekaterim ne prepreči da bi hodili med oddelki.	Kršena pravica do varnosti	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah
C26	Do šolanja so imeli dostop, če so za to imeli motivacijo.	Dobro urejen dostop	Dostop do šolstva
C27	Imeli so osnovnošolske programe, osnove matematike, angleščine in slovenščine. Potem so to malo spremenili in so imeli najprej samo ogromno ur slovenščine, kar se mi ne zdi tako dobro.	Postopno uvajanje v šolo	Dostop do šolstva
C28	Hodijo v samostojen oddelek šole za odrasle, torej ne s svojimi vrstniki.	Poseben oddelek šole za odrasle	Dostop do šolstva
C29	Če niso hoteli hoditi v šolo, se jih v to ni sililo. Kakšen teden na začetku, smo bolj vztrajali, jih prepričevali, potem pa če niso hoteli, pa jih nismo več silili.	Postopno uvajanje v šolo	Dostop do šolstva
C30	Dostop do zdravstvene oskrbe je bil nemoten, potekal je tako kot pri državljanih.	Primerna obravnava mladoletnika v zdravstvu	Dostop do zdravstvene oskrbe
C31	Edina težava se je pokazala, ker je bila potrebna prisotnost zakonitega zastopnika za obisk zdravnika, kar pa se lahko zelo zavleče.	Obvezna prisotnost zakonitega zastopnika pri obisku zdravnika	Dostop do zdravstvene oskrbe
C32	Niti ne tako dobro, saj dokler so nameščeni v azilnem domu se v bistvu na integraciji ne dela, dokler ne dobijo statusa. Mogoče edino to, ker hodijo v šolo.	V azilnem domu ni integracije mladoletnika v skupnost	Integracija mladoletnikov v skupnost

C33	Zato so za integracijo bolj poskrbele nevladne organizacije.	Integracija v okviru projektov nevladnih organizacij	Integracija mladoletnikov v skupnost
C34	Torej, da so hodili po Ljubljani, na kakšne mladinske dogodke, se družili s prostovoljci, hodili na treninge v kakšne klube, se učili plavanja, itd.	Druženje z vrstniki in vključevanje v športne klube in krožke	Integracija mladoletnikov v skupnost
C35	Bolj ne, kar so za to poskrbeli mladostniki sami ali v sklopu stikov z družino.	Ohranjanje materinega jezika preko pogovora z vrstniki	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
C36	Tudi hrane si ne kuhajo sami, imajo pripravljene tri obroke na dan.	Brez možnosti izbire lastnih obrokov	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
C37	Edino kar je bilo je bilo s strani humanitarnih organizacij, ob kakšnem prazniku so prinesli hrano, bolj podobno njihovi, takrat je bilo mogoče za to poskrbljeno.	Organizirana praznovanja	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
C38	Osnovne pravice ja, tisto kar je v konvenciji zapisano.	Zadovoljene osnovne pravice mladoletnikov brez spremstva	Upoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah in načel dobre prakse
C39	Drugače recimo, da je kršena pravica smiselno preživljati prosti čas, do rekreacije, ki je bila v azilnem domu bolj improvizirana.	Kršena pravica do primerne nastanitve	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah in načel dobre prakse
C40	Tudi pravica do primerne nastanitve, kar azilni dom ni.	Kršena pravica do primerne nastanitve	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah in načel dobre prakse
C41	Pa tudi pravica do tega, da bi imeli ob sebi osebe, ki bi jih spremljale dlje časa.	Kršena pravica do spremstva ene pomembne osebe	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah in načel dobre prakse
C42	Tudi na primer načelo najboljše koristi otroka ni čisto upoštevano. To da so bili tako hitro premeščeni v dijaške domove ni bilo čisto spremljanje koristi otroka. Nekateri so se že zelo vklopili v okolje, kjer so bivali. Imeli so aktivnosti, na primer treninge, so se z nekaterimi ljudmi povezali, povezovali tudi s Slovenci, imeli občutek, da jim gredo stvari dobro, da so uspešni. Potem pa so bili zelo hitro iztrgani iz okolja, niti jih niso vprašali, kaj bi si sami želeli.	Kršeno načelo najboljše koristi otroka	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah in načel dobre prakse
C43	Z zakonom določenim standardom je bilo zagotovo zadovoljeno.	Zadovoljeno osnovnim pravicam	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah in načel dobre prakse

C44	Bilo pa je zelo odvisno od zakonitega zastopnika. Nekateri so bili zelo pripravljeni sodelovati, smo se brez težav za kaj dogovorili. Nekateri pa so bili kar malo konfliktni, niso sodelovali. Včasih se bili že tako odklonilni, da s svojimi dejanji niso delovali v korist otroka. Taki so bili sicer zelo redki.	Nivo zastopanja odvisen od zakonitega zastopnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
C45	Rekel bi, da podpovprečno. Dalo bi se še veliko izboljšati.	Neustreznost sistema namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
C46	Predvsem na področju namestitev, ki bi morala biti posebna enota, prilagojena mladoletnikom brez spremstva, kjer bi imeli 24 ur na dan na voljo pomoč.	Možnost stanovanjskih skupin	Predlogi za boljšo ureditev
C47	Izboljšava je potrebna tudi na področju zakonitih zastopnikov oz. skrbnikov. Po sedanji ureditvi imajo tri, enega preden zaprosijo za azil, skrbnika. Med postopkom za azil se jim določi zakonitega zastopnika, ko dobijo status pa zopet dobijo skrbnika.	Prostor za izboljšave glede instituta zakonitega zastopništva	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
C48	Zagotovo so potrebne izboljšave pri preverjanju starosti mladoletnikov brez spremstva in tudi glede omejevanja gibanja.	Prostor za izboljšave pri preverjanju starosti Prostor za izboljšave glede omejevanja gibanja	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah

Št. izjave	Izjava	Pripis izjavi	Kategorija
D1	Pri nas se kar se tiče postopka ukvarjamo le s čisto zadnjim delom, to je končno namestitvijo in bivanjem mladoletnikov pri nas.	Namestitev in bivanje mladoletnikov brez spremstva v dijaškem domu	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
D2	Pri nas so nameščeni mladoletniki brez spremstva, gre za pilotni projekt dolgoročne namestitve.	Namestitev v dijaški dom	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
D3	K nam jih navadno pripeljejo iz azilnega doma, spremljajo jih prevajalci. Ko prispejo, jim s pomočjo prevajalca razložimo kakšna so pravila, kaj se od njih pričakuje, kako poteka dan. Če so utrujeni gredo potem seveda spat, počivat.	Namestitev v dijaški dom Razlaga pravil ob sprejemu	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
D4	Odvisno od starosti otroka jih kasneje vključimo v šolo. Mlajši se vključijo v osnovno šolo, tisti, ki so starejši imajo opismenjevanje. Učenje slovenščine, angleščine in podobno.	Tečaji opismenjevanja za mladoletnike stare nad 15 let Mladoletniki stari manj kot 15 obiskujejo osnovno šolo	Dostop do šolstva Dostop do šolstva
D5	Pri nas se res ukvarjamo le z bivanjem mladoletnikov	Namestitev in	Proces namestitve

	brez spremstva.	bivanje mladoletnikov brez spremstva v dijaškem domu	mladoletnika brez spremstva
D6	Morem reči, da se resnično trudimo delovati kot stanovanjska skupina. Vzgojitelji smo skupaj z njimi čez vikende, ob popoldnevih. Ker so brez staršev, smo mi vse kar imajo.	Pomembnost nastanitve	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
D7	Morem pa reči, da je veliko lažje delati s tistimi, ki ostanejo tukaj dlje časa. Tisti, ki so tukaj krajši čas, so tisti, ki so na poti, ki jih ne zanima možnost da bi ostali v Sloveniji. So zelo nemirni, ne zanima jih učenje slovenščine, saj tako ne nameravajo tukaj ostati. S tistimi, ki ostanejo le krajši čas je veliko težje delati, saj jih resnično nič ne zanima, nimajo interesa, navadno so zelo nemirni, utrujeni. Zelo hitro gredo potem tudi naprej.	Razlika v delu z mladoletniki, ki so v Sloveniji le krajši čas in mladoletniki, ki želijo ostati	Proces namesitve mladoletnikov brez spremstva
D8	Pri nas je edina razlika to, da tisti, ki so stari manj kot 15 let se ne vključujejo v šolo, temveč v program opismenjevanja. Tisti, ki so mlajši od 15 let pa so vključeni v osnovnošolski program.	Razlika le pri vključevanju v šolske programe	Razlike v obravnavi mlajših in starejših mladoletnikov brez spremstva
D9	Mislim, da bi bilo najbolje, da bi šli v stanovanjske skupine, tako kot kakšen drug vrstnik njihovih let iz Slovenije.	Možnost stanovanjskih skupin po polnoletnosti	Mejnik polnoletnosti
D10	Mi si najbolj želimo to, da bi se lahko mladoletniki šolali še naprej, se vpisali v srednješolske programe.	Vpis v srednjo šolo	Mejnik polnoletnosti
D11	Tisti, ki imajo status begunca, imajo tako enake pravice, kot slovenski državljani. Tisti, ki imajo status subsidiarne zaščite pa mislim, da je neko pravilo, da če bivaš v Sloveniji pet let, te ne vračajo v državo izvora. Imajo pa tudi pravico zaprositi za slovensko državljanstvo, čeprav ima tudi to svoje ovire.	Status begunca se ob ponovni ohrani Preneha status subsidirane zaščite	Mejnik polnoletnosti Mejnik polnoletnosti
D12	Kot dobro prakso sem doživela primer fanta, ki biva pri nas. V Sloveniji je že eno leto, cel čas je samo spal. Ni se hotel ničesar udeleževati, nič ga ni zanimalo, bil je uspavan. Nato so ga vpisali v nogometni klub, kjer je zaživel. Popolnoma se je spremenil, nogomet je nekaj v čemer je dober in se je preko igre močno povezal tudi s skrbniki. Še vseeno pa nismo še tako daleč, že dolgo časa nazaj smo dali prošnjo, da bi se ga registriralo v nogometni zvezi. Trenutno ni registriran in zato ne more igrati na tekmah.	Mladoletnik, ki je zaživel, ob vključitvi v nogometni klub	Primer dobre prakse
D13	Mladostniki nameščeni v dijaškem domu hodijo v osnovno šolo, če so stari manj kot 15 let. Tisti, ki so starejši, pa imajo tečaje opismenjevanja.	Mladoletniki stari manj kot 15 obiskujejo osnovno šolo Mladoletniki stari več kot 15 imajo tečaje opismenjevanja	Dostop do šolstva Dostop do šolstva
D14	Kljub njihovim osebnim okoliščinam učitelji zahtevajo minimalno stopnjo znanja, drugače jih ne spustijo v naslednji razred.	Prezahtevni šolski programi	Dostop do šolstva

D15	Pomembno je, da se mladoletnike vpisuje septembra, včasih so storjene napake in se jih vpiše kasneje. Vsak ima pravico dvakrat ponavljati, tako ima tri leta, da nadoknadi vso znanje. Če je vpisan kasneje, potem tako izgubi celo leto. To pa je za nekatere zelo veliko, še posebej ker nekateri niso pisмени niti v svojem jeziku.	Postopno uvajanje v šolo	Dostop do šolstva
D16	Glede zdravstvene oskrbe je vse urejeno, po navadi le sporočimo skrbnikov, potem pa jih peljemo sami k zdravniku. Ni potrebno, da je skrbnik prisoten. Peljati jih moramo tako s službenim avtom, vozimo jih tudi v Ljubljano, na psihiatrično obravnavo, če mladoletnik to potrebuje.	Dobro urejen dostop do zdravstvene oskrbe	Dostop do zdravstvene oskrbe
D17	To je zelo odvisno od vsakega posameznika, nekateri si preprosto ne dovolijo, da bi se vklopili v družbo.	Negativne izkušnje z integracijo	Integracija mladoletnikov brez spremstva v skupnost
D18	Drugače pa imajo ogromno opravka tudi s šolo, da bi nadoknadili se morajo veliko več učiti kot njihovi vrstniki.	Prezahtevni šolski programi za mladoletnike	Dostop do šolstva
D19	Veliko se družijo s sošolci popoldan, vključeni so tudi v razne športne klube, nogomet, košarko, odbojko in druge.	Dobra vključenost mladoletnikov v lokalno skupnost	Integracija mladoletnikov brez spremstva v skupnost
D20	Veliko imamo tudi dogodkov za lokalno skupnost, ki jih pripravimo sami ali v njih sodelujemo. Večkrat, ko se pojavijo v lokalni skupnosti, bolj so v njej tudi sprejeti.	Dobra vključenost mladoletnikov v lokalno skupnost	Integracija mladoletnikov brez spremstva v skupnost
D21	Veliko imamo v okolici tudi družin iz Kosova, s katerim se lahko mladostniki zelo identificirajo.	Dobra vključenost mladoletnikov v lokalno skupnost	Integracija mladoletnikov brez spremstva v skupnost
D22	Pred kratkim smo se udeležili tudi Unicefovega projekta, ko smo delali punčke iz cunj. Tako, zelo različno.	Dobra vključenost mladoletnikov v lokalno skupnost	Integracija mladoletnikov brez spremstva v skupnost
D23	Tudi prostovoljke, predvsem so to sošolke, jih učijo slovenščine.	Dobra vključenost mladoletnikov v lokalno skupnost	Integracija mladoletnikov brez spremstva v skupnost
D24	Trenutno načrtujemo, da jih bomo odpeljali k imamu za ramadan, k molitvi.	Možnost opravljanja lastnih verskih običajev	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
D25	Tudi v prostorih dijaškega doma, smo uredili in spraznili posebno sobo, ki jo lahko uporabljajo za molitev, kar jo tudi pogosto uporabljajo.	Možnost opravljanja lastnih verskih običajev	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
D26	Praznovali so tudi svoje novo leto, smo odšli ven in smo zakurili ogenj, pa so plesali, čisto po njihovih običajih.	Organizirana praznovanja	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
D27	Kar se tiče jezika, smo sedaj napisali projekt, kjer bi naredili mladinsko izmenjavo delavcev za en mesec in	Mladinska izmenjava	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z

	bi s tem k nam pripeljali učitelje arabskega jezika in farsija.	strokovnih delavcev z znanjem arabskega in farsi jezika	etničnim in kulturnim ozadjem
D28	Pred kratkim smo tudi odšli na nogometno tekmo v Ljubljano, kamor so prostovoljci iz slovenske filantropije tudi pripeljali družine iz azilnega doma.	Integracija v okviru projektov nevladnih organizacij	Integracija mladoletnikov brez spremstva v skupnost
D29	Nekateri, tisti, ki so odločeni, da bodo ostali v Sloveniji, niso tako navdušeni nad ohranjanjem stikov s svojo kulturo. Si želijo imeti slovenske prijatelje, govoriti slovensko, se družiti s slovenskimi vrstniki.	Mladoletniki ne želijo ohranяти stikov s svojim etničnim in kulturnim ozadjem	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
D30	Menim, da bodo ti otroci enakopravni šele, ko bodo imeli slovensko državljanstvo.	Enakopravnost večinskemu prebivalstvu šele ob pridobitvi državljanstva	Obravnava mladoletnikov brez spremstva v primerjavi z mladoletniki večinskega prebivalstva
D31	To lahko dobro ponazorim s primerom tekme, ko ne more sodelovati, ker ni prijavljen pri nogometni zvezi. To je kršitev njihovih pravic.	Enakopravnost večinskemu prebivalstvu šele ob pridobitvi državljanstva	Obravnava mladoletnikov brez spremstva v primerjavi z mladoletniki večinskega prebivalstva
D32	Kršene so tudi nekatere njihove pravice, ker jih mi preprosto ne moremo dovoliti. To so želje, ki jih mi zaradi njihove varnosti ne moremo uresničiti. Želijo si na primer spati pod zvezdami zunaj, iti v Ljubljano, še posebej starejši si želijo se srečati s prijatelji iz azilnega doma ali si želijo da bi prijatelji prišli k njim prespati.	Nezadovoljene potrebe otrok zaradi njihove varnosti	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
D33	Težko je ohranяти distanco med kršenjem pravic mladoletnikov in ohranяти njihovo varnost ter spoštovati pravila.	Nezadovoljene potrebe otrok zaradi njihove varnosti	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
D34	Primer tega je, ko jih peljemo na nogometno tekmo, trenerji jih želijo dati v igro, pa čeprav pod imenom drugega, slovenskega igralca, pa to potem sodniki ne dovolijo.	Drugačna obravnava s strani lokalne skupnosti	Obravnava mladoletnikov brez spremstva v primerjavi z mladoletniki večinskega prebivalstva
D35	Mladoletniki tudi sami povedo, da jih včasih ljudje drugače gledajo.	Drugačna obravnava s strani lokalne skupnosti	Obravnava mladoletnikov brez spremstva v primerjavi z mladoletniki večinskega prebivalstva
D36	Tukaj v dijaškem domu, pogosto dobijo hrano, ki je oni niso navajeni jesti.	Brez možnosti izbire lastnih obrokov	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem

D37	Ne moremo jih na primer peljati na izlete čez mejo, za to bi potrebovali posebna dovoljenja, tudi če že imajo status begunca. Nimajo toliko svobodnega gibanja, kot jih imajo njihovi vrstniki.	Omejevanje gibanja	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah
D38	Drugače je tudi, ker ti otroci niso vajeni zaprositi za pomoč, kar mi potem interpretiramo, kot da za pomoč tudi niso hvaležni. Oni so v resnici s seboj prinesli tudi svoje dostojanstvo in zato je zelo pomembno, kako delamo z njimi.	Pričakovanje, da bodo za pomoč hvaležni	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah
D39	Imamo dobre izkušnje, vse se za urediti. Res delajo v korist otrok.	Dobre izkušnje z zakonitimi zastopniki	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
D40	Se mi zdi, da je kar v redu poskrbljeno za njih.	Ustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
D41	Ena naših strokovnih delavk je trenutno v Belgiji na izobraževanju in pravi, da je na Nizozemskem tako, da jih čez vikend pustijo kar same.	Slaba praksa drugih držav	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
D42	Pri nas je namestitev dobro urejena, sicer bi bilo za nekatere boljše, da bi jih nekdo posvojil, še posebej za tiste, ki so ostali brez staršev in sorodnikov.	Usposobljene rejniške družine	Predlogi za boljšo ureditev
D43	Kljub temu pa je tudi dijaški dom dobra namestitev, saj tukaj vsaj niso izolirani, niso v neki hiši, čisto posebej ampak so med svojimi vrstniki.	Primernost dijaškega doma kot namestitev za mladoletnike brez spremstva	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva

Št. Izjave	Izjava	Pripis izjavi	Kategorija
E1	Izbor, usposabljanje, koordinacija, ter vodenje dveh timov zaposlenih (skupaj 14 ljudi) v registracijskem centru v Dobovi in namestitvenem centru v Šentilju.	Registracijski center Dobova Namestitveni center Šentilj	Proces nastanitve mladoletnika brez spremstva
E2	Oblikovanje, načrtovanje in vzpostavitev Otrokom prijaznih UNICEF-ovih prostorov za begunske otroke.	Prisotnost nevladnih organizacij na meji	Proces nastanitve mladoletnika brez spremstva
E3	Načrtovanje in izvajanje programov za otroke, monitoring, poročanje, nudenje podpore in motivacije zaposlenim, ter prevzem resnejših in zahtevnejših primerov na terenu.	Prisotnost nevladnih organizacij	Proces nastanitve mladoletnika brez spremstva
E4	Tedenski koordinacijski sestanki z Policijo, Civilno zaščito, UNHCR, Vojsko, RKS, Karitas, WAHA, Ekipo prve pomoči, Slo. Filantropijo, IOM.	Medsebojno sodelovanje nevladnih organizacij in državnih institucij	Proces nastanitve mladoletnika brez spremstva
E5	Tesno sodelovanje z mednarodnimi strokovnjaki UNICEFA Združenih narodov.	Medsebojno sodelovanje nevladnih organizacij in	Proces nastanitve mladoletnika brez spremstva

		državnih institucij	
E6	Namestitev mladostnikov brez spremstva je bila sprva zelo komplicirana, predolga in neprivlačna.	Namestitev mladoletnikov komplicirana, predolga, neprivlačna	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
E7	Centri za Socialno delo niso želeli sodelovati v postopkih, ker se niso počutili kompetentne.	Nekompetenost CSD v postopih	Proces nastanitve mladoletnika brez spremstva
E8	Prav tako ni bilo jasnih smernic kaj z mladostniki brez spremstva.	Nejasne smernice za delo z mladoletniki brez spremstva	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
E9	Proti koncu begunskega vala se je vzpostavil sistem, ki je temeljil predvsem na prepoznavanju takih primerov ter spremljanje njihovega okolja v katerem potujejo.	Sistem spremljanja mladoletnikov brez spremstva	Čas begunske krize
E10	Veliko otrok brez spremstva je potovalo v »razširjenih družinah« starejših prijateljev, ki so jim nudili podporo, pomoč in zaščito	Sistem spremljanja mladoletnikov brez spremstva	Čas begunske krize
E11	Za vsak primer se je naredilo presojo »Best interest of the child«. V kolikor se je mladostnik v skupini s katero je potoval počutil varnega in zaščenega, potem je pot lahko nadaljeval.	Odhod mladoletnikov v druge države	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
E12	V kolikor pa so bile vidni in zaznani znaki zlorabe, se je mladostnika zaščitilo in začel se je postopek namestitve.	Sistem spremljanja mladoletnikov	Čas begunske krize
E13	Tekom celotnega begunskega vala smo zaznali ogromno mladostnikov brez dokumentov, ki so trdili, da so rojeni 1.1. in da so stari 18 let (s tem so avtomatsko lahko nadaljevali pot, saj se jih je obravnavalo kot odrasle in ne mladostnike brez spremstva, ki so pri nas dobili veliko zaščite in bili mnogokrat zaustavljeni na njihovi poti do Nemčije).	Sistem spremljanja mladoletnikov	Čas begunske krize
E14	Ne, da bi jaz zaznala. V obeh primerih se je naredilo presojo »Best interest of the child« in intervju z otrokom.	Enaka obravnava mlajših in starejših mladoletnikov brez spremstva	Razlike v obravnavi mlajših in starejših mladoletnikov brez spremstva
E15	V postopkih se ga obravnava kot odraslo osebo.	Prehod iz obravnave kot mladoletne osebe v obravnavo kot odrasle osebe	Mejnik polnoletnosti
E16	Prisotnost UNICEF-a na terenu, z vsem strokovnim znanjem o zaščiti otrok in otrokovih pravic, ter opozarjanjem na njihove kršitve	Prisotnost nevladnih organizacij	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
E17	Ter možnost, da so mladostniki brez spremstva in ljudje, ki so izvajali intervjuje lahko kontaktirali njegove starše ali sorodnike (če je bilo le možno).	Možnost kontaktirati starše ali sorodnike v času opravljanja intervjujev z mladoletniki brez spremstva	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
E18	Sodelovanje med policijo, UNHCR in UNICEF-om.	Dobro sodelovanje	Pozitivne plati

		med sodelujočimi strokovnjaki	namestitve mladoletnikov brez spremstva
E19	Monitoring in presoja »Best interest of the child«.	Upoštevanje načela najboljšje koristi otroka	Upoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
E20	Veliko vlogo so tu odigrali tudi prevajalci, ki so imeli smisel za delo z ranljivimi skupinami mladostnikov.	Prisotnost prevajalcev v postopkih	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
E21	Da se je mladostnike brez spremstva kot prvi korak kar nekaj časa nameščalo v center za tujce Postojna, ki je ustanova zaprtega tipa.	Problematičnost centra za tujce.	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
E22	Zanašanje na pomoč prostovoljcev, kar se je velikokrat izkazalo kot izgorelost ali neprimeren kader za tovrstno delo.	Zanašanje na pomoč prostovoljcev	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
E23	Prav tako pomanjkanje komunikacije, ter jasnejših smernic.	Nejasne smernice za delo	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
E24	Predvsem pa konstantno spreminjanje sistema, pravil in usmeritev.	Zbegan proces	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
E25	Da- za potrebe njihove varnosti in zaščite je bilo dobro poskrbljeno.	Zadovoljene osnovne potreba	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
E26	Za njihove osnovne potrebe pa nekoliko manj (tako kot pri ostalih beguncih, tako odraslih, kot otrocih).	Nezadovoljene potrebe	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
E27	Dobro je poskrbljeno za šolstvo.	Dobro urejen dostop	Dostop do šolstva
E28	Dobro je poskrbljeno za zdravstvo.	Dobro urejen dostop	Dostop do zdravstvene oskrbe
E29	Zelo odvisno od tega kje so nastanjeni in od osebne angažiranosti ljudi, ki skrbijo za njih.	Odvisna od nastanitve in osebne angažiranosti zaposlenih	Integracija mladoletnikov brez spremstva v skupnost
E30	Primer odlične prakse integracije mladostnikov v skupnost je tako Postojna.	Postojna kot primer odlične prakse	Integracija mladoletnikov brez spremstva v skupnost
E31	Prilagojen jedilnik ter možnost prevajalca.	Možnost izbire obrokov Ohranjanje materejnega jezika preko pogovora s	Mladostnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem Mladostnikovo ohranjanje stikov z etničnim in

		prevajalci	kulturnim ozadjem
E32	Da. Mladostnikom brez spremstva so bile kršene mnoge pravice.	Kršitev določenih pravic	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah
E33	Da, so bili obravnavani drugače.	Drugačna obravnav	Obravnav mladoletnikov brez spremstva v primerjavi z mladoletniki večinskega prebivalstva
E34	Dobro, pri čemer jaz osebno menim, da sistem njihovih legalnih zastopnikov v Sloveniji ni zaživel na način ki so si ga zamislili.	Potrebna izboljšava instituta zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
E35	Dobro, pri čemer je še veliko prostora za izboljšave.	Neustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva

Št. izjave	Izjava	Pripis izjavi	Kategorija
F1	Sem zakonita zastopnica, trenutno v mirovanju, v času svojega dela, sem imela 18 primerov, 2 od teh sem predala naprej, saj sta bila pretežka.	Dodelitev zakonitega zastopnika	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
F2	V samem postopku je veliko odvisno od samoangažiranosti zakonitih zastopnikov, znanja, ki ga ima o tem področju. Tudi od tega, kako močen je in koliko forsira pravice otrok in ga v postopkih zagovarja.	Nivo zastopanja odvisen od zakonitega zastopnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F3	Pomembno je bilo, da sem postavila jasne meje kar se tiče otrok brez spremstva.	Nivo zastopanja odvisen od zakonitega zastopnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F4	Obiski otrok brez spremstva, s strani zakonitih zastopnikov so pogosto neformalni in tudi neplačani.	Podpora otrokom v procesu pridobivanja mednarodne zaščite	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F5	Nekaj časa je trajalo, da sem se naučila kako sam postopek poteka in navadila na sam postopek, kasneje sem lažje delala.	Nivo zastopanja odvisen od zakonitega zastopnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F6	Zakoniti zastopnik je prisoten pri pravem razgovoru z mladoletnikom brez spremstva. Ostali prisotni pri tem razgovoru so lahko zelo striktni.	Podpora otrokom v procesu pridobivanja mednarodne zaščite	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F7	Postopek se mi zdi preveč formalen.	Zelo tehničen postopek	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
F8	Pri prvem pogovoru je veliko odvisno tudi od tolmača, kasneje sem se tudi sama že malo navadila jezika, nekaj besed razumela.	Prisotnost prevajalca	Proces namestitve mladoletnikov brez spremstva

F9	Sami prostori so hladni, neosebni.	Zelo tehničen postopek	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
F10	Nekateri sodelujoči so zelo prijazni, pomagajo tudi zakonitemu zastopniku, povedo kam naj se obrne, na koga naj se obrne.	Dobro sodelovanje med sodelujočimi strokovnjaki	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
F11	Zame je bilo tudi dobro, da sem se povezala z drugimi zakonitimi zastopniki, smo si lahko delili izkušnje.	Dobre izkušnje z zakonitimi zastopniki	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F12	Pri mladostnikih, ki so bili recimo, starejši od 16 let je bila obravnava bolj striktna.	Bolj stroga obravnava starejših mladoletnikov	Razlike v obravnavi mlajših in starejših mladoletnikov brez spremstva
F13	Mislim, da zato, ker so se jim mlajši bolj zasmilili.	Bolj stroga obravnava starejših mladoletnikov	Razlike v obravnavi mlajših in starejših mladoletnikov brez spremstva
F14	Zadnje čase tako mlajše nadomeščajo drugam, da imajo več varnosti, oskrbe. So opozarjali, da azilni dom že tako ni primerna nastanitev za mladoletnike brez spremstva, kaj šele za tiste, ki so mlajši.	Nameščanje starejših mladoletnikov v azilni dom	Razlike v obravnavi mlajših in starejših mladoletnikov brez spremstva
F15	Drugače pa je presoja starosti mladoletnika že tako problematična, potrebno je vzeti v račun, da gre pri njih tudi za pripadnost drugi etnični manjšini.	Neetičnost ocenitve starosti	Neupoštevanje določil konvencije o otrokovih pravicah
F16	Nisem doživela tega, da bi mladoletnik napolnil 18 let. Večinoma so mladoletniki brez spremstva odšli naprej, v druge države.	Odhod pred polnoletnostjo	Mejnik polnoletnosti
F17	Sem se pa na to pripravljala, skušala dobiti informacije, predvsem sem se obrnila na Slovensko filantropijo.	Prisotnost nevladnih organizacij	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
F18	Zadnje čase je otrokom brez spremstva dostopno več psihosocialne pomoči.	Dostopnost psihosocialne pomoči	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
F19	Dobro je tudi, da se medsebojno neformalno družijo in si pomagajo tako, da si prevajajo med seboj.	Ohranjanje maternega jezika preko pogovora z vrstniki	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
F20	V azilnem domu lahko tudi opravljajo razna manjša dela, so pa bolj malo plačani za to.	Problematičnost azilnega doma	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
F21	Težko bi karkoli pohvalila.	Nepripravljenost države na prihod mladoletnikov brez spremstva	Čas begunske krize
F22	Glede družin lahko povem, da so bili v veliki prostorski stiski, tudi po dve družini sta bili nameščeni v eni majhni sobi.	Nepripravljenost države na prihod mladoletnikov brez spremstva	Čas begunske krize

F23	Spomnim pa se, ko se je začelo, da so bili vsi šokirani, kljub temu, da se je državo na to opozarjalo. Kar naenkrat pa je prišlo 18 mladoletnikov, potem pa je bilo vprašanje kam jih namestiti.	Nepripravljenost države na prihod mladoletnikov brez spremstva	Čas begunske krize
F24	Pohvalim lahko možnosti namestitve izven azilnih domov, torej dijaške domove. Mislim, da so se trudili.	Primernost dijaškega doma kot nastanitve	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
F25	Včasih odziv ni bil dober, menim da zato ker je vpletenih veliko akterjev, kar preveč.	Potreba po dodatnem usposabljanja strokovnega kadra	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
F26	Nekateri strokovni delavci se niso prav dobro odzvali, sicer je bil problem vedno jezik.	Potreba po dodatnem usposabljanju strokovnega kadra	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
F27	Sedaj so tako uredili v azilnem domu, da so tolmači vedno na voljo in prisotni na oddelkih.	Prisotnost prevajalcev v postopkih	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
F28	Drugače pa so preobremenjeni, izkoriščajo jih za vse. Ne le za prevajanje v postopkih ampak tudi za prevajanje v neformalnih okoliščinah.	Neurejen sistem dostopa do prevajalcev	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
F29	Ljudje tudi za postopke predolgo čakajo.	Dolgotrajni postopki pridobivanja mednarodne zaščite	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
F30	Ni bilo prav dobro poskrbljeno za njihove potrebe.	Nezadovoljene potrebe	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
F31	Predvsem so potrebovali karto za avtobus, če niso hodili v šolo je niso dobili.	Nezadovoljene potrebe	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
F32	Bilo pa je na začetku tako, da so vse vpisovali v šolo, potem pa je bil pogoj, da so nekaj mesecev bivali v Sloveniji.	Otežen dostop do šolstva	Dostop do šolstva
F33	Potrebovali so denar, ni bila zadovoljena potreba po več mobilnosti, po oblačilih.	Nezadovoljena potrebe	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
F34	Niso imeli primerne osebnega prostora, sobe so bile majhne in prezasedene.	Nezadovoljena potrebe	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
F35	S šolstvom nisem imela veliko stika, mladoletniki, s katerimi sem imela stik so odšli naprej, drugam.	Dobro urejen dostop	Dostop do šolstva
F36	Urejala sem na začetku za tečaje slovenščine, angleščine, ki so bili na voljo le za starejše. Postopek urejanja je bil zelo dolg.	Otežen dostop do šolstva	Dostop do šolstva
F37	Zadnje čase dobro, v azilnem domu so uvedli zdravnika brez meja.	Dobro urejen dostop	Dostop do zdravstvene oskrbe
F38	Na voljo je sedaj tudi psihiater in tolmač prav na oddelku za mladoletnike brez spremstva.	Potreba po sistemski rešitvi na področju	Dostop do zdravstvene oskrbe

		psihosocialne podpore	
F39	Veliko pa sem se morala pozanimati tudi sama, tolmača je na primer potrebno urediti en dan prej, če tega ne veš, isti dan ne bo prišel.	Nivo zastopanja odvisen od zakonitega zastopnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F40	Veliko je odvisno tudi od zdravnikov, nekateri so zelo radovedni, veliko sprašujejo.	Premalo informacij o dostopu do zdravstvene oskrbe	Dostop do zdravstvene oskrbe
F41	Pokazala se je potreba po moškem zdravniku, mladoletnikom ni bilo prijetno, če je bila zdravnica ženska. Morala sem tudi medicinsko sestro prositi, da ni večkrat hodila v ordinacijo med pregledom.	Nepripravljenost zdravstvenega sistema	Dostop do zdravstvene oskrbe
F42	Drugače pa so bili kar prijazni in ustrežljivi.	Dobro urejen dostop	Dostop do zdravstvene oskrbe
F43	Zadnje čase je za to poskrbljeno malo bolje. Predvsem se mi zdi dobra praksa zaposlovanje tolmačev, ki so bili prej prosilci za azil.	Ohranjanje materinega jezika preko pogovora s prevajalci	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
F44	Na voljo so tudi druženja ob praznikih, pogostitev, praznovanje po svojih običajih. Na voljo so tudi delavnice, izleti.	Organizirana praznovanja	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
F45	Imajo tudi poseben prostor za molitev v azilnem domu.	Možnost opravljanja lastnih verskih običajev	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
F46	Veliko pa je odvisno od zakonitih zastopnikov in strokovnega tima kaj mladoletniku brez spremstva pombori.	Nivo zastopanja odvisen od zakonitega zastopnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F47	Veliko je odvisno tudi od tega kaj nevladne organizacije ponudijo.	Prisotnost nevladnih organizacij	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
F48	Mislím, da mladoletniki sami niso opazili, da bi jim bila kakšne pravice kršene.	Zadovoljeno osnovnim pravicam	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
F49	Drugače so se jih vsi vpleteni trudili uresničevati.	Zadovoljeno osnovnim pravicam	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
F50	Včasih pa je bilo to zelo težko, so si raje kar zatisnili oči, predvsem centri za socialno delo.	Kršitev določenih pravic	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
F51	Nekako jim je bilo zadoščeno, v nekem obsegu.	Zadovoljeno osnovnim pravicam	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
F52	Mogoče se je to kazalo v zdravstvu, tam so govorili z menoj, ohranjali očesni stik z menoj.	Kršitev določenih pravic	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
F53	Tudi na psihiatriji so rekli, da mogoče mladoletnik simulira, ker želi na tak način dobiti pozitivno odločbo.	Kršitev določenih pravic	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah

F54	Včasih sem imela tudi sama slabe izkušnje, zdravniki me niso jemali resno, sodnica je bila arogantna.	Potrebna izboljšava instituta zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F55	Mi smo bili v prvi skupini, ki je bila usposobljena za zakonite zastopnike. Sama sem bila še študentka, veliko sem dobila napačnih podatkov in informacij.	Potrebna izboljšava instituta zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F56	Veliko je bilo tudi klicanja z ene na drugo institucijo, da sem pridobila točne informacije in potem svoje mnenje, želje lažje argumentirala.	Potrebna izboljšava instituta zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F57	Veliko podpore sem dobila s strani Slovenske filantropije. Pomembna so tudi neformalna poznanstva.	Premalo podpore s strani zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F58	Nekateri zakoniti zastopniki nimajo veliko stikov z otroci, le na vsake toliko pokličejo, preverijo kako so.	Nivo zastopanja odvisen od zakonitega zastopnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F59	Mlajše zakonite zastopnice so se bolj trudile, se večkrat srečale z otroci.	Nivo zastopanja odvisen od zakonitega zastopnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F60	Azilni dom je tudi izvajal pritisk kaj vse morajo zakoniti zastopniki narediti, naložili so nam veliko zadolžitev, ki v resnici niso bile naša naloga.	Potrebna izboljšava instituta zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F61	Izplačilo nagrade navadno traja zelo dolgo časa, sem čakala tudi do pol leta za izplačilo.	Potrebna izboljšava instituta zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F62	Za zakonite zastopnike je pomembno tudi, da postavi in ohrani meje med seboj in mladoletniki brez spremstva.	Nivo zastopanja odvisen od zakonitega zastopnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F63	Pomemben je tudi stil oblačenja, zavedati se moramo, da je to še vseeno druga kultura in druge navade.	Nivo zastopanja odvisen od zakonitega zastopnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F64	Po eni strani slabo, organizacija peša.	Neustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
F65	Želim si, da bi se uresničil načrt nevladnih organizacij in bi se ustanovil program v hiši, kjer bi bila na voljo 24urna oskrba.	Potreba po različnih možnostih	Predlogi za boljšo ureditev
F66	Pomembno je delati na kontinuiteti, prevečkrat se za mladoletnike spremeni ključna oseba.	Kontinuiteta ene ključne osebe	Predlogi za boljšo ureditev
F67	Veliko je pregovarjanja med akterji kdo bo kaj plačal.	Nejasne smernice za delo z mladoletniki brez spremstva	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
F68	Preveč je tudi pošiljanja od vrat do vrat in preveč je vpletenih, ki med seboj potem ne sodelujejo dobro.	Nejasne smernice za delo z mladoletniki brez spremstva	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
F69	Strokovno osebje je strokovno, usposobljeno, dobro podkvano.	Ustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve

			mladoletnikov brez spremstva
F70	Potrebna je sprememba glede instituta zakonitih zastopnikov.	Potrebna izboljšava instituta zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F71	V sedANJI ureditvi je veliko prostovoljnega dela, neformalno urejenega.	Potrebna izboljšava instituta zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
F72	Bolje bi bilo, da bi bil to poklic zakonitega zastopnika, vsak bi zastopal 8 – 10 mladoletnikov, ki bi jih lahko zastopal bolj kvalitetno.	Poklic zakonitega zastopnika	Predlog za boljšo ureditev

Št. izjave	Izjava	Pripis izjavi	Kategorija
G1	V dijaškem domu delam kot vzgojiteljica že dolgo časa. Z mladoletniki sem se srečala, ko so bili k nam nameščeni septembra. V tistem času so bili še zelo v borbi za statute, niso jih še vsi imeli. Imeli so zakonite zastopnike, ko pa so dobili status, so za njih iskali skrbnike.	Zaprositev za mednarodno zaščito	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
G2	Sama nimam otrok, družine, vzgojitelji, ki sodelujejo s temi otroci so me vprašali, če bi prevzela skrbništvo nad enim izmed njih.	Dodelitev skrbnika	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
G3	Na začetku me je skrbelo kako bo vse to potekalo, kaj bo če se preveč navežem in mladoletnik odide, zato nisem vedela ali naj se odločim za to.	Odločitev za prevzem skrbništva	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
G4	No, potem sem se odločila, prevzela skrbništvo nad enim od mladoletnikov nameščenim v dijaškem domu in za sedaj vse zelo dobro funkcionira.	Odločitev za prevzem skrbništva	Proces namestitve mladoletnikov brez spremstva
G5	Za njih je postopek verjetno malo boleč.	Neustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
G6	Tudi pri namestitvi tukaj je kar trajalo, da so se počasi navadili na vse.	Pomembnost nastanitve	Proces namestitve mladoletnikov brez spremstva
G7	Sedaj pa mislim, da so se v redu ujeli z vrstniki in vzgojitelji.	Pomembnost nastanitve	Proces namestitve mladoletnikov brez spremstva
G8	Glede na starost mladoletnika, katerega skrbnica sem, sva se nekaj pogovarjala o tem.	Priprave na mejnik	Mejnik polnoletnosti
G9	Sedaj bo ponavljal deveti razred, sicer bi ga naredil ampak ker si želi v srednjo šolo, mora izboljšati ocene.	Prezahtevni šolski programi	Dostop do šolstva
G10	V srednjo šolo bo odšel, to je definitivno.	Vpis v srednjo šolo	Mejnik polnoletnosti
G11	Jaz upam, da bo dobil kakšno štipendijo in tudi namestitvev.	Priprave na mejnik	Mejnik polnoletnosti
G12	V kontaktu sem z azilnim domom, so zagotovili pomoč pri iskanju namestitve.	Priprave na mejnik	Mejnik polnoletnosti
G13	Če se ne bi našlo kaj drugega pa bo prišel tudi k meni,	Priprave na mejnik	Mejnik

	ga lahko namestim tudi k sebi domov.		polnoletnosti
G14	Ob polnoletnosti moje skrbništvo preneha ampak bova zagotovo še ostala v stiku. Dobro se razumeva in odločena sem, da mu bom pomagala dokler bom lahko.	Prenehanje inštituta skrbnika	Mejnik polnoletnosti
G15	Drugače je ureditev pozitivna, vsi fantje so tudi zelo v redu.	Ustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
G16	Točno taki so kot vsi ostali otroci. Nekateri imajo več težav, nekateri manj. Tudi ostali otroci prihajajo nekateri iz družin s težavami. Drugače pa čisto normalno funkcionirajo.	Ustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
G17	Primer slabe prakse je to, da prihajajo tisti, ki nimajo namena ostati.	Razlika v delu z mladoletniki, ki so v Sloveniji le krajši čas in mladoletniki, ki želijo ostati	Proces namestitve mladoletnikov brez spremstva
G18	Veliko bolje bi bilo, da bi bila na voljo še kakšna vmesna nastanitev, da se ugotovi, če mislijo ostati in se jih šele potem namesti v dijaški dom. Tisti, ki pridejo sem in potem takoj grejo, so moteči za tiste, ki pa si želijo ostati v Sloveniji.	Razlika v delu z mladoletniki, ki so v Sloveniji le krajši čas in mladoletniki, ki želijo ostati Potreba po različnih možnostih	Proces namestitve mladoletnikov brez spremstva Predlogi za boljšo ureditev
G19	Bolje bi bilo tudi, da bi bile skupine manjše. Trenutno jih je v dijaškem domu osem, to pa pomeni, da se družijo več ali manj med seboj. Potem se tudi težje naučijo jezika, bolj so zaprti med seboj kot skupina. Kot nek geto je to potem.	Problematičnost dijaških domov Potreba po manjših skupinah	Negativne namestitve mladoletnikov brez spremstva Predlogi za boljšo ureditev
G20	Vse potrebe, ki se jih lahko zadovolji, so zadovoljene.	Zadovoljene osnovne potrebe	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
G21	Vse tiste, ki se jih finančno da zadovoljiti.	Zadovoljene osnovne potrebe	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
G22	Tiste potrebe, ki so čustvene pa jih težko zadovoljimo. Predvsem potrebo po tem, da bi bili s svojimi starši.	Nezadovoljene potrebe po povezanosti z družino	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
G23	Kar se tiče namestitve imajo vse, hrano, pijačo, oblačila.	Zadovoljene osnovne potrebe	Potrebe mladoletnikov brez spremstva
G24	Včasih imajo kakšne stvari še celo preveč, kar je za njih lahko kar minus. Okolica potem na to grdo gleda, slišimo komentarje kot, saj je za njih bolje poskrbljeno kot za naše, mi imamo tudi otroke, ki so revni, itd.	Negativne izkušnje z integracijo	Integracija mladoletnikov v skupnost
G25	Za sedaj, v osnovni šoli ni težav. Bomo pa videli kako bo v srednji šoli.	Dobro urejen dostop	Dostop do šolstva
G26	Jaz mislim, da je on zelo brihten, je pa včasih težko presoditi zaradi jezika, ki ga ne zna dobro. Potem pa ne vem ali gre za težave zaradi jezika ali ne razume snovi.	Prezahtevni šolski programi	Dostop do šolstva

G27	Urejeno pa je drugače vse dobro.	Dobro urejen dostop	Dostop do šolstva
G28	Kar se tiče zdravstva to urejajo bolj njihovi vzgojitelji, ni pa večjih težav. Hodi redno k zdravniku, včasih ga je malo strah. Na splošno se mi zdi, da imajo ti otroci nižji prag odpornosti in kar hitro zbolijo. Drugače se more ponovno cepiti sedaj, on pravi da se je cepil že v Afganistanu, nima pa nobenih dokazil.	Dobro urejen dostop	Dostop do zdravstva
G29	V osnovni šoli je integracija zelo dobra.	Dobra vključenost v skupnost	Integracija mladoletnikov v skupnost
G30	Dobro je, da v razredih niso vsi skupaj, mislim, da sta le v enem razredu dva. Sicer se potem med odmori poiščejo in se družijo, pa še vseeno je to bolje.	Dobra vključenost v skupnost	Integracija mladoletnikov v skupnost
G31	So se kar vklopili, pogosto imamo punce kar pod oknom.	Druženje z vrstniki in vključevanje v športne klube in krožke	Integracija mladoletnikov v skupnost
G32	V dijaškem domu je bilo na začetku malo slabše. Razlog za to je lahko ker so v svojem traktu, so ločeni.	Negativne izkušnje z integracijo	Integracija mladoletnikov v skupnost
G33	Načrt je, da bi se integrirali v druga nadstropja, toda dokler hodijo v osnovno šolo potem ne.	Odvisna od nastanitev in osebnih angažiranosti zaposlenih	Integracija mladoletnikov v skupnost
G34	Skozi šport se dobro vklopijo v družbo, igrajo nogomet, udeležujejo raznih aktivnosti, pohodov.	Druženje z vrstniki in vključevanje v športne klube in krožke	Integracija mladoletnikov v skupnost
G35	Najtežje jih je sprejel četrti letnik, malo so bili ljubosumni, ker so jim oni pobrali veliko pozornosti.	Negativne izkušnje z integracijo	Integracija mladoletnikov v skupnost
G36	S starši tudi ni bilo težav, smo imeli sestanek in smo vse razložili. Otroci se na vsake toliko pritožujejo, sprašujejo zakaj imajo oni lahko telefon, zakaj gredo oni lahko v kino pa ne plačajo, zanima jih zakaj so za njih drugačna pravila. Lepo smo vsem razložili, tako otrokom kot staršem, da za drugačno obravnavo niso krivi otroci sami.	Dober odziv lokalne skupnosti	Integracija mladoletnikov v skupnost
G37	Mislim, da je zelo dobro poskrbljeno.	Dobro poskrbljeno za ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
G38	Malo premalo se vključujejo in povezujejo z našo kulturo.	Vključevanje v slovenske etnične in kulturne običaje	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
G39	Drugače pa je za to poskrbljeno na vseh nivojih, sedaj ko je ramadan na primer se držijo posta in jedo zvečer. Hrana se pripravi posebej za njih, en obrok zvečer potem pa jih zbudi in jedo še zjutraj. Tudi novo leto smo praznovali skupaj po njihovih običajih, pridružili so se nam tudi drugi dijaki.	Možnost opravljanja lastnih verskih običajev	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
G40	Mislim, da ne. Toliko so kršene kot od naših otrok, nimam takega mnenja.	Zadovoljeno osnovnim pravicam	Neupoštevanje določil konvencij o

			otrokovih pravicah
G41	Mogoče edino to, da prevečkrat pridejo ljudje jih kaj spraševati.	Kršena pravica do zasebnosti	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
G42	Drugače pa se veliko govori o njihovih pravicah, zelo malo pa o njihovih dolžnostih.	Pričakovanje, da bodo za pomoč hvaležni	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
G43	Verjetno so kakšni bolj čudni pogledi, sama pa tega nisem doživela. Sama si tega niti ne dovolim, niti ne opazim, da bi me kdo postrani gledal.	Drugačna obravnava	Obravnava mladoletnikov brez spremstva v primerjavi z mladoletniki večinskega prebivalstva
G44	Sistem ne funkcionira ravno najbolje	Neustrezen sistem namestitve	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
G45	Že to, da o mladoletniku nisem vedela nič preden sem prev zela skrbništvo, niti ne vem kdo je bil njegov zakoniti zastopnik, se nisem srečala z njim. Najbrž je to tudi zaradi tega, ker je iz drugega kraja, sklepam, da če bi bil od tu, bi bilo to drugače. Morala bi dobiti o njem več podatkov, informacij, moralo bi priti do neke predaje.	Potrebna izboljšava instituta zakonitih zastopnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
G46	Kar se tiče pa skrbništva pa v bistvu skrbim za njegovo zdravje, šolanje. Sama sem to vzela zelo osebno, se veliko druživa, greva skupaj po nakupih. Zame je to neko prijateljstvo, pomagam mu, da bo lahko normalno funkcioniral v družbi	Naloge skrbnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
G47	Na začetku sem imela nekaj težav, ko je hotel na počitnice v Nemčijo in nisem vedela kako naj to uredim. Skrbelo me je, če se bo vrnil, da bo postal žrtev trgovine z ljudmi. V tistem trenutku sem potrebovala veliko podpore. Na koncu pa je bilo vse dobro, se je varno vrnil iz Nemčije.	Naloge skrbnikov	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
G48	Zelo dobro v vseh aspektih.	Ustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
G49	Mogoče tisti, ki so vodilni in sprejemajo odločitve, jih ne bi smeli dajati v večje skupine.	Potreba po manjših skupinah	Predlogi za boljšo ureditev
G50	Drugače pa jim poiščejo najboljšo možno namestitev, vključijo jih v razne športne aktivnosti, res zelo poskrbijo za njih.	Ustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
G51	Zdi pa se mi, da bi potrebovali več strokovne pomoči, tudi učenja jezika bi moralo biti več.	Premalo podpore za mlajše otroke	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
G52	Potrebovali bi tudi psihosocialno pomoč, kakšne delavnice. Lahko bi se malo manj denarja namenilo njihovi namestitvi, oblačilom in malo več denarja temu.	Potreba po sistemski rešitvi na področju psihosocialne podpore	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva

Št. izjave	Izjava	Pripis izjavi	Kategorija
H1	Najprej sem prišel v Postojno, so me namestili v Center za tujce.	Namestitev v Center za tujce	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
H2	Tam sem bil en teden, potem sem šel v Ljubljano, v Azilni dom.	Poseben oddelek za mladoletnike v Azilnem domu	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
H3	Tam sem imel intervju, ker sem zaprosil za status, potem pa sem odšel v krizni center	Zaslišanje mladoletnikov za pridobitev statusa	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
H4	Dobil sem zakonitega zastopnika.	Dodelitev zakonitega zastopnika	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
H5	Pri intervjujih so bili prisotni zakoniti zastopnik, prevajalec in nekdo z ministrstva.	Zaslišanje mladoletnikov za pridobitev statusa	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
H6	Nisem imel dovolj informacij, nisem vedel ali naj grem drugam ali naj ostanem v Sloveniji. Nič mi niso povedali. Veliko sem tudi klical domov, očeta in strica ali naj sploh ostanem in kaj naj naredim.	Negotovost mladoletnikov brez spremstva v postopkih	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
H7	Ko sem bil v Postojni so me tudi vprašali ali bom ostal v Sloveniji, tam sem potem tudi dal prošnjo za azil.	Zaprositev za mednarodno zaščito	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
H8	Iz kriznega centra sem odšel v dijaški dom.	Namestitev v dijaške domove	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
H9	Načrt za naprej je najprej srednja šola, potem pa bom videl.	Vpis v srednjo šolo	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
H10	Najprej bom videl kaj bo, imam status le za tri leta, potem pa ne vem kaj bo. Tega me je strah.	Negotovost mladoletnikov brez spremstva v postopkih	Neupoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
H11	Ni predolg, tudi ni kompliciran. Jaz sem mislil, da bom moral čakati eno leto ali dve na status, pa sem moral čakati samo 6 mesecev.	Ustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnika brez spremstva
H12	Ponavadi, če si mlajši, so ljudje do tebe bolj prijazni. Drugače pa mislim, da ni odvisno od tega koliko si star ampak bolj kako se obnašaš.	Bolj stroga obravnava starejših mladoletnikov	Razlike v obravnavi mlajših in starejših mladoletnikov brez spremstva
H13	V Kriznem centru sem se dobro počutil. Všeč mi je bilo, da so bili vsi zelo prijazni, imel sem svojo sobo. Imel sem dovolj hrane in oblačil.	Primernost Kriznega centra kot nastanitve	Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
H14	Vse je bilo dobro.	Ustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
H15	Center za tujce, tam je grozno, tudi azilni dom mi ni bil všeč.	Problematičnost Centra za tujce	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez

			spremnstva
H16	Prišel sem v Slovenijo in nisem sploh vedel kje sem, izgubil sem strica in teto, bil sem sam. Strah me je bilo, bal sem se, nisem vedel kaj se bo zgodilo.	Negotovost mladoletnikov brez spremlstva v postopkih	Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremlstva
H17	Ja, so. Vse so zadovoljene. Vse imam kar potrebujem.	Zadovoljene potrebe	Potrebe mladoletnikov brez spremlstva
H18	Hodim v deveti razred. Teško je ker ne razumem jezika, toda to ni edino kar mi povzroča težave.	Dobro urejen dostop	Dostop do šolstva
H19	Težave imam tudi z zgodovino, geografijo. Ostali se to učijo že od petega razreda, zato mi je to težko.	Prezahtevni šolski programi	Dostop do šolstva
H20	Sošolci so v redu, se dobro razumemo, učitelji so tudi prijazni.	Dobro urejen dostop	Dostop do šolstva
H21	Sedaj ponavljam deveti razred, potem bom šel v srednjo šolo, upam da na gimnazijo	Vpis v srednjo šolo	Mejnik polnoletnosti
H22	Imam dodatne ure slovenščine, šest ur na teden.	Dobro urejen dostop	Dostop do šolstva
H23	Vsak dan se trudim govoriti slovensko, s tem se veliko naučim, tudi preko tega, ko se pogovarjam s sošolci.	Druženje z vrstniki in vključevanje v športne klube in krožke	Integracija mladoletnikov brez spremlstva
H24	Vse v redu, nisem imel nobenih težav.	Dobro urejen dostop	Dostop do zdravstvene oskrbe
H25	S sošolci se družim, ko igramo nogomet, košarko.	Druženje z vrstniki in vključevanje v športne klube in krožke	Integracija mladoletnikov v skupnost
H26	Če imam težave pri kakšnem predmetu mi pomagajo.	Druženje z vrstniki in vključevanje v športne klube in krožke	Integracija mladoletnikov v skupnost
H27	V razredu imam veliko prijateljev.	Druženje z vrstniki in vključevanje v športne klube in krožke	Integracija mladoletnikov v skupnost
H28	Vsak dan uporabljam svoj jezik, več kot slovenščino. Tukaj so tudi fantje iz moje države, vsak dan se pogovarjamo v perzijski, kar pa ni dobro za mojo slovenščino.	Ohranjanje maternega jezika preko pogovora z vrstniki	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
H29	Ne, sedaj sem v Sloveniji in delam po slovenskih običajih.	Vključevanje v slovenske etnične in kulturne običaje	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
H30	Teško je ker sem musliman, ostali sošolci pa so kristjani. Problem je malica v šoli, kadar je za malico svinjina. Letos nisem imel možnosti izbrati, da ne jem svinjine, potem takrat pač ne jem.	Brez možnosti izbire lastnih obrokov	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
H31	Sedaj je čas posta, jemo lahko od devetih do štirih, obroke imamo tako ob devetih, ob desetih gremo spat. Potem pa nas zbudijo ob pol treh zjutraj in lahko jemo do štirih.	Možnost opravljanja lastnih verskih običajev	Mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem

H32	Hodim na košarko in sem povedal trenerju, da ne bom tako močno treniral, ker imam post, trener se je s tem strinjal.	Možnost opravljanja lastnih verskih običajev	Mladolletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
H33	Ja, včasih. Včasih v šoli, tudi v dijaškem domu buljijo v nas. Tudi nekaterim zaposlenim ni všeč, da smo tukaj.	Drugačna obravnava	Obravnava mladolletnikov brez spremstva v primerjavi z mladolletniki večinskega prebivalstva
H34	Ja, povsod. Ker sem tujec me pogosto gledajo	Drugačna obravnava	Obravnava mladolletnikov brez spremstva v primerjavi z mladolletniki večinskega prebivalstva
H35	V šoli pa se to ne dogaja.	Enaka obravnava	Obravnava mladolletnikov brez spremstva v primerjavi z mladolletniki večinskega prebivalstva
H36	Z zakonito zastopnico sem bil zadovoljen, dobro sem se razumel z njo. Prišla je enkrat ali dvakrat na mesec.	Podpora otrokom v procesu pridobivanja mednarodne zaščite	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
H37	Ko sem kaj potreboval, oblačila ali karkoli drugega, mi je to prinesla.	Podpora otrokom v procesu pridobivanja mednarodne zaščite	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
H38	Tudi s skrbnico sem zadovoljen, dobro se razumeva.	Naloge skrbnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
H39	Če kaj potrebujem, to organizira, če imam težave ali sem slabe volje, se lahko pogovorim z njo.	Naloge skrbnika	Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
H40	V redu je, za vse je dobro poskrbljeno.	Naloge skrbnika	Mnenje o procesu namestitve mladolletnikov brez spremstva
H41	Kraj mi ni tako všeč, je zelo majhno mesto.	Premajhen kraj namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladolletnikov brez spremstva
H42	V redu, ker smo v dijaškem domu.	Primernost dijaškega doma kot nastanitve	Pozitivne plati namestitve mladolletnikov brez spremstva
H43	Tukaj je šest vzgojiteljev, nam pomagajo pri šoli in skupaj gremo kupiti hrano, oblačila, vse imamo.	Primernost dijaškega doma kot nastanitve	Pozitivne plati namestitve mladolletnikov brez spremstva

H44	Vsi smo zadovoljni, imamo vse kar potrebujemo.	Ustrezen sistem namestitve	Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
H45	Najprej nisem hotel priti v dijaški dom, hotel sem biti s svojimi slovenskimi vrstniki.	Potreba po različnih možnostih	Predlogi za boljšo ureditev
H46	Boljše bi bile manjše skupine.	Potreba po manjših skupinah	Predlogi za boljšo ureditev
H47	Sedaj nas je tukaj tudi osem fantov, v Sloveniji smo že 15, 16 mesecev.	Namestitev v dijaške domove	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva
H48	Sem pa pripeljejo tudi fante, ki v RS pridejo čisto na novo, dajo jih k nam in potem čez en teden takoj grejo naprej, to za nas ni dobro. Bolje bi bilo, če bi jih namestili še nekam drugam, preden pridejo k nam. Mi smo navadili živeti tukaj, upoštevamo pravila, oni pa ne. Tudi ko gremo kolesariti po mestu, ne upoštevajo pravil in nič. Nekateri nočejo iti spat ob desetih, hodijo po sobah, poslušajo glasbo.	Razlika v delu z mladoletniki, ki so v Sloveniji le krajši čas in mladoletniki, ki želijo ostati	Proces namestitve mladoletnika brez spremstva

9.3 PRILOGA 3: OSNO KODIRANJE

- Proces namestitve mladoletnikov brez spremstva
 - Proces namestitve mladoletnikov brez spremstva
 - zajetje mladoletnika (A3)
 - vračanje mladoletnika (A3)
 - odhod mladoletnikov v druge države (E11)
 - prisotnost nevladnih organizacij na meji (E2, E3)
 - medsebojno sodelovanje nevladnih organizacij in državnih institucij (E4, E5)
 - registracijski center Dobova (E1)
 - namestitveni center Šentilj (E1)
 - namestitev v Center za tujce (C3, H1)
 - zaprositev za mednarodno zaščito (A5, C2, G1, H7)
 - dodelitev zakonitega zastopnika (F1, H4)
 - zaslišanje mladoletnikov za pridobitev statusa (B11, B13, C2, H3, H5)
 - prisotnost prevajalca (F8)
 - poseben oddelek za mladoletnike v Azilnem domu (A6, C4, H2)
 - namestitev na zaprto enoto do prvega zdravstvenega pregleda (C1)
 - pridobitev subsidiarne zaščite (B10)
 - dodelitev skrbnika (G2)
 - namestitev v Krizne center za mlade (A13, A18, B1, B2, B62)
 - delo Kriznega centra za mlade (B3, B6)
 - sklep o nastanitvi v dijaške domove (A19, A39, B15)
 - namestitev v dijaške domove (A21, A22, A34, B15, D1, D2, D3, D5, H8, H47)

- pomembnost nastanitve (A1, D6, G6, G7)
- razlaga pravil mladoletnikom ob sprejemu (C6, D3)
- dodelitev osnovnih življenjskih potrebščin (C6)
- pomoč pri integraciji in samostojnosti (A27)
- pomoč prostovoljcev (B61)
- razlika v delu z mladoletniki, ki so v Sloveniji le krajši čas in mladoletniki, ki želijo ostati (D7, G17, G18)
- Negativne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva
 - neurejeno področje v Sloveniji (A2, A42, A43, A61, A62)
 - problematičnost centra za tujce (A4, A46, E21, H15)
 - problematičnost azilnega doma (A7, A8, A65, C17, C18, C19, F20)
 - problematičnost kriznih centrov za mlade (A17, B57, B58, B60)
 - problematičnost dijaških domov (A25, A28, A29)
 - potreba po sistemski rešitvi (A20)
 - potreba po različnih možnostih nastanitve (A23)
 - potreba po stanovanjskih skupinah (A24)
 - premalo podpore za mlajše otroke (A26, G51)
 - otroke se obravnava le glede na status (A45)
 - omejenost subsidiarne zaščite (A48, A50)
 - dodeljevanje subsidiarne zaščite, le zato ker so mladoletni (A49)
 - neurejeno področje skrbništva (A51, A72)
 - potreba po dodatnem usposabljanju strokovnega kadra (A73, F25, F26)
 - problematičnost postopkov na mejah (A74)
 - skupinska obravnava mladoletnikov brez spremstva (B51)
 - neurejen sistem dostopa do prevajalcev (C13, F28)
 - zanašanje na pomoč prostovoljcev (E22)
 - slaba praksa drugih držav (A84, A85, A86, A87, D41)
- Pozitivne plati namestitve mladoletnikov brez spremstva in primeri dobre prakse
 - uvajanje inštituta zakonitega zastopništva (A41)
 - v primeru dvoma o starosti se posameznika obravnava kot mladoletnika (A82)
 - dobra praksa drugih držav (A88)
 - PAC program za informiranje ranljivih oseb o pasteh trgovine z ljudmi (A89)
 - standardni operativni postopki v primerih ogroženosti osebe (A90)
 - prisotnost nevladnih organizacij (C11, C14, E16, F47)
 - primernost dijaškega doma kot nastanitve (D43, F24, H42, H43)
 - primernost kriznega centra kot nastanitve (H13)
 - možnost kontaktirati starše ali sorodnike v času opravljanja intervjujev (E17)
 - dobro sodelovanje med sodelujočimi strokovnjaki (E18, F10)
 - prisotnost prevajalcev v postopkih (E20, F27)
 - dostopnost psihosocialne pomoči (F18)

- primeri dobre prakse
 - mladoletnik, ki je diplomiral in pridobil državljanstvo (A44)
 - mladoletnik, ki je zaživel ob vključitvi v nogometni klub (D12)
- Čas begunske krize
 - prihod večjega števila mladoletnikov brez spremstva (A9)
 - nepripravljenost države na prihod mladoletnikov brez spremstva (A10, A12, B56, F21, F22, F23)
 - prihod mlajših otrok brez spremstva (A11)
 - nepripravljenost kriznih centrov za namestitev mladoletnikov brez spremstva (A14, B58)
 - premalo podpore s strani države (A15)
 - nevarnost trgovine z ljudmi (A53, A54)
 - pričakovanje odhoda mladoletnikov brez spremstva s strani države (B59)
 - dober odziv nevladnih organizacij (C15)
 - pomoč prostovoljcev (C15)
 - sistem spremljanja mladoletnikov brez spremstva (E9, E12, E13)
- Predlogi za boljšo ureditev
 - potreba po različnih možnostih (A29, A38, F65, H45)
 - usposobljene rejniške družine (A31, D42)
 - možnost stanovanjskih skupin (A32, A33, A35, A37, C46)
 - kontinuiteta ena ključne osebe (F66)
 - poklic zakonitega zastopnika (F72)
 - potreba po manjših skupinah (G19, G49, H46)
- Potrebe mladoletnikov
 - težko zadovoljiti določene potrebe zaradi pravil, varnosti (B22, D32, D33)
 - zadovoljene potrebe (B23, C24, E25, G20, G21, G23, H17)
 - nezadovoljene potrebe (C20, E26, F30, F31, F33, F34)
 - nezadovoljena potreba po povezanosti z družino (B24, C21, G22)
 - nezadovoljena potreba po kvalitetnem preživljanju prostega časa (C22, C23)
 - integracija mladoletnikov v skupnost
 - negativne izkušnje z integracijo (A59, D17, G24, G32, G35)
 - dober odziv lokalne skupnosti (B16, G36)
 - dobra vključenost v skupnost (B37, D19, D20, D21, D22, D23, G29, G30)
 - v azilnem domu ni integracije (C32)
 - integracija preko nevladnih organizacij (C33, D28)
 - druženje z vrstniki in vključevanje v športne klube in krožke (C34, G31, G34, H23, H25, H26)
 - odvisna od nastanitve in osebne angažiranosti zaposlenih (E29, G33)
 - Postojna kot primer dobre prakse (E30)
 - mladoletnikovo ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem
 - dobro poskrbljeno za ohranjanje stikov z etničnim in kulturnim ozadjem (G37)
 - vključevanje v slovenske etnične in kulturne običaje (G38, H29)

- mladoletniki ne želijo ohranjati stika s svojim etničnim in kulturnim ozadjem (D29)
- ohranjanje maternega jezika preko pogovora z vrstniki (B50, C35, H28)
- ohranjanje maternega jezika preko pogovora s prevajalci (E31, F43)
- mladinska izmenjava strokovnih delavcev z znanjem arabskega in farskega jezika (D27)
- brez možnosti izbire lastnih obrokov (C36, D36, H30)
- možnost izbire obrokov (E31)
- organizirana praznovanja (C37, D26, F44)
- možnost opravljanja lastnih verskih običajev (D24, D25, F45, G39, H31, H32)
- dostop do šolstva
 - dobro urejen dostop (C12, C26, E27, F35, G25, G27, H18, H20, H22)
 - tečaji opismenjevanja za mladoletnike stare nad 15 let (A66, D4, D13)
 - poseben oddelek šole za odrasle (C28)
 - možnost skrajšanega šolanja (A67, A68)
 - mladoletniki stari manj kot 15 let vključeni v osnovnošolske programe (A69, D4, D13)
 - nepripravljenost šolskega sistema (B20)
 - postopno uvajanje v šolo (B26, B27, B28, C27, C29, D15)
 - otežen dostop do šolstva (B29, B30, F32, F36)
 - prezahtevni šolski programi (B31, D14, D18, G9, G26, H19)
- dostop do zdravstvene oskrbe
 - dobro urejen dostop (D16, E28, F37, F42, G28, H24)
 - mladoletniki z neurejenim statusom so upravičeni le do nujne zdravstvene oskrbe (A70)
 - potreba po sistemski rešitvi na področju psihosocialne podpore (A71, F38, G52)
 - nepripravljenost zdravstvenega sistema (B21, F41)
 - premalo informacij o dostopu do zdravstvene oskrbe (B32, B33, F40)
 - primerna obravnava mladoletnikov brez spremstva (B34, B35, B36, C30)
 - obvezna prisotnost zakonitega zastopnika (C31)
- Mejniki polnoletnosti
 - prenehanje z bivanjem v dijaškem domu ob polnoletnosti (A36, A57)
 - prehod iz obravnave kot mladoletna oseba v obravnavo kot odrasle osebe (A52, E15)
 - prenehanje inštituta zakonitega zastopnika in skrbnika (A55)
 - premik na oddelek za odrasle (A56, C10)
 - namestitev v integracijsko hišo (A58)
 - možnost stanovanjskih skupin po polnoletnosti (D9)
 - vpis v srednjo šolo (D10, G10, H9, H21)
 - status begunca se ohrani (D11)
 - status subsidiarne zaščite preneha (D11)
 - odhod pred polnoletnostjo (F16)
 - priprave na mejnik (G8, G11, G12, G13)

- (Ne)upoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
 - upoštevanje določil konvencij o otrokovih pravicah
 - upoštevanje načela najboljše koristi otroka (E19)
 - zadovoljeno osnovnim pravicam (C38, C43, F48, F49, F51, G40)
 - kršitev določenih pravic (E32, F50, F52, F53)
 - dolgotrajni postopki pridobivanja mednarodne zaščite (A47, A63, B18, F29)
 - negotovost mladoletnikov brez spremstva v postopkih (A64, H6, H10, H16)
 - neetičnost ocenitve starosti (A75, A76, A77, A78, A79, A80, A81, C48, F15)
 - kršena pravica do zasebnosti (G41)
 - kršena pravica do varnosti (C25)
 - kršena pravica do primerne nastanitve (C39, C40)
 - kršena pravica do spremstva ene pomembne osebe (C41)
 - kršeno načelo najboljše koristi otroka (C42)
 - pričakovanje, da bodo za pomoč hvaležni (B49, D38, G42)
 - omejevanje gibanja mladoletnikov brez spremstva (B25, C48, D37)
 - razlike v obravnavi mlajših in starejših mladoletnikov brez spremstva
 - enaka obravnava mlajših in starejših mladoletnikov brez spremstva (B9, E14)
 - nameščanje starejših mladoletnikov v azilni dom (C8, C9, F14)
 - razlika le pri vključevanju v šolske programe (D8)
 - bolj stroga obravnava starejših mladoletnikov (F12, F13, H12)
 - obravnava mladoletnikov brez spremstva v primerjavi z mladoletniki večinskega prebivalstva
 - enaka obravnava (H35, G16)
 - enakopravnost šele ob pridobitvi slovenskega državljanstva (D30, D31)
 - drugačna obravnava (D34, D35, E33, G43, H33, H34)
- Mnenje o procesu namestitve mladoletnikov brez spremstva
 - ustrezen sistem namestitve (D40, F69, G5, G15, G16, G48, G50, H11, H14, H44)
 - neustrezen sistem namestitve (A83, C16, C45, E35, F64, G44)
 - zbežan proces (B4, B8, E24)
 - premalo informacij o procesu (B5, B12, B17, B19)
 - napačna pričakovanja s strani sodelujočih (B7, B52)
 - zelo tehničen postopek (C5, F7, F9)
 - namestitev mladoletnikov komplicirana, predolga, neprivlačna (E6)
 - nekompetenost CSD v postopkih (E7)
 - nejasne smernice za delo z mladoletniki brez spremstva (E8, E23, F67, F68)
 - premajhen kraj namestitve (H41)
- Vloga zakonitih zastopnikov in skrbnikov
 - dobre izkušnje z zakonitimi zastopniki (D39, F11)
 - premalo informacij s strani zakonitih zastopnikov (B53)
 - premalo podpore s strani zakonitih zastopnikov (B54, B55, F57)

- nivo zastopanja odvisen od zakonitega zastopnika (C44, F2, F3, F39, F46, F58, F59)
- potrebna izboljšava instituta zakonitih zastopnikov (C47, E34, F54, F55, F56, F60, F61, F62, F63, F70, F71, G45)
- podpora otrokom v procesu pridobivanja mednarodne zaščite (F4, F6, H36, H37)
- odločitev za prevzem skrbništva (G3, G4)
- naloge skrbnika (G46, G47, H38, H39, H40)